

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

60 metai

2017 m. liepos 28 d.

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

525-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2017 m. balandžio 26–27 D.

2017/C 246/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Moterys ir transportas – Permainų platforma (tiriamoji nuomonė Komisijos prašymu)	1
2017/C 246/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Skaitmeninimas ir inovatyvūs verslo modeliai Europos finansų sektoriuje, poveikis užimtumui ir klientams“ (nuomonė savo iniciatyva) . . .	8

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

525-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2017 m. balandžio 26–27 D.

2017/C 246/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas 2014 m. gegužės 6 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 560/2014, kuriuo įsteigiama Biologinės pramonės sektorių bendroji įmonė (COM(2017) 68 <i>final</i> – 2017/0024 (NLE)) .	18
2017/C 246/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl į Sąjungą įvežamų arba iš jos išvežamų grynųjų pinigų kontrolės, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 (COM(2016) 825 <i>final</i> – 2016/0413 (COD))	22
2017/C 246/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriamas Europos kelionių informacijos ir leidimų sistema (ETIAS) ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 515/2014, (ES) 2016/399, (ES) 2016/794 ir (ES) 2016/1624 (COM(2016) 731 <i>final</i> – 2016/0357 (COD))	28

2017/C 246/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl energetikos sąjungos valdymo kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 94/22/EB, Direktyva 98/70/EB, Direktyva 2009/31/EB, Reglamentas (EB) Nr. 663/2009, Reglamentas (EB) Nr. 715/2009, Direktyva 2009/73/EB, Tarybos direktyva 2009/119/EB, Direktyva 2010/31/ES, Direktyva 2012/27/ES, Direktyva 2013/30/ES ir Tarybos direktyva (ES) 2015/652 ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (COM(2016) 759 <i>final</i> – 2016/0375/(COD))	34
2017/C 246/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo“ (COM(2016) 761 <i>final</i> , 2016/0376/(COD))	42
2017/C 246/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo (COM(2016) 765 <i>final</i> – 2016/0381 (COD))	48
2017/C 246/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją (nauja redakcija) (COM(2016) 767 <i>final</i> – 2016/0382 (COD))	55
2017/C 246/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Švari energija visiems europiečiams““ (COM(2016) 860 <i>final</i>)	64
2017/C 246/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nuomonė „Pasiūlymas dėl naujojo Europos konsensuso dėl vystymosi „Mūsų pasaulis, mūsų orumas, mūsų ateitis““ (COM(2016) 740 <i>final</i>)	71

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

525-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2017 M. BALANDŽIO 26–27 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė.

Moterys ir transportas – Permainų platforma (tiriama nuomonė Komisijos prašymu)

(2017/C 246/01)

Pranešėja **Madi SHARMA**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2016 10 13
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2017 4 11
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 26
Plenarinė sesija Nr.	525
Balsavimo rezultatai	148/0/2
(už/prieš/susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) turi daug darbo patirties transporto sektoriuje vykdomos politikos srityje ir neseniai svarstė lyties aspektą šiame sektoriuje, kuriame tradiciškai daugiausiai dirba vyrai (žr. nuomonę TEN/573 „Moterys ir transportas“) ⁽¹⁾. Kaip pilietinei visuomenei atstovaujanti ES institucija, EESRK turi kompetencijos dalyvauti suinteresuotųjų subjektų dialoguose ir konsultuoti dėl teisėkūros veiksmų.

1.2. EESRK pripažįsta, kad suinteresuotųjų subjektų platformos yra veiksmingos siekiant permainų, jei jose:

- įvairioms institucijoms, įmonėms ir asociacijoms, susiduriančioms su panašiais iššūkiais, sudaromos sąlygos keistis geriausia praktika,
- suinteresuotieji subjektai skatinami prisiimti atsakomybę ir šalinti sunkumus,
- atsižvelgiama į pagrindines sunkumų priežastis,

⁽¹⁾ OL C 383, 2015 11 17, p. 1.

- vadovaujamosi konkrečiais, išmatuojamais, pasiekiamais, realiais, per nustatytą laiką įvykdytinais (angl. SMART) tikslais,
- vykdoma faktais pagrįsta veikla, apie kurią galima plačiai informuoti,
- kuriamos priemonės ir išteklių, kuriuos gali panaudoti kiti,
- Europos lygmens platformos atkartojamos nacionaliniu ir netgi regioniniu lygmeniu, siekiant spręsti panašius uždavinius visose valstybėse narėse,
- gaunama informacija apie iniciatyvas kituose sektoriuose, sprendžiančiuose panašius klausimus.

1.3. EESRK siūlo sukurti ES Permainų platformą (toliau – platforma), kurioje būtų sprendžiamas **lyčių lygybės transporto sektoriuje** klausimas, iš pradžių pirmenybę skiriant **moterų įsidarbinamumo šiame sektoriuje** didinimui. Šis pradinis tikslas vėliau galėtų būti papildytas įtraukiant temą „moterys kaip transporto naudotojos“. Transporto sektorius apima oro, jūrų, kelių transporto, geležinkelių, vidaus vandenų laivybos ir logistikos sritis. Platformos nariais galėtų būti, be kita ko, ES ir nacionalinio lygmens politikos formuotojų atstovaujamosios organizacijos, transporto sektoriui atstovaujanti įstaiga, profesinės sąjungos, žiniasklaida, keleivių organizacijos ir NVO, norinčios imtis konkrečių veiksmų sprendžiant lyčių nelygybės klausimą transporto sektoriuje.

1.4. EESRK skatintų įgyvendinti lyčių lygybės paisančią politiką, nustatant aiškius tikslus: įgaliojimus ir apibrėžtą veiklos sritį, įskaitant rodiklius, kuriuos formuodami platformą nustatys nariai. Tai būtų partnerystės modelis, pagal kurį sektoriaus suinteresuotieji subjektai dirbtų ir koordinuotų veiksmus visoje Europoje populiarindami naujas iniciatyvas.

1.5. EESRK rekomenduoja, kad platforma išliktų lanksti ir pritaikoma visoms sektoriaus dimensijoms ir politikos lygmeniu. Reikėtų reikalauti užtikrinti jos narių ir veikimo skaidrumą ir atskaitomybę. Kad platforma būtų patikima ir sėkmingai veiktų, labai svarbios stebėsenos, vertinimo ir metinių peržiūrų priemonės.

1.6. Platformą sėkmė lydės tik tuo atveju, jeigu nariai visapusiškai dalyvaus jos veikloje, todėl EESRK siūlo sukurti interneto svetainę, kurioje būtų nurodytas narių sąrašas, aprašoma jų veikla ir pateikiama veiksmų, rekomendacijų, stebėsenos ir vertinimų duomenų bazė, kad kiti galėtų juos atkartoti arba gauti informacijos.

2. Bendroji informacija

2.1. Transporto sektoriuje dirba itin mažai moterų. 2013 m. 78 % ES transporto sektoriaus darbuotojų buvo vyrai. Siekiant transporto sektoriuje užtikrinti didesnę lyčių pusiausvyrą, suteikti daugiau patogumo paslaugų naudotojams ir kompensuoti darbo jėgos trūkumą bei įveikti iššūkius (trečdalis visų transporto sektoriaus darbuotojų yra vyresni nei 50 metų), būtina pritraukti daugiau moterų.

2.2. 2015 m. liepos 1 d. EESRK priėmė tiriamąją nuomonę „Moterys ir transportas“, o 2016 m. balandžio mėn. dalyvavo Komisijos narių Violeta Bulc ir Věra Jourova organizuotame renginyje. Vėliau Mobilumo ir transporto generalinis direktoratas konsultavosi su įvairiomis ekspertų grupėmis, su kuriomis svarstė dabartinius iššūkius ir rekomendacijas. EESRK atstovas pasiūlė idėją sukurti Permainų platformą ir šiam pasiūlymui, kaip tinkamai priemonei skatinti imtis konkrečių ir aiškiai matomų veiksmų siekiant lyčių lygybės transporto sektoriuje, pritarė Europos Komisija. 2016 m. spalio 13 d. rašte Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas Frans Timmermans nurodė, kad „tokia platforma galėtų pradėti savo veiklą 2017 m. antrąjį pusmetį per bendrą EESRK ir Komisijos renginį“.

3. Permainų platforma

3.1. Europos Komisija turi daug priemonių konsultuotis su suinteresuotaisiais subjektais ir vykdo įvairių su tuo susijusių veiklų. Permainų platformos pagrindą galėtų sudaryti savanoriški, konkretūs ir išmatuojami veiksmai, kuriais įgyvendinami tie tikslai, dėl kurių ir buvo įsteigta ši platforma. Tokia pavyzdinė platforma yra Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato platforma „Mityba, fizinis aktyvumas ir sveikata“.

3.2. Taigi, EESRK Mobilumo ir transporto generaliniam direktoratui siūlytų sukurti ES lygmens suinteresuotųjų subjektų platformą, per kurią būtų galima įgyvendinti veiksmais pagrįstus išpareigojimus dėl **didėsnių užimtumo galimybių moterims ir lyčių lygybės transporto sektoriuje**, siekiant labiau įtraukti moteris ir paskatinti ekonominį, socialinį ir tvarų augimą, ir kurios:

- nariai laikosi apibrėžtų skyrimo ir elgesio kriterijų,
- veikla vykdoma atsižvelgiant į platformos narių iš anksto nustatytus tikslus ir veiklos sritį,
- išpareigojimai yra stebimi, vertinami ir viešinami, taip skatinant keistis informacija.

3.3. Kuriant tokią platformą, EESRK siūlo Mobilumo ir transporto generaliniam direktoratui iš pradžių apsvarstyti šiuos etapus ir aspektus (išsamiai išdėstyti toliau):

- I. I etapas. Pasiruošimas. Nustatyti atitinkamus suinteresuotuosius subjektus, kurie galėtų dalyvauti platformoje, ir pradėti dialogą siekiant nustatyti suinteresuotumą, pagrindinius tikslus, įgaliojimus ir veiklos sritį.
- II. II etapas. Steigimas. Kartu su suinteresuotaisiais subjektais parengti šių dokumentų projektus: veiklos aprašymas, įgaliojimai, veiklos sritis ir tikslai; be to, nustatyti terminus, galimą finansavimą, sekretoriato paslaugas ir IT priemones.
- III. III etapas. Įgyvendinimas. Suorganizuoti steigiamąjį renginį, kuriame dalyvautų už platformą atsakingas Komisijos narys ir kuriame nariai susitartų dėl apibrėžčių, sąlygų ir veiklos srities ir pateiktų konkrečių rekomendacijų dėl veiksmų; aptarti SMART tikslus, rodiklius, į lyčių aspektą atsižvelgiančią komunikaciją, stebėseną, vertinimą, informacijos skelbimą ir sklaidą.
- IV. IV etapas. Tęstinumas. Nustatyti rodiklius, tikslus, nuolatinius išteklius, metinės peržiūros ir grįžtamojo ryšio mechanizmus; nustatyti būdus, kaip pasiekti išpareigojimų įgyvendinimo tęstinumą ir naujų partnerių įtraukimą.

4. ES institucijų vaidmuo

4.1. Kartu su Komisijos pirmininko J. C. Junckerio siekiu užtikrinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą, lyčių lygybė yra vienas iš ES Tarybai pirmininkaujančios Maltos prioritetų. Platforma galėtų būti ES pridėtinės vertės mechanizmas, papildantis įprastą politikos formavimo procesą ir sutelkiantis dėmesį konkrečiai į vieną ES uždavinį – **lyčių lygybės atveriamas galimybes Europos transporto sektoriuje**. Toks kryptingas dėmesys įtraukia susijusius suinteresuotuosius subjektus, kurie kitu atveju galbūt neužmegztų ryšių su Europos Komisija. Todėl platforma galėtų papildyti ES institucijų darbą.

4.2. Labai svarbu, kad platformai iš viršaus vadovautų Mobilumo ir transporto generalinis direktoratas, o už platformą atsakingas Komisijos narys remtų jos veiklą, pavyzdžiui, asmeniškai dalyvaudamas jos steigiamajame renginyje ir apskritai platformos posėdžiuose. Tokiu būdu, nors platformos nariai savo išpareigojimus vykdys savanoriškai, kvietimą atlikti tokių vaidmenį jie laikys didele garbe. Todėl labai svarbu, kad Mobilumo ir transporto generalinio direktorato vadovybė skirtų laiko platformai ir su ja bendrautų. Taip pat svarbu, kad tuo atveju, jeigu ES institucijos siektų tapti platformos narėmis, jos irgi privalėtų išpareigoti siūlyti kryptingus veiksmus.

4.3. ES institucijos ir (valstybių narių) transporto ministerijų atstovai atlieka svarbų vaidmenį skleidžiant svarbius faktus valstybių narių lygmeniu. Taigi, EESRK norėtų rekomenduoti įsteigti aukšto lygio grupę, kuri teiktų apžvalgas valstybių narių Vyriausybėms ir jų politikos formuotojams, sukurtų geriausios praktikos sklaidos mechanizmą, stiprintų darbinę partnerystę ir gerintų politikos formuotojų ir platformos ryšius. Jei suinteresuotieji subjektai nusprendžia būti ir platformos nariais, jie taip pat turėtų išpareigoti atlikti konkrečius veiksmus.

4.4. EESRK požiūriu, už platformos veiklą turėtų būti atsakingas Mobilumo ir transporto generalinis direktoratas. Jis skirtų biudžetą, sekretoriato paslaugas ir tam tikrus išteklius. Kitos ES institucijos galėtų teikti suinteresuotųjų subjektų rekomendacijas, gautas iš savo tinklų, taip pat suteikti posėdžių sales, vertimo raštu ir vertimo žodžiu paslaugas. Galimas alternatyvus finansavimo šaltinis būtų platformos narių ištekliai.

4.5. Daug kainuos pagrindinė komunikacijos priemonė, interneto svetainė ir duomenų bazė, įskaitant jų tvarkymą. Įvairūs ES organai jau sukūrė tokius interneto išteklius ir tikimasi, kad Mobilumo ir transporto generalinis direktoratas galės platformai pritaikyti jau egzistuojantį modelį.

5. Narystė

5.1. Platforma neturėtų būti vieta tuščioms kalboms; jos veikla – tai procesas, skirtas suinteresuotiesiems subjektams susitikti ir aptarti, kokie iššūkiai ir galimybės kyla moterims transporto sektoriuje, o tada išsipareigoti imtis patikrinamų veiksmų. Suvokus, kokio tipo suinteresuotieji subjektai yra nariai, bus lengviau nustatyti galimą jų suinteresuotumo ir įtakos lygį. Labiausiai suinteresuoti subjektai bus tie, kurie tiesiogiai susiję su dabartiniais sektoriaus patiriamais sunkumais.

5.2. Platformos nariais galėtų tapti šie Europos ir nacionalinio lygmens suinteresuotieji subjektai: sektoriaus atstovai, MVĮ asociacijos, profesinės sąjungos (socialiniai partneriai), įskaitant specializuotas moterų atstovaujamas organizacijas, viešojo administravimo institucijos, įskaitant tas, kurios turi įgaliojimų pirkimų ir viešųjų konkursų srityje, t. y. Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas (ERPB), NVO, įskaitant skėtinę organizaciją, ginančią moterų teises ir lygybę, žiniasklaida, ekspertų grupės, akademinė bendruomenė ir mokslinių tyrimų institutai.

5.3. Be to, galėtų būti numatyta kartais įtraukti: 1) platformos nariais nepaskirtus asmenis, dalyvaujančius rengiant išsipareigojimus; 2) sprendimus priimančius ir įtakingus asmenis, įskaitant ES institucijų ir valstybių narių ir (arba) valdžios institucijų atstovus.

5.4. Narystė platformoje turėtų būti nemokama, o nariams turėtų būti taikomi narystės kriterijai ir įgaliojimai. Iš pradžių nenumatoma mokėti jokių išmokų už narių vykdomą veiklą, nei kompensuoti išlaidų, patirtų dėl narystės platformoje.

5.5. Narystė turėtų būti grindžiama:

- įtraukiu dalyvavimu,
- skaidrumu, atvirumu ir atskaitomybe,
- skirtumų pripažinimu ir proporcingumo principo laikymusi,
- SMART tikslų taikymu siekiant užtikrinti nuoseklumą.

6. Pagrindinis platformos tikslas ir veiklos sritis

6.1. Bendrasis šios platformos tikslas galėtų būti didinti moterų dalyvavimą ir lyčių lygybę transporto sektoriuje suteikiant daugiau galimybių moterims, moterims priklausančioms įmonėms ir moterims vadovėms ir visiems asmenims gerinant darbo sąlygas šiame sektoriuje bei jų poveikį darbo vietų kūrimui, įtraukčiai, inovacijoms, tvarumui ir augimui. Dėmesys turėtų būti sutelktas į lyčių lygybę, taip skatinant užimtumą ir šalinant trūkumus šiame sektoriuje. Šis tikslas gali būti pasiektas, be kita ko, gerinant darbo vietų kokybę ir visiems sudarant geresnes darbo sąlygas, sprendžiant priekabiavimo ir smurto dėl lyties problemas, didinant galimybes suderinti profesinį, asmeninį ir šeiminių gyvenimą, didinant sprendimus priimančių moterų skaičių ir gerinant sektoriaus įvaizdį, siekiant pritraukti daugiau moteriškos lyties darbuotojų, verslininkų, mokslininkų ir inovatorių. Platformos veiklos sritį būtų galima išplėsti vėliau, įtraukiant susijusius klausimus, pavyzdžiui, naudotojų patirties gerinimą ir tikslinius veiksmus, kuriais sprendžiami moterims kaip naudotojoms kylantys klausimai.

6.2. EESRK rekomenduotų įgyvendinant politiką ir sudarant biudžetą atsižvelgti į lyčių aspektą, nes tai yra svarbi priemonė siekiant pirmiau nurodytų tikslų. Ši nauja koncepcija dažnai klaidingai suprantama: tai nereikia, kad padidės bendros išlaidos, bet kad bus nustatyti nauji prioritetai ir perorientuotos programų, departamentų ir tarnybų išlaidos. Kai biudžetas sudaromas atsižvelgiant į lyčių aspektą, padidėja aiškumas ir sukuriami mechanizmai, kad būtų galima taikyti bendrą ir universalų požiūrį, skatinantį didesnę lyčių lygybę.

6.3. EESRK rekomenduoja veiklos sritį ir prioritetus apibrėžti suderinant juos su ES politika ir teisės aktais, kartu plėtojant socialinių partnerių dialogą. Platformoje remiant privatųjį sektorių ir viešąją politiką turėtų būti derinami principai „iš viršaus į apačią“ ir „iš apačios į viršų“ siekiant, kad nereikėtų keisti teisės aktų. Visi subjektai turėtų vertinti platformą kaip teigiamą ir būtiną investiciją.

6.4. EESRK pabrėžia, kad dalyvaudami platformoje suinteresuotieji subjektai gaus tokios naudos:

- turės galimybę keisti nuomonėmis, poreikiais ir žiniomis,
- ras bendrus būdus bendriems tikslams pasiekti,
- galės daryti įtaką rezultatams, nes platformos dalyviai bus įtraukti į veiksmų planavimo, kūrimo, nustatymo ir įgyvendinimo procesus,
- bus užtikrinta, kad suinteresuotųjų subjektų grupės geriau suprastų viena kitą, taip sumažinant galimus konfliktus ar nuomonių išsiskyrimo riziką ir skatinant veiksmingai bendradarbiauti,
- didės suinteresuotųjų subjektų išsipareigojimas ir stiprės atsakingumo ir atsakomybės jausmas,
- bus užtikrintas planų ir susijusių sprendimų tvarumas,
- sprendimai bus priimami ir įgyvendinami autonomiškiau ir lanksčiau.

6.5. EESRK mano, kad platforma galėtų nustatyti kokiomis svarbiausiomis priemonėmis:

- rinkti duomenis ir pasirinkti pagrindinius rodiklius siekiant nustatyti ir pašalinti kliūtis bei stereotipus,
- užtikrinti, kad moterys būtų matomos ir aktyvios politikos formavimo, sprendimų priėmimo ir planavimo srityse, neapsiribojant administracinėmis užduotimis,
- atsižvelgiant į visą sektoriaus įvairovę, abiejų lyčių atstovus aktyviai įtraukti į geresnės darbo aplinkos kūrimą: infrastruktūra, vienodas darbo užmokestis už vienodą darbą, profesinio, asmeninio ir šeiminio gyvenimo suderinimas,
- imtis veiksmų skatinti moteris pasinaudoti užimtumo galimybėmis, įgyvendinant priemones darbo vietų kokybei ir kiekybei didinti, visų pirma peržiūrint įdarbinimo procesus,
- peržiūrėti teises kliūtis, kurios gali trukdyti moterims įsidarbinti visų rūšių darbo vietose,
- geriau įtraukti universitetus ir profesines tarnybas, siekiant propaguoti platų sektoriaus vykdomos veiklos spektrą, įskaitant technologijas, mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą bei inžineriją, taip pat apsvarstyti, kaip būtų galima didinti mažiausiai įgūdžių turinčių asmenų mokymosi galimybes,
- aktyviai skatinti moterų vaidmenį versle,
- suteikti moterims galių ir užtikrinti, kad sektorius taptų įtraukesnis,
- skatinti skirti daugiau dėmesio moterų švietimui ir profesiniam mokymui visą gyvenimą,
- užkirsti kelią smurtui, priekabiavimui ir diskriminacijai darbe.

6.6. Platformai plečiantis, dėmesys gali būti telkiamas į svarbias sritis, kurios galbūt nebus aktualios visiems nariams. Taip gali atsitikti dėl transporto sektoriaus įvairovės. Todėl būtų galima steigti pakomitečius, kurie sutelktų dėmesį į pagrindines interesų sritis.

7. Gairės prioritetams nustatyti ir užtikrinti, kad veiksmai atitiktų pasirinktus prioritetus

7.1. EESRK pripažįsta, kad galutinius platformos prioritetus gali nustatyti tik patys platformos nariai. Suinteresuotieji subjektai į platformos veiklą įsitraukti gali turėdami stiprių savų interesų, todėl labai svarbu, jog jie visi gerai suprastų, kad jie turi veikti kolektyviai siekdami spręsti bendrus uždavinius. Išsipareigojimas imtis veiksmų, kuriais remiamos ir skatinamos permainos, paskatins suinteresuotuosius subjektus prisiimti atsakomybę už savo organizacijas ir platformą.

7.2. EESRK mano, kad išsipareigojimai turėtų būti plataus užmojo, jais turi būti siekiama keisti esamą padėtį, be to, reikia, kad jie reikalautų pačių narių išteklių. Skaidrumas ir aiški komunikacija apie veiksmus interneto svetainėje leis ne tik susipažinti su išsipareigojimais, bet ir suteiks galimybę suinteresuotoms šalims vykdyti kontrolę. Taigi, siekiant užtikrinti nuolatinį bendradarbiavimą ir išvengti lūkesčių neatitikimo, labai svarbu, kad platformos nariai tinkamai komunikuotų ir vestų dialogą tarpusavyje. Be to, reikėtų skatinti bendrą veiklą.

7.3. EESRK rekomenduoja papildomai nustatyti tikslus ir rodiklius, siekiant paremti platformos veiksmus. Šie tikslai ir rodikliai turėtų padėti įgyvendinti ir įvertinti veiksmus, kuriais siekiama didinti moterų įsidarbinamumą, lygybę ir įgalėjimą, be kita ko, sudarant vienodas sąlygas vyrams ir moterims, nepriklausomai nuo naudojamų technologijų. Kaip vertinimo priemonės naudojami vystymosi rodikliai, didinantys pažangos ataskaitoje pateiktų rezultatų poveikį ir juos integruodami, žymėdami pažangą padeda daryti įtaką politiniam ir strateginiam planavimui.

7.4. Bendrus statistinius duomenis teikia Eurostatas. Mobilumo ir transporto generalinis direktoratas galėtų bendradarbiauti su Eurostatu ir platformos nariais, kad būtų geriau renkami pagal lytį suskirstyti duomenys ir būtų galima susidaryti išsamesnį padėties vaizdą.

7.5. Duomenys, tikslai ir rodikliai turėtų padėti formuoti mąstyseną lyčių lygybės, stereotipų ir diskriminacijos klausimais. Nenumatant normatyvinio pobūdžio, siekiama tikslo – paraginti organizacijas lyčių klausimus aiškiai ir suprantamai pateikti savo organizacijų nariams ir visuomenei, sudarant sąlygas atlikti savo pačių politikos priemonių ir praktikos vidaus analizę.

7.6. Pamatiniai rodikliai galėtų būti parengti šiose srityse:

- tiksliniai uždaviniai, kuriuos platforma gali nustatyti siekdama įgyvendinti pasiekiamus tikslus,
- procentinė moterų dalis tam tikroje darbo vietoje, įskaitant valdybų narius, savininkus, vadovus, profesinių sąjungų narius, administraciją, techninius darbuotojus ir t. t.,
- periodinės veiksmų, kurių imtasi siekiant užtikrinti lyčių pusiausvyrą sprendimų priėmimo lygmeniu, peržiūros ir ataskaitos,
- veiksminga politika, kuria siekiama nustatyti vienodą darbo užmokesčių ir palaiptumui mažinti vyrų ir moterų darbo užmokesčio ir pensijų skirtumą,
- politika ir (arba) priemonės, priimtose siekiant panaikinti visas lygių galimybių kliūtis ir skatinti moteris dirbti (vaikų priežiūros paslaugos, profesinio, asmeninio ir šeiminio gyvenimo suderinimas, skaidri sistema ir pan.),
- biudžetas, konkrečiai skirtas lygioms galimybėms remti,
- periodinės įdarbinimo peržiūros – sąlygos, įskaitant įdarbinimo agentūrų ar švietimo įstaigų sąlygas – skaidrumas, prieinamumas, komunikacija atsižvelgiant į lyčių aspektą,
- smurto, priekabiavimo ir diskriminacijos darbo vietoje masto, paplitimo ir dažnumo rodiklių nustatymas,
- metinė biudžeto, sudaryto atsižvelgiant į lyčių aspektą, tikslų apžvalga.

8. Stebėseną ir vertinimą

8.1. EESRK siūlymu, siekdami plėsti darbinę partnerystę, nariai galėtų nustatyti išsipareigojimus ir veiksmus, kuriuos jie aptartų su kitais platformos nariais prieš įgyvendinimo etapą. Jo pabaigoje būtų parengta stebėsenos ataskaita, kurioje būtų nurodyti visi veiksmai, terminai, surinkti duomenys ir pagrindinės išvados, kad platforma galėtų juos analizuoti ir vertinti. Šios peržiūros turėtų būti pateikiamos objektyviai ir nešališkai su įrodymais ir kokybiniais vertinimais, atspindint platformos tikslų aktualumą. Šiuo tikslu, jei pakanka išteklių, gali būti naudojamos išorės konsultantų paslaugomis, kaip daroma vertinant Sveikatos ir maisto saugos generalinio direktorato platformos veiklą (žr. 2016 m. metinę stebėsenos ataskaitą).

8.2. EESRK siūlo išsipareigojimus tinkamai parengti pačioje pradžioje ir susieti juos su nustatytais tikslais. Nariai turėtų apsvarstyti konkrečius, išmatuojamus, pasiekiamus, realius, per nustatytą laiką įvykdytinus (angl. SMART) išsipareigojimus ir nuodugnai pasirengti – nustatyti tvarkaraščius, uždavinius ir tikslus, – kad būtų galima veiksmingai teikti ataskaitas, būtų paprasta stebėti ir teikti informaciją apie išsipareigojimų įvykdymą.

8.3. Išsipareigojimams įvykdyti reikės narių atsidavimo ir darbo, viršijančio jų įprastas pareigas. Ši investicija turėtų pridėtinės vertės jų vidaus darbui, ne tik įmonių socialinės atsakomybės požiūriu, ir rodytų pasauliui narių ketinimą prisidėti prie to, kad darbo vietoje būtų geresnė lyčių pusiausvyra. Jų veiksmai turėtų būti vieši, kad juos galėtų atkartoti kiti subjektai.

8.4. Peržiūrint platformos veiklą turėtų vykti aktyvesnė narių tinklaveika ir turėtų atsirasti daugiau paskatų dirbti drauge siekiant įgyvendinti tikslus. Taigi, tai padeda didinti bendrų išsipareigojimų skaičių, nes:

- politikos formuotojai, aukšto lygio grupė ir platformos nariai bei jų asociacijos glaudžiau bendradarbiauja, skatindami sąveiką, kurios reikia ilgalaikiams ryšiams ir veiksams, galimai kuria naujas politikos priemones ir prisideda prie jų, jei reikia,
- platesnio masto veikla gali būti vykdoma ne taip formaliai už platformos ribų, įskaitant bendradarbiavimą su tais subjektais, kurie gali neatitikti platformos nariams taikomų kriterijų,
- didinamas sektoriaus matomumas ir pastangos geriau užtikrinti lygybę, visiems taikant geresnes sąlygas,
- organizuojami išorės renginiai, siekiant pristatyti veiklą ir pritraukti į transporto sektorių naujų darbuotojų, inovacijų arba įnašų,
- mokomasi nuolat tobulėjant kaip kolektyvui ir įgyvendinami nauji darbo ir sektoriaus reklamavimo būdai.

2017 m. balandžio 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Skaitmeninimas ir inovatyvūs verslo modeliai Europos finansų sektoriuje, poveikis užimtumui ir klientams“

(nuomonė savo iniciatyva)

(2017/C 246/02)

Pranešėjas: **Carlos TRIAS PINTO**

Bendrapranešėjis: **Pierre GENDRE**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2016 9 22
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalis Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI)
Priimta CCMI	2017 4 7
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 26
Plenarinė sesija Nr.	525
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	150/1/3

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Pastaruosius keletą dešimtmečių bankų ir draudimo sektoriams didelį poveikį daro technologijų plėtra, reguliavimas, besikeičiantys klientų poreikiai ir lūkesčiai. Nauji investicijų, taupymo, draudimo ir lėšų pervedimo modeliai suteikia galimybę kuo platesniam žmonių ratui dalyvauti įvairaus masto projektuose.

1.2. Finansų technologijų ir draudimo technologijų įmonės atlieka **katalizatorių** ir dažnai – finansinių paslaugų institucijų **partnerių** vaidmenį modernizuojant finansines paslaugas, sujungiant privalumus ir trūkumus bei kuriant tarpusavio sinergiją. EESRK manymu, yra didelių galimybių kurti vertę skatinant inovatyvią kooperacijos ⁽¹⁾ ekosistemą.

1.3. Neabejotinai reikia atkurti pasitikėjimą ir stabilumą finansų sektoriuje, daugiausia dėmesio skiriant perėjimo nuo senos (tradicinės bankų sistemos) prie naujos sistemos valdymui. Atsižvelgdamas į tai EESRK ragina priimti deramus teisės aktus, susijusius su įtraukiu **bankų sąjungos** ir **bendrosios skaitmeninės rinkos** procesu ES, kad būtų sudarytos sąlygos augimui ir inovacijoms, kartu užtikrinant vartotojų ir finansų pramonės darbuotojų apsaugą.

1.4. Kad būtų sukurta tikra **Europos bendroji finansų rinka**, Europos Komisija savo politika turėtų remti vienodų sąlygų sudarymą inovacijoms. Iš esmės reikia sudaryti analogiškas sąlygas reguliavimo, taip pat vartotojų teisių, darbo sąlygų ir priežiūros požiūriais tiek tradicinei finansų pramonei, tiek finansų technologijų bendrovėms vadovaujantis taisykle, kad vienodai veiklai reikia vienodo reguliavimo ir vienodos priežiūros. Konkrečiau:

1.4.1. Rizika pagrįstas reguliavimo metodas turėtų būti nuosekliai taikomas visam inovacijų gyvavimo ciklui, juo turi būti numatyta proporcinga ir supaprastinta reguliavimo sistema, kad tiek dabartiniai, tiek nauji dalyviai, palaikydami ryšį su reguliavimo institucijomis, galėtų išbandyti naujas technologijas ir verslo modelius. ES sistemos sukūrimas bandymams,

⁽¹⁾ Ne tik konkurencija, bet ir bendradarbiavimas bei partnerystė.

bendradarbiaujant su pramone ir didesne suinteresuotųjų subjektų grupe, įskaitant vartotojų ir darbuotojų atstovus, suteiktų priemonės, kuriomis būtų remiamos inovacijos visose jos veiklos srityse (finansų technologijų inovacijų bandymų aplinka) ⁽²⁾.

1.4.2. Norint nustatyti tokias pat sąlygas, kaip trečiosioms šalims, reikia atsižvelgti į tai, kad programinė įranga laikoma nematerialiuoju turtu, vengiant iš pagrindinio nuosavo kapitalo atimti dideles investicijas, kurias ES įsisteigę subjektai jau atliko informacinių technologijų srityje (remiantis JAV ir Šveicarijos bankų sistemos ar draudimo sektoriaus pavyzdžiais ⁽³⁾).

1.4.3. Europos Komisija, Europos bankininkystės institucija ir valstybės narės turi tvirtai išsipareigoti darniai ir veiksmingai įgyvendinti persvarstytą Mokėjimo paslaugų direktyvą (MPD2), kuria nustatyti labai griežti elektroninių mokėjimų inicijavimo ir tvarkymo saugumo bei vartotojų finansinių duomenų apsaugos reikalavimai, ypatingą dėmesį skiriant technologinėms socialinių medijų ir komercinėms milžinėms.

1.4.4. Mažmeninių finansinių paslaugų veiksmų plane ⁽⁴⁾ ir finansų technologijų darbo grupėje reikėtų atidžiai išnagrinėti problemas ir pavojus, susijusius su finansinių paslaugų skaitmeninimu, užtikrinant glaudų Teisingumo ir vartotojų reikalų GD ir Finansinio stabilumo, finansinių paslaugų ir kapitalo rinkų sąjungos GD bendradarbiavimą, visų pirma susijusių su vartotojų apsaugos klausimais, pavyzdžiui, sprendimu dėl to, kokius duomenis reikėtų naudoti vertinant kreditingumą, kaip užtikrinti kompiuterių pateikiamos ikisutartinės informacijos suprantamumą ir veiksmingą subjekto tapatybės kontrolę.

1.4.5. Reikėtų nedelsiant į nacionalinę teisę perkelti priemones, kurios įtrauktos į siūlomą kovos su pinigų plovimu direktyvos pakeitimą ⁽⁵⁾, visų pirma tas, kuriomis siekiama sumažinti su virtualiomis valiutomis susijusių teroristų finansavimo riziką ir su anoniminėmis išankstinio mokėjimo priemonėmis susijusių riziką.

1.4.6. Reikia didinti sutelktinį finansavimą ir kitus bendro vartojimo ekonomikos sprendimus tiriant galimybę įdiegti kokybės ženklą, kad būtų stiprinamas vartotojų pasitikėjimas, siekiant geriau vystyti virtualiąsias bendruomenes ir supaprastinti besikooperuojančių klientų sąveiką.

1.4.7. Taip pat reikia remti atvirojo kodo programinės įrangos diegimą finansų sektoriuje, kad būtų didinama sveika rinkos konkurencija, mažinamos sąnaudos ir užkertamas kelias pardavėjų susaistymui šiame sektoriuje.

1.4.8. Kartu reikia atsižvelgti į tarpusavio skolinimo reglamentus, kad būtų skatinami mažesni balansai.

1.4.9. Europos Komisija turi remti mišrų skolinimą (pagal susitarimo „Bazelis III“ kapitalo reikalavimus).

1.5. EESRK pabrėžia, kad skaitmeninimas jokia būdu neturi pakeisti gerų kvalifikuoto konsultanto teikiamų asmeninių patarimų (pritaikytų agentūrų tinklas neturėtų leisti išnykti asmeninėms bankinėms paslaugoms!).

1.6. Norint suprasti finansų technologijas reikia, kad visi, įskaitant reguliavimo institucijas, priežiūros institucijas, finansinės ekosistemos suinteresuotuosius subjektus ir visus gyventojus, įgytų naujų įgūdžių. Kad būtų pasinaudota vienu iš pagrindinių finansų technologijų, kaip finansinės įtraukties varomosios jėgos, privalumu, ES valstybės narės turi stiprinti finansinį švietimą ir skaitmeninį raštingumą, numatant naujus scenarijus. Tai reikia pradėti mokyklose ir tai turėtų apimti informaciją apie finansinius produktus, atsižvelgiant į tai, kaip jie pristatomi internete, ir į jų santykį su daiktų interneto vystymu.

⁽²⁾ Komisija svarsto galimybę nustatyti vieną bendrą ES leidimą finansinių paslaugų sektoriaus aukštųjų technologijų įmonėms veikti visoje Europoje ir sukurti visos Europos bandymų aplinką arba specialią reglamentavimo sistemą visai Sąjungai.

⁽³⁾ Žr. Direktyvos „Mokumas II“ reikalavimus.

⁽⁴⁾ 2017 m. kovo 23 d. paskelbtas Vartotojams skirtų finansinių paslaugų veiksmų planas, COM(2017) 139 *final*, ir viešos konsultacijos dėl „FinTech“.

⁽⁵⁾ OL C 34, 2007 2 2, p. 121.

1.7. Dėl skaitmeninimo finansų sektoriuje kyla pavojus daugybei darbo vietų, todėl darbuotojai priversti atnaujinti savo gebėjimus ir įgūdžius. EESRK pritaria tam, kad būtų užtikrintas dviejų lygių įgūdžių ugdymas ir tolesnis švietimas: vidaus – suteikiant darbuotojams galimybę vykdyti naujas užduotis ir kurti dabartinių „tradicinių įstaigų“ finansų srities darbuotojų ir finansų technologijų ir (arba) draudimo technologijų įmonių sąveiką, ir išorės – darbuotojus, kurie negali likti sektoriuje, rengiant darbui kituose sektoriuose.

1.8. EESRK ragina Europos socialinį fondą parengti konkrečias mokymo programas pagal naują pavyzdinę iniciatyvą „Skaitmeninių įgūdžių ir užimtumo koalicija“⁽⁶⁾, skirtą teikti paramą finansų sektoriaus darbuotojų kvalifikacijos kėlimui ir persikvalifikavimui, kad jie galėtų pasirengti naujų skaitmeninių technologijų diegimui.

1.9. EESRK ragina įmones laikytis elgesio kodeksų ir geriausios praktikos, susijusios su vidaus taisyklėmis, kuriomis ribojami reikalavimai darbuotojams visą dieną būti prisijungus, ir parengti gaires, kuriomis darbuotojai nebūtų skatinami dirbti savaitgaliais ir per atostogas. Jei savanoriškumo principas nebūtų veiksmingas, EESRK ragina parengti privalomas taisykles.

1.10. Savalaikė informacija ir konsultacijos, atitinkančios susijusias ES direktyvas dėl darbuotojų informavimo ir konsultavimo, – labai svarbios norint įveikti visus šiuos sunkumus. Europos Komisija ir valstybės narės turi užtikrinti, kad būtų laikomasi taikytinos teisės nuostatų, ypač darbuotojų atstovų teisių dalyvauti įmonės vidaus permainose.

1.11. EESRK ragina sustiprinti ir baigti rengti pasiūlymą dėl direktyvos dėl prevencinio restruktūrizavimo ir antros galimybės, nes tai sukurs galimybę vykdyti restruktūrizavimo procedūras prieš nemokumo paskelbimą.

2. Koncentruotas ir įvairialypis sektorius, kuriame vyksta spartūs pokyčiai

2.1. Bankų ir draudimo sektorius Europoje yra įvairialypis ir pasižymi tuo, kad esama stambių Europos ir netgi pasaulinių institucijų, taip pat skirtingo nepriklausomumo lygio vietos ir regioninių struktūrų ir tam tikrų atskiroms šalims būdingų ypatumų. Nepaisant daugelyje valstybių narių vykstančio koncentracijos proceso, šis sektorius Europos lygmeniu vis dar susiskaidęs. Išsteigus *de facto* finansinius konglomeratus, iš esmės išnyko seni bankų grupių ir didelių draudimo bendrovių skirtumai.

2.2. Naujomis smarkiai svyruojančių rinkų ir nedidelių palūkanų normų sąlygomis po finansų krizės sisteminiams bankams nustatytas didelis reguliavimo spaudimas, priežiūra ir stebėseną kartu su skaitmeniniais pokyčiais ir didėjančia konkurencija (naujos finansų technologijų bendrovės), taip pat naujos vartotojų elgsenos tendencijos, toliau kenkia bankų sektoriaus rezultatams. Atsiradus naujiems bankų modeliams skaitmeninėje ekonomikoje, reikia analizuoti keturių elementų – tradicinių bankų, naujų skaitmeninių subjektų, reguliavimo institucijų ir vartotojų – sąveiką.

2.3. Kadangi vis daugiau naudojama internetu, bankai kuria internetines patronuojamąsias įmones ir virtualiąsias agentūras, kurių paslaugomis naudodamiesi klientai gali atlikti paprastas operacijas ir susisiekti su konsultantu. Įmonių strategijos, kuriomis siekiama iš esmės sumažinti investicijas į žmogiškuosius išteklius, taip pat klientų priėmimo sąlygų blogėjimas lėmė tai, kad mažiau žmonių lankosi bankų skyriuose ir visoje Europoje uždaroma daug skyrių.

2.4. Draudimo sektoriuje kartu taikomi keli platinimo būdai: apmokami produktų platintojai, brokeriai, nespecializuoti tarpininkai, bankinio draudimo tarpininkai ir vienai įmonei savarankiškai dirbantys tarpininkai. Šiuo metu draudimas parduodamas internetu ir per išmaniuosius telefonus. Skirtingose ES valstybėse narėse ir, atsižvelgiant į produktą, skiriasi kiekvieno iš šių platinimo daugeliu kanalų tinklų vyravimas. Pavyzdžiui, gyvybės draudimas daugiausia platinamas banko tinklais (bankinis draudimas).

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>

2.5. Mokėjimo būdai nuolat kinta, ir ši tendencija stiprės. Nuo XX a. paskutiniojo dešimtmečio pradžios gerokai sumažėjo čekių ir grynųjų pinigų naudojimas. Kartu vis labiau pereinama prie mokėjimo kortele, tiesioginio debeto ir banko pavedimo, kuriais užtikrinamas didesnis atsekamumas, kontrolė ir saugumas bei kovojama su neoficialiaja ekonomika. Galima dar labiau išplėsti elektroninių mokėjimų taikymo sritį, t. y. įtraukiant pinigų pervedimą tarp asmenų ir socialinių išmokų mokėjimą. Nauji e. pinigų subjektai bendradarbiauja e. prekybos srityje, o naujos technologijos, pavyzdžiui, bekontaktis mokėjimas, kartu su bankų kortelėmis kinta ir auga. Be to, itin didelį dėmesį reikia skirti koduotų valiutų (bitkoinų ir kitų) rinkų raidai sekti.

3. Technologijų pažanga Europos finansų sektoriuje ir nauji dalyviai

3.1. Finansų sektoriuje didžiausia technologijų pažanga vyksta internete, t. y. elektroninė bankininkystė, didieji duomenys, dirbtinis intelektas, blokų grandinės, kibernetinis saugumas ir kt. Keitimasis duomenimis vyksta didele sparta ir tai suteikia galimybę atlikti algoritmais ir didžiaisiais duomenimis pagrįstą rizikos vertinimą ir priimti finansinius sprendimus.

3.2. Šis tradicinių bankų patiriamas technologinis sutrikdymas ir sunkumai, susiję su nuosavo kapitalo problemomis ir laikinu likvidumo trūkumu, taip pat alternatyvių prekybos kanalų, kurie nepatenka į bankų pramonės reguliavimą, vystymas paruošė dirvą finansų technologijoms, draudimo technologijoms ir blokų grandinėms ir kartu atvėrė naujas galimybes bei sukūrė naujų rizikų vartotojams.

3.3. Vis daugėja finansų technologijų ir draudimo technologijų įmonių, kurios apima finansų, draudimo ir technologijų sąvokas. Šios įmonės naudoja technologijas tam, kad parduotų finansinius produktus inovatyviais būdais. Jų ypač daugėja santaupų valdymo, asmeninių paskolų, įmonių finansavimo ir elektroninių mokėjimų srityse. Jos atlieka vis didesnę vaidmenį dalyvaujamojo finansavimo (sutelktinis finansavimas ir tarpusavio skolinimas) srityje, pasitelkiant tam skirtas platformas ir naudojant mobiliąsias programėles, virtualią valiutą ir atliekant elektroninius mokėjimus internetu ar išmaniuoju telefonu. Šios įmonės, konkuruodamos tradicinėje srityje, daro nemažą spaudimą bankams ir draudimo bendrovėms. Didžiausios interneto bendrovės, ypač „GAFA“ (*Google, Apple, Facebook, Amazon*) taip pat vysto su finansų sektoriumi susijusius projektus, nes jos kontroliuoja didelį duomenų kiekį.

3.4. Platinamų sąrašų technologija (DLT) grindžiamomis programėlėmis gali būti sudaryta galimybė sukurti naujo pobūdžio pasitikėjimą plačiu paslaugų spektru. Blokų grandinė veikia visiškai skaidriai ir saugiai be jokios pagrindinės kontrolės institucijos. Ir įmonės, ir asmenys gali naudoti šią sistemą tam tikroms operacijoms atlikti apeidamos finansų sektorių, ypač naudodamosi koduotomis valiutomis.

Taip pat ir *PayPal* suteikia galimybę mokėti už prekes užsienio valiuta nepateikiant bankinės informacijos.

3.5. Finansų technologijos sudaro įmonėms ir asmenims galimybę gauti sutelktinį finansavimą tam tikriems projektams, naudojant dovanų, paskolų ar netgi investicijų į nuosavą kapitalą pobūdžio lėšoms rinkti skirtas platformas. Šios platformos suteikia galimybę tarpusavio skolinimui, įskaitant vartojimo kreditus ir asmenines paskolas, dėl kurių nereikia eiti į banką, ir sudaro galimybę privatiems asmenims finansuoti labai mažas įmones ir MVĮ. Šiomis platformomis įmanoma papildyti ar skatinti rizikos kapitalą, ypač inovacinėms įmonėms, ir jų mobiliomis programėlėmis tikruoju laiku suteikti klientams finansinę informaciją, kuri jiems reikalinga savo išlaidoms ar investicijų pasirinkimams valdyti.

3.6. Šie nauji dalyviai konkuruoja su tradicinės bankininkystės formomis ir draudimu, tačiau ir bankai, ir draudimo bendrovės pradeda veikti kartu su jais. Kai kurie iš jų jau pradėjo bendradarbiauti su finansų technologijų ir draudimo technologijų įmonėmis, kiti turi nuosavas patronuojamųjų įmonių struktūras. Be to, pastaraisiais metais smarkiai didėjo investicijos į finansų technologijas ir šis susidomėjimas išplito ir į draudimo technologijas.

4. Ar tai naudinga vartotojams?

4.1. Pristatymas prie finansinių paslaugų skaitmeninimo didelėms įmonėms reiškia pokyčius, kuriuos jos gali įtraukti į savo kasdienį valdymą. Tačiau skiriasi daugelio tradicinių MVĮ ir ypač labai mažų įmonių, kurios neturi sukauptų žinių ir išteklių, suteikiančių joms galimybę lengvai prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančio finansų pasaulio, padėtis.

4.2. Interneto ir išmaniųjų telefonų amžiuje klientų profilis pasikeitė, tačiau jų skaitmeninės bankininkystės ir draudimo poreikiai priklauso nuo keleto tokių veiksnių, kaip amžius, išsilavinimas ir profesija. Vis dėlto, prirėikus finansinio patarimo, išlieka vartotojų patirtimi grindžiamo žmogiškojo kontakto poreikis, taip pat ir tarp jaunų žmonių.

4.3. Virtualieji skyriai, internetinės bankininkų ir draudimo grupių patronuojamosios įmonės klientams suteikia galimybę internetu ir išmaniaisiais telefonais, naudojant naujas programėles, gauti kreditą, paskolas ir draudimą. Tokiuose sandoriuose siūloma daugiau palankių sąlygų: nemokama banko kortelė, subsidijuojamos palūkanų normos, sąskaitos atidarymo priedas ir keleto mėnesių trukmės nuolaida draudimo ir savidraudos bendrovių įmokoms. Šie privalumai klientams sudaro dalį perėjimo nuo tradicinio bankų, draudimo bendrovių ir savidraudos įmonių verslo modelio prie dėl skaitmeninimo atsirandančio modelio.

4.4. Šis naujas scenarijus vartotojams yra ir rizikingas, ir naudingas:

- lengvesnis produktų prieinamumas, didesnis ir (arba) geresnis pasirinkimas, galimybės palyginti kainas interneto svetainėse, labiau asmeniniams poreikiams pritaikyti pasiūlymai, sandorio sąnaudų (laiko ir pinigų) mažinimas ir saugumo didinimas taikant naujas biometrinio sutikrinimo sistemas,
- ne tik naujų naudingų produktų (pvz., sutelktinis finansavimas), bet ir naujų sudėtingų, neaiškių, sunkiai suprantamų ir rizikingų produktų, pavyzdžiui, momentinių paskolų, atsiradimas,
- galimi sunkumai teikiant (arba) atskleidžiant ikisutartinę informaciją naujais prekybos kanalais, pavyzdžiui, dėl mažo išmaniųjų telefonų ekrano,
- nepakanka informacijos apie su finansiniais produktais susijusią riziką,
- nepakankama naujų finansinių paslaugų dalyvių veiklos priežiūra ir (arba) teisės aktų vykdymo užtikrinimas,
- teisinis netikrumas tam tikrais atvejais, kai teisės aktai taikomi naujiems dalyviams,
- neregamentuojamos sritys (pvz., automatizuoti patarimai),
- galima neteisėta diskriminacija ir (arba) atskirtis, susijusi su didžiųjų duomenų naudojimu ir nepakankamais skaitmeniniais įgūdžiais,
- kibernetinis saugumas.

4.5. Skaitmeninimu turėtų būti užtikrinamas skaidresnis finansinių produktų platinimas, tačiau tariamas siūlomų produktų supaprastinimas gali užmaskuoti finansinių santykių pusiausvyros trūkumą. Algoritmų naudojimas neužtikrina nei paslėptų trūkumų nebuvimo, nei produktų atitikties Europos standartams. Finansinis švietimas turėtų apimti informaciją apie finansinius produktus, atsižvelgiant į tai, kaip jie pateikiami internete.

5. Kiti finansavimo šaltiniai ir etiškas bei atsakingas finansavimas

5.1. Dėl dabartinės didelės įmonių priklausomybės nuo bankų sektoriaus (daugiau kaip 75 proc. Europoje, palyginti su 20 proc. JAV) ir nuosavo kapitalo kultūros trūkumo Europoje MVĮ (daugiau kaip 98 proc. visų įmonių Europoje, kuriose dirba du iš trijų darbuotojų ir kuriose sukurama 58 proc. pridėtinės vertės) gali būti pažeidžiamos kreditų krizės, kuri kilo pasaulinės finansų krizės metais, pavojaus atžvilgiu. Todėl reikėtų išnagrinėti papildomus ne bankų finansavimo būdus ir jų keliamą pavojų, ypač krizės atveju.

5.2. Finansuojant MVĮ, esama įvairių alternatyvių šaltinių, kurie padeda gerinti verslo vystymą ir mažinti riziką ir padeda Europos lėšomis didinti darbo vietų kūrimą ir verslo konkurencingumą, mažinant įprastas finansavimo sąnaudas, kaip numatyta J.-C. Junckerio plane.

5.3. Reikia stiprinti socialiai atsakingą, skaidrų ir tvarų bankų sektorių ir realią ekonomika grindžiamą finansų sistemą, kuria užtikrinamas stabilumas ir socialinė bei teritorinė sanglauda. Etiški bankai savo veikloje tikslingai taiko trigubo galutinio rezultato modelį (jis apima finansinės, socialinės ir aplinkos apsaugos veiklos rezultatus, kad būtų galima finansuoti projektus be neigiamo poveikio išorei), daugiausia dėmesio skiriant tvirtiems ryšiams su savo klientais ir platesne suinteresuotųjų subjektų bendruomene.

5.4. Bankai ir draudimo kooperatyvai bei savidraudos įmonės, plėtodami savo verslą, ilgą laiką dėmesį skyrė vertės kūrimui visiems suinteresuotiesiems subjektams – „suinteresuotųjų subjektų vertės“ modeliu. Vis dėlto jie taip pat taikė tradicinių komercinių institucijų praktiką ir neišvengė dėl finansų krizės kylančių sunkumų. Šiuo metu skaitmeninimas, regis, nėra pagrindinė varomoji jėga grįžtant prie etiškesnės įmonių praktikos, kuria būtų reaguojama į tikruosius visuomenės poreikius.

6. Poveikis užimtumui ir darbo sąlygoms

6.1. Remiantis agentūros *Bloomberg* duomenimis, nuo 2008 m. ekonomikos krizės bankai visame pasaulyje panaikino maždaug 600 000 darbo vietų. Ši didelį darbuotojų skaičiaus sumažinimą daugiausia lėmė krizė, tačiau prie jo prisidėjo ir skaitmeninimo procesas.

6.2. Apskaičiuota, kad Europoje bankuose ir draudimo bendrovėse yra beveik 4 mln. darbo vietų, iš jų 3 mln. yra bankų sektoriuje ir beveik 1 mln. – draudimo sektoriuje. *Citi*group prognozuoja, kad per ateinančius 10 metų Europos ir JAV bankų sektoriuje bus panaikinta maždaug 1,8 mln. darbo vietų. Europoje, kurios bankuose visą darbo dieną lygiavertėmis sąlygomis dirba beveik 2,9 mln. darbuotojų, 2025 m. liks tik 1,82 mln. darbuotojų. Šią tendenciją atspindi neseniai padarytas keleto didelių Europos bankų grupių pareiškimas apie daugybės darbo vietų panaikinimą. Daugelio šalių finansų pramonėje galima pastebėti darbo ne visą darbo laiką ir kitų užimtumo formų tendenciją.

6.3. Reikia aktyvios darbo rinkos politikos priemonių, kuriomis būtų sprendžiamos su vykstančiais ir būsimais pokyčiais susijusios atitinkamų darbuotojų problemos. Socialiniai partneriai visais lygmenimis atlieka labai svarbų vaidmenį ieškant tinkamų sprendimų. Geriausias praktikos pavyzdys šioje srityje – tai bendrasis persikvalifikavimo fondas, skirtas visiems susijusiems darbuotojams Austrijoje, kuris įsteigtas vykdamas kolektyvines derybas sektoriaus lygmeniu ir kurį finansuoja tiek pramonė, tiek visuomenė.

6.4. Besitęsiantis banko skyrių tinklo mažėjimas vyksta kartu su skyrių koncepcijos atnaujinimu atsižvelgiant į atitinkamų klientų pobūdį. Prieš pradėdant uždarinėti banko skyrius darbuotojų skaičius buvo mažinamas dėl operacijų automatizavimo. Nepaisant pastebimos darbuotojų skaičiaus mažinimo tendencijos, draudimo sektoriuje nespacializuotų tarpininkų ir brokerių tinklas yra tvirtas. Apmokamų produktų platintojų skaičius mažės.

6.5. Biržose prekyba įmonių akcijomis, valiutos ir kredito išsipareigojimų neįvykdymo apsikeitimo sandoriai (išvestinės finansinės priemonės, kuriomis pardavėjas teikia kompensaciją pirkėjui, jeigu trečioji šalis nevykdo išsipareigojimų) atliekami kompiuteriais.

6.6. Didžiaisiais duomenimis grindžiama ir didelės bankų grupės išbandyta kognityvinė platforma gali atsakyti į įprasta kalba užduotus klausimus, susijusius su įvairiausiomis sritimis, ir klientų konsultantams teikti iš anksto parengtus atsakymus. Šią technologiją galima naudoti kaip virtualųjį konsultantą tiek bankų, tiek draudimo srityje. Pardavimo srities darbuotojai gali pirmieji pajusti šį poveikį.

6.7. Darbo sąlygos tapo nepastovios ir gerokai padidėjo darbuotojų rengimo reikalavimai, kad darbuotojai įgytų reikiamų skaitmeninių įgūdžių ir jiems būtų suteikta galimybė pakeisti darbą, jeigu kultų profesinio judumo poreikis.

6.8. Kadangi dėl skaitmeninės pažangos reikės pakeisti daugybę darbuotojams reikalingų priemonių, įgūdžių ir kompetencijų, įmonės turi būti pasirėngusios investuoti į nuolatinį įgūdžių ir kvalifikacijų ugdymą. Kolektyvinėse derybose ir socialiniame dialoge reikia sutelkti dėmesį į tai, kad svarbu profesinį mokymą pritaikyti būsimiems poreikiams ir sukurti jam galimybes, taip pat išsamiai išdėstyti, kaip šiame sektoriuje jau naudojamos naujos technologijos. Kiekvienu atskiru atveju reikėtų išnagrinėti, kokių įgūdžių reikia dabartiniams finansų sektoriaus darbuotojams, kad jie būtų svarbūs ateityje, ir kaip įgyti šių įgūdžių.

6.9. Kyla vis didesnis susirūpinimas dėl darbo valandų, susijusių su darbu internete, ir dėl to, kad jau naikinama daugybė darbo vietų. Taip pat akivaizdu, kad daugiau finansinės veiklos bus perkelta ES viduje ir už ES ribų į šalis, kuriose nedidelės darbo sąnaudos ir žemas socialinės apsaugos lygis.

6.10. Svarbu, kad skaitmeniniai sprendimai visada būtų naudingi žmonėms ir padėtų gerinti socialinius standartus ir darbo sąlygas. Reikia visais lygmenimis stiprinti sektorių socialinį dialogą, įskaitant Europos lygmeniu, nurodyti geriausias

sprendimus ir taip užkirsti kelią socialiniam nepasitenkinimui. Sektorių lygmeniu ir kiekvienoje įmonėje darbdaviai turi siekti vesti derybas su profesinės sąjungos atstovais, norint užtikrinti, kad būtų imtasi veiksmingų priemonių, susijusių su pajamomis, darbo sąlygomis, socialine apsauga, mokymais ir parama vidaus geografiniam ir profesiniam judumui ir pagalba atleistiems asmenims. Reikia kuo skubiau imtis šių priemonių numatant restruktūrizavimo procesus, o ne pradėjus naikinti darbo vietas.

6.11. Vykdamas kontroliuojamą finansų sektoriaus skaitmeninimą turėtų būti išsaugotos kokybiškos darbo vietos ir pagerinti ryšiai su klientais, kartu išsaugant pakankamas galimybes gauti asmeniniams poreikiams pritaikytus finansinius patarimus. Tiek klientams, tiek darbuotojams turėtų būti užtikrinta veiksminga operacijų apsauga ir veiksminga asmens duomenų apsauga. Finansinių paslaugų srities darbuotojai ir vartotojai turėtų būti įtraukti per jiems atstovaujančias organizacijas, kad būtų atsižvelgta į jų praktines žinias šioje srityje.

7. Reguliavimas ir priežiūra

7.1. Dėl vis sudėtingesnių finansinių produktų ir tvarkymo spartos kartu su anoniminėmis, automatizuotomis rinkodaros, patarimų ir konsultavimo paslaugomis kyla pavojingi atvejai, kurių dažnai negalima vertinti pagal esamų arba investuotų lėšų savininką, arba savininkas negali jų kontroliuoti. EESRK su nerimu atkreipia dėmesį į rizikos modelių ir jų galimybių deramai įvertinti skirtingas įvairių negarantuotų investicijų kategorijų rizikos profilių netinkamumą.

7.2. Pasak Prancūzijos banko valdytojo, skaitmeninių finansų atsiradimas turi būti suderintas su reguliavimu taip, kad neslopintų inovacijų ir toliau užtikrintų aukštą operacijų saugumo ir vartotojų apsaugos lygį. EESRK nuomone, tiek tradicinei finansų rinkai, tiek finansų technologijų įmonėms ir (arba) verslo įmonėms turi būti taikomi tokie pat aukšti standartai.

7.3. FPRD II yra viena iš svarbiausių reguliavimo iniciatyvų, pakeisiančių rinkos struktūrą ir verslo modelius. Įmonės turėtų mokėti pasinaudoti reguliavimo reikalavimais kaip strategine galimybe.

7.4. Naujais teisės aktais dėl skaitmeninių mokėjimų (MPD2) siekiama padidinti internetinių operacijų saugumo lygį, kad būtų sumažintas dabar šiame kanale pasireiškiantis sukčiavimas.

7.5. Pagal naują ES kovos su pinigų plovimu direktyvą bus pradėti taikyti nauji deramo klientų tikrinimo reikalavimai, kartu su naujais įpareigojimais pranešti apie įtartinus sandorius ir saugoti informaciją apie mokėjimus.

7.6. Atnaujinta bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje sistema (BVAS reglamentas) suteiks daugiau įgaliojimų nacionalinėms valdžios institucijoms užtikrinti vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą ir pagerins reikalingą koordinavimą tarp valstybių narių.

7.7. Taikant „Mokumo II“ teisės aktus draudimo bendrovėms ir „Bazelis III“/KRD IV susitarimus bankams, kyla klausimas, kaip papildomu reguliavimo metodu galima atsižvelgti į naujų finansų rinkos dalyvių patiriamą pavojų ir jų poveikį visam šiam sektoriui.

7.8. Po 2016 m. Europos bankininkystės institucijos atlikto testavimo nepalankiomis sąlygomis Komisija pateikė pasiūlymus, kurie atspindi šiuo metu Bazelio komiteto vykdomas diskusijas dėl kapitalo reikalavimų griežtinimo. Priimti universalieji standartai turėtų būti proporcingi kredito įstaigų ir pradedančiųjų finansų įmonių dydžiui ir pobūdžiui. EESRK palankiai įvertino naujausią Komisijos pasiūlymų rinkinį⁽⁷⁾.

7.9. Pastaraisiais metais tiesioginių investicijų fondai (šešėlinis bankų sektorius) galėjo gerai pasipelninti iš finansų krizės. Skaitmeninimo poveikis šiems fondams neturėtų lemti nepakankamo reguliavimo, kuris daro neigiamą įtaką finansų sistemos stabilumui.

⁽⁷⁾ EESRK nuomonė (ECO/424) dėl Kapitalo reikalavimų reglamento (KRR) dalinio pakeitimo siekiant įtraukti Bazelio sistemos pakeitimus (dar nepaskelbta OL).

7.10. Atsižvelgiant į tradicinių rizikos vertinimo modelių, pagal kuriuos neįmanoma įvertinti ne užstatu pagrįstų finansavimo modelių, stygių, Europos priežiūros institucijos turėtų stiprinti ryšius su pradedančiosiomis finansų technologijų įmonėmis, nes prižiūrėtojams reikės naujų įgūdžių, kad suprastų finansines technologijas.

Briuselis, 2017 m. balandžio 26 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Terminų žodynelis

Dirbtinis intelektas. Mokymosi gebėjimų turinti mašina. „Roboadvisor“ – mašina, galinti teikti finansines konsultacijas ir veikianti kaip žmogaus smegenys.

Bankinis draudimas. Draudimo produktų pardavimas per bankų biurų tinklus. Tokio pobūdžio strateginė partnerystė sujungia tinklus ir sukuria verslo sinergijas.

Didieji duomenys. Didelės apimties įvairių duomenų, kurie perduodami dideliu greičiu, saugojimas ir apdorojimas. „Analitika“ – duomenų vertimas į informaciją taikant matematinius ir statistinius metodus sprendimams finansų sektoriuje priimti.

Didžiosios technologijos. Tokie technologijų gigantai kaip *Google*, *Apple*, *Facebook* ir *Amazon* (GAFA), pradantys didinti savo reikšmingą skvarbą į bankinį verslą.

Bitkoinas. Eksperimentinė virtuali valiuta, vis dažniau priimama rinkoje.

„**Blockchain**“. Technologijų platforma, remianti bitkoinus. Ji turi labai veiksmingą duomenų bazę, kuria galima naudotis finansų arba daugelio taikomųjų programų srityje.

Debesija. Internetu pagrįsti paslaugų teikimo modeliai.

Junglumas. Dėl technologinės pažangos dabar galime prisijungti bet kur ir bet kada. Tai darbuotojams suteikia galimybę dirbti lanksčiau, nes jie gali dirbti iš namų arba iš kitos vietos (nuotolinis darbas, pažangusis darbas), įskaitant ne visą darbo dieną. Jaunimas jau yra pripratęs prie tokio darbo būdo, o jo teikiamos galimybės gali būti labai naudingos.

Sutelktinis finansavimas. Finansavimas teikiamas per interneto platformas, kurios verslininkus susieja su investuotojais. Yra platformų, kurios įpareigoja verslininkus pasiūlyti dalį savo verslo mainais už investicijas (akcinio kapitalo sutelktinis finansavimas).

Sutelktinis skolinimas. Verslininkams skirtas finansavimas internetu, kai jie gauna paskolą iš žmonių grupės ir turi ją grąžinti su nustatytais palūkanomis.

Vartotojų patirtis. Žinių rinkimas apie kiekvieną klientą, personalizuojant jų patirtį visose sąveikos su banku srityse. Esminiai elementai yra socialiniai tinklai ir tinklo platformos.

Kibernetinis saugumas. Apima kibernetinių išpuolių ir duomenų vagysčių rizikas, taip pat didina ir užtikrina vartotojų pasitikėjimą.

Skaitmeninimas. Tai pasakytina apie visas technologijas (internetą, didžiuosius duomenis, „blockchains“, dirbtinį intelektą, debesiją, robotiką, kibernetinį saugumą), kai jos taikomos naujiems santykių su vartotojais modeliams ir bankų bei draudimo bendrovių sandorių valdymui. Technologija yra priemonė siekti skaitmeninimo, o ne savaiminis tikslas.

Radikalūs pokyčiai. Skaitmeninė transformacija neįmanoma be naujo organizacinio ir kultūrinio modelio. Inovacijos yra itin svarbios konkurencingumui vykstant šiam visapusiškam bankininkystės procesui. Pokyčiai prasideda nuo žmonių.

Eksponentinė bankininkystė. Naudojamos eksponentinės technologijos (atsiradusios dėl skaitmeninės revoliucijos) siekiant padidinti finansinių paslaugų spektrą ir kokybę bei sumažinti sąnaudas.

Finansų technologijos/draudimo technologijos. Inovatyvios veiklą pradedančios įmonės, siūlančios nebrangių inovatyvių bankininkystės arba draudimo paslaugų.

Hibridinės paskolos. Tai banko ir privačios bankininkystės klientų teikiamų paskolų derinys. Suteikia galimybę bankams išsaugoti daugiau įmonių iš esmės nedidinant balanso ir kartu patenkinant klientų ir investuotojų poreikius.

Žinioklis (angl. k. knowmad) Nauji specialistai, manantys, kad gali pasiūlyti savo žinių, ir pirmenybę teikiantys laisvai organizuoti savo darbą ir laiką.

Tūkstantmečio karta. Pirmoji skaitmenines technologijas puikiai išmanančių žmonių, gimusių 1980–2000 m., karta, 2025 m. sudarysianti 75 proc. darbo rinkos. Paprastai jie nesilanko bankų skyriuose.

Įvairūs kanalai. Veiksmingas banko reikalų tvarkymo skaitmeniniu būdu ir atvykstant į vietą derinys. Verslas yra orientuotas į klientą.

Neobankai. Jų veiklos vykdymui nereikalinga finansinės veiklos licencija. Jie kuria programinę įrangą, remdamiesi egzistuojančio banko infrastruktūra.

Mokėjimo būdai. E. prekybos tendencija, pardavimo vietų terminalų mokėjimai yra pasaulyje labiausiai paplitusi mobilioji atsiskaitymo forma. Ši ekosistema taip pat apima „PayPal“ ir technologijų operatorius „Samsung Pay“, „Apple Pay“ ir kt. Tarpusavio mokėjimo (P2P) paslaugos yra tikra alternatyva tiems, kurie gyvena šalyse, kuriose bankininkystės sistema nėra gerai išvystyta. Šiandien mobiliosios bankininkystės programėlės yra gyvenimo dalis.

Reguliavimo technologijos. Inovatyvios technologijos, kurios naudojamos siekiant supaprastinti reikalavimų laikymąsi, sumažinant tokioms užduotims reikalingas sąnaudas ir išteklius. Skaitmeninis reguliavimas ir priežiūra yra finansų sektoriaus problema (reikia užtikrinti vienodas sąlygas visiems dalyviams).

MTIM. Mokslo, technologijų, inžinerijos ir matematikos tyrimas. Šiuo metu populiarios profesijos yra susijusios su šiomis sritimis, o skaitmeniniai įgūdžiai yra gyvybiškai svarbūs visuose sektoriuose. Todėl pirmenybę derėtų teikti mokymui.

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

525-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2017 M. BALANDŽIO 26–27 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas 2014 m. gegužės 6 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 560/2014, kuriuo įsteigiama Biologinės pramonės sektorių bendroji įmonė

(COM(2017) 68 final – 2017/0024 (NLE))

(2017/C 246/03)

Pagrindinis pranešėjas: **Mihai MANOLIU**

Konsultavimasis	Taryba, 2017 3 21
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 187 ir 188 straipsniai
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Biuro sprendimas	2017 3 28
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 27
Plenarinė sesija Nr.	525
Balsavimo rezultatai	160/0/4
(už/prieš/susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK mano, kad pasiūlymo iš dalies keisti šio nuomonėje nagrinėjamą reglamentą tikslas – patobulinti Tarybos reglamento nuostatas ir jas dar supaprastinti siekiant reglamento tikslų, susijusių su Biologinės pramonės sektorių bendrąja įmone (toliau – BPS bendroji įmonė). Pasiūlymas atitinka pradinį tikslus ir vykdomos politikos nuostatas.

1.2. EESRK laikosi nuomonės, kad BPS bendrosios įmonės tikslas – kurti sinergiją su kitomis Sąjungos programomis, pavyzdžiui, susijusiomis su sanglaudos politika, švietimu, aplinka, MVĮ, konkurencingumu, kaimo plėtros politika, nacionaliniu ir regioniniu lygmeniu stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumus atsižvelgiant į aktualias pažangiosios specializacijos strategijas ir politiką.

1.3. Įgyvendindama BPS bendrosios įmonės iniciatyvą, Europos Komisija nuolat keičiasi praktine informacija su BPS konsorciumu, t. y. rengia konsultacijas ir diskusijas dėl BPS bendrosios įmonės narių finansinio įnašo teikimo būdo. Todėl šiuo pakeitimo pasiūlymu daromas tik tuo pradiniu Tarybos reglamentu numatytas poveikis; jokio papildomo poveikio nėra. Numatomi pakeitimai yra tik techninio pobūdžio, todėl svarstomos iniciatyvos poveikio vertinimas nėra būtinas.

1.4. EESRK teigiamai vertina tai, kad šiuo pasiūlymu mažinama Biologinės pramonės sektorių konsorciumui (toliau – BPS konsorciumas) tenkanti administracinė našta, susijusi su jo kaip **tarpininko tarp konsorciumo narių, kurie privalo teikti finansinę pagalbą, vaidmeniu ir projekto dalyvių**. BPS konsorciumui tenka galutinė atsakomybė už apibendrintų duomenų apie jo narių suteiktus įnašus, teikimą.

1.5. EESRK pritaria pagrindiniams naujuoju reglamentu atliekamiems patikslinimams:

- įnašus teikti bus galima dviem būdais: BPS konsorciumui pervesti juos BPS bendrajai įmonei (kaip ir anksčiau) ir (arba) BPS konsorciumo nariui pervesti juos tiesiogiai kitam paramą gaunančiam projekto dalyviui,
- bus numatyta daugiau šalių, kurios gali teikti finansinį įnašą (BPS konsorciumą sudarantys subjektai),
- bus išlaikytas įsipareigojimas pasiekti bendrą finansinį tikslą,
- BPS konsorciumo nariams bus leidžiama teikti ataskaitas apie savo suteiktus finansinius įnašus projektų lygmeniu.

2. Bendrosios pastabos

2.1. EESRK mano, kad sąvoka „biologinė pramonė“ yra platesnio bioekonomikos sektoriaus dalis, ji apima atsinaujinančiųjų biologinių išteklių gamybą ir gavybą ir jų perdirbimą į produktus, kuriems naudojami biologiniai elementai, pavyzdžiui, maisto produktai, pašarai arba bioenergija. Trys ketvirtadaliai ES ariamosios žemės ploto naudojama šiuo tikslu, sektoriaus apyvarta siekia 2 000 mlrd. EUR ir jame dirba apie 17–19 mln. europiečių. Žinių bioekonomikos įmonių apyvarta siekia 57 mlrd. EUR ir jose dirba apie 305 000 žmonių (2009 m. duomenimis).

2.2. Bioekonomika Europoje gali paskatinti vystymąsi, kurti pridėtinę vertę ir naujas saugias ir deramas darbo vietas, padėti gerokai sumažinti priklausomybę nuo energijos importo, taip pat prisidėti prie racialesnio ribotų, tačiau atsinaujinančiųjų biologinių išteklių naudojimo ir iš esmės prisidėti prie pasaulio prekybos plėtros.

2.3. Dažnai susiduriama su įvairių lygių konkurencija tarp įvairių technologijų ir biologinių išteklių panaudojimo. Šią problemą dar labiau apsunkina riboti turimi ištekliai. Viena vertus, bioekonomika gali svariai prisidėti siekiant tikslo mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, o tai savo ruožtu darytų teigiamą poveikį visuomenės sveikatai. Kita vertus, ji gali turėti ir neigiamą poveikį, dėl kurio didėja išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, kurio poveikio aplinkai negalima nepaisyti.

2.4. Europos bioekonomikos politikos sistema yra išskaidyta į keleto sektorių politiką: žemės ūkio, žvejybos, miškų, klimato, žaidinės ekonomikos ir mokslinių tyrimų; šiuose įvairiuose srityse taikoma skirtingi teisės aktai ir vykdoma sektorių politika ⁽¹⁾.

2.5. Siekiant užtikrinti politikos suderinamumą, 2012 m. buvo pradėta Bendra biologinės pramonės sektorių strategija. Tačiau atrodo, kad vis dar yra tam tikrų neatitikimų. ES skiria lėšų inovacijų veiklai bioekonomikos srityje pagal Bendrąją mokslinių tyrimų ir inovacijų programą „Horizontas 2020“ ir kitas finansavimo priemones. EESRK mano, kad šiame sektoriuje būtina užtikrinti tvarumą ir nuoseklią politiką.

2.6. Daugelyje Komisijos komunikatų pabrėžiama, kad svarbu numatyti **biologinės pramonės srities viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę**, kuri būtų vykdoma kaip technologijų iniciatyva ⁽²⁾.

2.7. Šio pakeitimo pasiūlymo teisinis pagrindas – SESV 187 ir 188 straipsniai. Kadangi valstybės narės negali vien savo veiksmais pakeisti bendrosios įmonės teisinio pagrindo, tai turi padaryti ES. Šio pasiūlymo tikslas – suderinti Tarybos reglamento nuostatas, kad BPS konsorciumo nariams būtų suteikta reali galimybė laikytis savo įsipareigojimo teikti finansinį įnašą. Pasiūlymas atitinka proporcingumo principą. Šis pakeitimas buvo būtinas, taip pat ir todėl, kad nebuvo jokios galimybės Tarybos reglamentą aiškinti taip, kad būtų galima sumokėti finansinį įnašą **projektų lygmeniu**.

⁽¹⁾ Bendra žemės ūkio politika (BŽŪP), Europos miškų strategija, bendros žuvininkystės politika (BŽP), strategija „Europa 2020“, ES žiedinės ekonomikos veiksnių planas, 50 Europos mokslinių tyrimų erdvės tinklų ir trys bendro programavimo iniciatyvos.

⁽²⁾ COM(2012) 60 *final* „Inovacijos varden tvaraus augimo. Bioekonomika Europai“; COM(2014) 14 *final* „Europos pramonės atgimimas“; COM(2013) 494 *final* „Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė pagal programą „Horizontas 2020“. Veiksminga inovacijų ir augimo Europoje skatinimo priemonė“; COM(2012) 79 *final* „Europos žemės ūkio našumo ir tvarumo inovacijų partnerystė“.

3. Konkrečios pastabos

3.1. 2012 m. pagal mokslinių tyrimų ir inovacijų bendrąją programą Europos Komisija priėmė bioekonomikos strategiją. Šios strategijos tikslas – užtikrinti politikos nuoseklumą tarp įvairių svarbių politikos sričių ir atitinkamų tikslų tiek nacionaliniu, tiek ES lygmeniu. Šie veiksmai buvo būtini siekiant padidinti su bioekonomika susijusius viešąjį finansavimą ir privačias investicijas. Buvo parengti dalyvaujamojo valdymo modeliai. Remiantis šia strategija buvo sukurtas veiksmų planas, kuriame numatyta 12 priemonių trijose pagrindinėse srityse:

- investicijos į mokslinius tyrimus, inovacijas ir įgūdžius,
- intensyvesnė politikos krypčių sąveika ir suinteresuotųjų šalių įsitraukimas,
- rinkų ir konkurencingumo stiprinimas bioekonomikos srityje.

3.2. Numatytų priemonių tikslas buvo sukurti bioekonomikos sektoriaus suinteresuotųjų subjektų grupę ir bioekonomikos stebėjimo centrą; šiomis priemonėmis buvo sudarytos sąlygos naujų rinkų atsiradimui, nes buvo nustatyti tvarumo ir gyvybingumo standartai ir sukurta žinių bazė, reikalinga siekiant tvariai padidinti pirminę gamybą. Buvo numatyta 2017 m. peržiūrėti ir atnaujinti šią strategiją.

3.3. Komisijos pasiūlymu atliekami techniniai pakeitimai galiojančiame dokumente, t. y. Tarybos reglamente (ES) Nr. 560/2014, kuriuo įsteigiama Biologinės pramonės sektorių bendroji įmonė.

3.3.1. BPS bendroji įmonė yra subjektas, kuriam pavesta įgyvendinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę, kurios nariai yra Sąjunga, atstovaujama Komisijos, ir BPS konsorciumas. Šios bendrosios įmonės tikslas – įgyvendinti biologinės pramonės sektorių jungtinę technologijų iniciatyvą iki 2024 m. gruodžio 31 d.

3.3.2. Atsižvelgiant į konsorciumui iškilusius sunkumus teikti savo finansinį įnašą Tarybos reglamente numatytu būdu, siūloma, be šiuo metu nustatyto įnašų teikimo programų lygmeniu būdo, numatyti jame galimybę finansinius įnašus teikti projektų lygmeniu. Šis sprendimas padėtų veiksmingai ištaisyti padėtį ir siekti pradinių Tarybos reglamento tikslų, nes juo BPS konsorciumo nariams suteikiama galimybė laikytis savo pradinio įsipareigojimo. Siūlomas sprendimas yra panašus į 2 naujoviškų vaistų iniciatyvos bendrosios įmonės (2 NVI bendroji įmonė) atveju taikomą sprendimą, kuriuo nustatyta, kad kiti nei Sąjunga jos nariai finansinius įnašus gali teikti arba programų lygmeniu (tai paprastai daro fondai ir labdaros organizacijos) arba projektų lygmeniu (ši būdą renkasi komerciniai subjektai). Šis pakeitimas nėra programos REFIT dalis.

3.4. BPS bendrosios įmonės tikslas – įgyvendinti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę, kurios nariai yra Europos Sąjunga, atstovaujama Komisijos, ir BPS konsorciumas, įsteigtas Tarybos reglamentu (ES) Nr. 560/2014. Šios partnerystės tikslas įgyvendinti biologinės pramonės sektorių jungtinę technologijų iniciatyvą pagal BPS konsorciumo įstatus iki 2024 m. gruodžio 31 d.

3.5. Tarybos reglamento 3 straipsnyje nustatytas konkretus kiekvienos šalies įnašas į bendrą įmonę, bendros administracinės ir veiklos išlaidos ir papildoma neapibrėžto dydžio suma, kurią sudaro nepiniginiai įnašai, skirti netiesioginiams veiksams įgyvendinti ir nepiniginiai įnašai, skirti papildomai veiklai įgyvendinti. Iš įstatų aiškinimo išplaukia, kad BPS konsorciumo įnašas turi būti įtrauktas BPS bendrosios įmonės biudžetą **programos lygmeniu**. Kiti nei Sąjunga narius sudarantys subjektai, kurie dalyvauja įgyvendinant BPS bendrosios įmonės finansuojamus netiesioginius veiksmus, turėtų finansiniais įnašais tiesiogiai remti netiesioginius veiksmus **projektų lygmeniu**.

3.6. Daugeliui konsorciumo narių kyla sunkumų dėl įnašo mokėjimo būdo. Jų nuomone, teikti finansinį įnašą programų lygmeniu yra komerciniu požiūriu neperspektyvu, nes tai nesuteikia galimybės mainais gauti garantuotos naudos, visų pirma kalbant apie projektų rezultatus ir susijusias intelektinės nuosavybės teises, be to gali atsitikti taip, kad BPS konsorciumo nario įnašas teks jo konkurentams. Siūlomas alternatyvus būdas: finansinį **įnašą teikti projektų lygmeniu**, jį taikant rezultatais galės pasinaudoti tik prie projekto finansiškai prisidėję dalyviai. Šia procedūra nepažeidžiami Sąjungos interesai. Turi būti apsaugoti biologinės pramonės vertės grandinės, įskaitant MVĮ, mokslinių tyrimų ir technologijų centrus ir universitetus, interesai.

3.7. Kitų nei Sąjunga narių finansinis įnašas turi atitikti šiuos reikalavimus:

- finansinis įnašas programų lygmeniu teiktinas tik BPS bendrosios įmonės atveju,
- dabartinis BPS bendrosios įmonės modelis yra tinkamas bendradarbiavimui su fondais ir labdaros organizacijomis stiprinti,
- dabartinė BPS bendrajai įmonei taikoma sistema turėtų būti pakoreguota, siekiant palengvinti bendradarbiavimą su komercinėmis bendrovėmis.

3.8. Pagal nuomonėje aptariamą pasiūlymą, BPS konsorciumo nariai gali ir toliau teikti finansinius įnašus **programos lygmeniu**. Be šios galimybės, jie taip pat turės galimybę pervesti finansinį įnašą tiesiogiai kitam **projekto** dalyviui vadovaudamiesi tarpusavyje abiejų šalių sutartomis taisyklėmis (konsorciumo susitarimu), laikydamiesi taikomo teisinio pagrindo (BPS konsorciumo nariai perveda lėšas BPS konsorciumui ir BPS konsorciumo nariai perveda lėšas paramą gaunantiems projektų dalyviams), nacionalinių teisės aktų ir savo įprastų apskaitos metodų. BPS konsorciumas bus atsakingas už ataskaitų, kuriose pateikiami apibendrinti duomenys apie jo narių suteiktus įnašus, teikimą.

3.9. BPS bendrosios įmonės pavyzdiniame dotacijos susitarime bus padaryti atitinkami pakeitimai. Reikėtų pabrėžti, kad šis pakeitimo pasiūlymas neturi poveikio nei pagrindinių teisių apsaugai, nei biudžetui. Manoma, kad biudžeto mažinimas turėtų įtakos universitetams ir MVĮ, nes Sąjungos parama yra daugiausia skirta mokslinių tyrimų ir inovacijų veiklai.

3.10. Šis pakeitimas yra privalomas visas ir tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse. Aiškinamieji dokumentai nebūtini.

Bruselis, 2017 m. balandžio 27 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl į Sąjungą įvežamų arba iš jos išvežamų grynųjų pinigų kontrolės, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 1889/2005

(COM(2016) 825 final – 2016/0413 (COD))

(2017/C 246/04)

Pranešėjas: **Javier DOZ ORRIT**

Bendrapranešėjis: **Mihai IVAȘCU**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2017 1 19 Europos Sąjungos Taryba, 2017 1 19
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 114 ir 304 straipsniai
Atsakingas skyrius	Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius
Priimta skyriuje	2017 4 6
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 27
Plenarinė sesija Nr.	525
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	154/4/4

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK mano, kad kova su terorizmu ir jo finansavimu bei su pinigų plovimu ir kitų su tuo susijusių formų ekonominius nusikaltimais turėtų būti nuolatinis ES politikos prioritetas.

1.2. EESRK pritaria Komisijos pasiūlyme, kuriuo panaikinamas ankstesnis 2005 m. reglamentas, išdėstytoms priemonėms, siekiant pakoreguoti reglamentavimo sistemą pagal dabartinę padėtį ir pašalinti įvairiuose sistemos įgyvendinimo tyrimuose nustatytus trūkumus.

1.3. EESRK mano, kad išplėtus kontrolės mastą ir institucijų kompetenciją atlikti patikras bei konfiskuoti prekes kaskart, kai yra pagrįstų neteisėtos veiklos požymių, bus lengviau nustatyti daugiau sukčiavimo atvejų ir surinkti daugiau informacijos.

1.4. EESRK laikosi nuomonės, jog, norint naujuoju reglamentu pasiekti maksimalių rezultatų, reikia stiprinti tiek kompetentingų institucijų, tiek valstybių narių bendradarbiavimą. EESRK ragina visas valstybes nares suteikti Europolui galimybę naudotis savo kovos su terorizmu duomenų bazėmis. Be to, Komisija turėtų skatinti taikyti tokias bendradarbiavimo priemones, kurios padėtų visoms valstybėms narėms įgyti reikalingų priemonių skirtingų kategorijų gryniesiems pinigams ir jų pervežimo būdams veiksmingai kontroliuoti.

1.5. EESRK siūlo Komisijai, atlikus tyrimą ir surengus išsamias konsultacijas, parengti planą, kaip mažinti grynųjų pinigų naudojimą ES. Šiuo atžvilgiu reikia apsvarstyti, ar 10 000 EUR privalomo deklaravimo riba yra tinkama.

1.6. EESRK mano, kad Komisija turėtų žengti dar toliau ir nustatyti sankcijas už deklaravimo prievolės nevykdymą. Kad būtų išvengta sukčiautojams naudingų spragų, sankcijos visose valstybėse narėse turėtų būti suvienodintos ir apie jas turi būti nuosekliai pranešama Komisijai.

1.7. EESRK pakartoja savo ankstesnėje nuomonėje ECO/408⁽¹⁾ išreikštą susirūpinimą dėl įvairių veiksnių, galinčių stipriai sumažinti reglamento veiksmingumą. Pagrindinis dalykas yra tas, kad mokesčių rojai, kuriuose vykdoma didžioji dalis pinigų plovimo veiklos ir iš kurių plaukiančius pinigų srautus ES turėtų ypač stebėti, neįtraukti į šalių ir regionų, kuriuos Komisija 2016 m. liepos 14 d. pasiūlyme dėl reglamento įvardija kaip keliančius didelę riziką, sąrašą.

1.8. Nusikalstamų pinigų srautų tyrimas susijęs su kitais nusikaltimais, ypač nusikaltimais mokesčių tvarkai. Todėl EESRK siūlo prieigą prie informacijos, surinktos kontroliuojant pinigų srautus, suteikti ir mokesčių institucijoms.

1.9. EESRK mano, kad nuo tada, kai bus priimtas naujasis reglamentas, į grynųjų pinigų apibrėžtį, be aukso, dar reikėtų įtraukti kitas „brangias vertės neprarandančias prekes“.

1.10. EESRK pripažįsta išankstinio mokėjimo kortelių socialinę vertę visoje ES, tačiau atkreipia dėmesį į grėsmę, kad tokiais priemonėmis taip pat gali naudotis nusikaltėliai ir teroristai savo veiklai slapta finansuoti.

1.11. Kadangi daugėja duomenų, kuriuos institucijos renka ir kuriais keičiasi, EESRK rekomenduoja stiprinti šių duomenų apsaugą ir išnagrinėti galimybę netinkamai arba neteisėtai duomenis naudojančiams pareigūnams ir asmenims taikyti griežtesnes administracines ir baudžiamąsias sankcijas.

1.12. Ši problema pagal savo mastą yra tarptautinė, todėl ES institucijoms taip pat reikia visapusiškai dalyvauti šioje srityje veikiančių tarptautinių organizacijų darbe.

1.13. EESRK palankiai vertina tai, kad nuo 2018 m. pašalinami iš apyvartos 500 EUR nominalo banknotai, atsižvelgiant į tai, kad pakankamai dokumentų patvirtina jų naudojimą atsiskaitymui grynaisiais pinigais vykdant neteisėtą prekybą, nes stambių pinigų sumų gabenimui ir laikymui nereikia daug vietos.

1.14. EESRK pakartoja Komisijai, kad Europos piliečių apsauga turėtų išlikti svarbiausiu prioritetu, kad ir kiek tai kainuotų ir pareikalautų pastangų.

2. Bendra informacija ir Komisijos pasiūlymas

2.1. Pagal Kovos su teroristų finansavimu stiprinimo veiksmų planą⁽²⁾ Komisija siūlo vietoj šiuo metu galiojančio 2005 m. reglamento⁽³⁾ priimti naują reglamentą dėl į Sąjungą iš trečiųjų šalių įvežamų arba iš jos išvežamų grynųjų pinigų kontrolės.

2.2. 2015 m. gegužės mėn. ES priėmė ketvirtąją kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu dokumentų rinkinį. Be kitų iniciatyvų, į jį įeina ketvirtoji direktyva dėl finansų sistemos apsaugos nuo jos panaudojimo pinigų plovimui (KPPD 4) ir reglamentas dėl informacijos, pateikiamos pervedant lėšas⁽⁴⁾ – šiuo metu vyksta jų perkėlimo į nacionalinę teisę etapas. EESRK išdėstė savo poziciją dėl teisėkūros procedūra priimtų aktų rinkinio savo nuomonėje dėl kovos su pinigų plovimu dokumentų rinkinio⁽⁵⁾.

2.3. 2016 m. vasario mėn. Komisija paskelbė veiksmų planą dėl kovos su teroristų finansavimu stiprinimo⁽⁶⁾. Jis įgyvendinamas dviem teisėkūros etapais. Pirmuoju etapu (2016 m. liepos mėn.) Komisija parengė pasiūlymus dėl dviejų direktyvų: KPPD 5, kuria iš dalies keičiami įvairūs KPPD 4 aspektai, pasiūlymą dėl Direktyvos dėl prieigos prie kovos su pinigų plovimu informacijos⁽⁷⁾ ir pasiūlymą dėl Komisijos deleguotojo reglamento⁽⁸⁾ dėl didelės rizikos trečiųjų šalių (mokesčių rojų) nustatymo, papildant KPPD 4 ir KPPD 5⁽⁹⁾. EESRK priėmė nuomones dėl 5-osios KPPD ir reglamento, taip pat nuomonę dėl antrosios direktyvos⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁾ OL C 34, 2017 2 2, p. 121

⁽²⁾ COM(2016) 50 final.

⁽³⁾ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1889/2005 (OL L 309, 2005 11 25, p. 9).

⁽⁴⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 (OL L 141, 2015 6 5, p. 73) ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/847 (OL L 141, 2015 6 5, p. 1).

⁽⁵⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 31.

⁽⁶⁾ COM(2016) 50 final.

⁽⁷⁾ COM(2016) 450 final, 2016/0208 (COD) ir COM(2016) 452 final, 2016/0209 (CNS).

⁽⁸⁾ Deleguotasis reglamentas (ES) 2016/1675 (OL L 254, 2016 9 20, p. 1).

⁽⁹⁾ OL C 34, 2017 2 2, p. 121.

⁽¹⁰⁾ OL C 34, 2017 2 2, p. 127

2.4. Antruoju etapu (2016 m. gruodžio mėn.), be šioje nuomonėje paminėto reglamento, Komisija siūlo priimti direktyvą dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis⁽¹¹⁾ ir reglamentą dėl nutarimų išaldyti ir konfiskuoti nusikalstamą turtą tarpusavio pripažinimo⁽¹²⁾.

2.5. 2005 m. reglamentu papildomos Kovos su pinigų plovimu direktyvos nuostatos ir įvedama siunčiamų grynųjų pinigų, kurių bendra suma sudaro 10 000 EUR arba daugiau, kontrolė. Dabartiniu Komisijos pasiūlymu⁽¹³⁾ siekiama: užpildyti esamų teisės aktų spragas, atsižvelgiant į policijos, teisminių ir muitinės institucijų vykdomus tyrimus; išplėtoti ir papildyti 4-ąją KPPD⁽¹⁴⁾ ir 5-ąją KPPD⁽¹⁵⁾ dėl kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu; patikslinti ES teisės aktus, kad jie atitiktų tarptautinius standartus ir rekomendacijas, ypač Finansinių veikslių darbo grupės kovai su pinigų plovimu (angl. FATF) rekomendaciją Nr. 32.

2.6. Šiuo pasiūlymu sprendžiami šie klausimai: nepakankamas taikymas tarpvalstybiniam grynųjų pinigų judėjimui; sunkumai, kylantys institucijoms keičiantis informacija; tai, kad kompetentingos institucijos neturi galimybės laikinai sulaukyti ribos nesiekiančių sumų (iki 10 000 EUR); netobula grynųjų pinigų apibrėžtis; valstybėse narėse skiriamų baudų už nepateiktą deklaraciją skirtumai; įgyvendinimo valstybėse narėse skirtumai.

2.7. Pasiūlymu vietoj esamo teisės akto priimti naują reglamentą išplečiama ir patikslinama **grynųjų pinigų apibrėžtis**. Grynjieji pinigai suskirstomi į keturias kategorijas: valiuta, turėtojo apyvarčiosios priemonės (čekiai, kelionės čekiai, pareikštinės formos čekiai ir paprastieji vekseliai), prekės, naudojamos kaip vertės neprarandantis turtas (auksinės monetos ir aukso luitai) ir išankstinio mokėjimo kortelės.

2.8. Pasiūlyme nustatoma prievolė deklaruoti nelydimus grynuosius pinigus, pavyzdžiui, grynuosius pinigus, siunčiamus **pašto, kurjerinėse siuntose arba krovinių transportu**, kai jų suma sudaro 10 000 EUR arba daugiau. Kai kurios valstybės narės taip pat kontroliuoja ES viduje siunčiamus grynuosius pinigus.

2.9. Pagal pasiūlymą kompetentingoms institucijoms suteikiama teisė kontroliuoti mažesnių kaip 10 000 EUR grynųjų pinigų siuntas, taip pat pranešti, jeigu pastebima aiškių nusikalstamos veiklos požymių, ir juos tirti.

2.10. Pagal jį leidžiama **sulaukyti nedeklaruotas** 10 000 EUR arba didesnes grynųjų pinigų siuntas, taip pat lėšas sulaukyti, jeigu nustatoma **nusikalstamų veikslių požymių**.

2.11. Patobulinta **keitimosi informacija tvarka**, nes reikalaujama aktyviai palaikyti ryšius su finansinės žvalgybos padaliniais. Jeigu pastebima nusikalstamos veiklos požymių, informaciją apie neteisėtas operacijas taip pat reikia pateikti kitų valstybių narių kompetentingoms institucijoms ir Komisijai. Be to, įvykdžius tam tikras sąlygas, leidžiama tokią informaciją pateikti trečiosioms šalims.

2.12. Pasiūlyme skatinama visose valstybėse narėse už deklaravimo prievolės nevykdymą nustatyti sankcijas, jomis papildant baudžiamąsias sankcijas už nusikalstamą veiklą. Apie kiekvienos valstybės narės sankcijas būtina pranešti Komisijai.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK palaiko nuolatinės Komisijos pastangas visame pasaulyje kovoti su pinigų plovimu ir terorizmu. EESRK taip pat pritaria pasiūlytiems pakeitimams, kuriais siekiama patobulinti galiojančius teisės aktus.

3.2. Komisija ir kitos ES institucijos turi labai stengtis užtikrinti, kad Europos visuomenė būtų gerai informuota apie jų norą kovoti su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu visomis reikalingomis teisinėmis priemonėmis ir žvalgybos, teisėsaugos bei teisminiais veiksmais. Žinojimas, kad ES institucijos deda pastangas šioje srityje bendradarbiaudamos su visomis valstybėmis narėmis, sustiprins pasitikėjimą jomis ir padidins jų veiklos teisėtumą. Nors ne visus rodiklius galima skelbti, rodiklių rinkinys dėl pinigų plovimo ir teroristų finansavimo jau taikomas.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 826 – 2016/0414 (COD).

⁽¹²⁾ COM(2016) 819 – 2016/0412 (COD).

⁽¹³⁾ COM(2016) 825 final – 2016/0413 (COD).

⁽¹⁴⁾ Direktyva (ES) 2015/849 (OL L 141, 2015 6 5, p. 73).

⁽¹⁵⁾ Pasiūlymas dėl 5-osios KPPD.

3.3. EESRK ragina ES ir valstybes nares skatinti tolesnį tarptautinį bendradarbiavimą kovojant su terorizmu, pinigų plovimu ir sunkiais su tuo susijusiais nusikaltimais. Visos ES institucijos turėtų stengtis užtikrinti, kad Komisijos pasiūlytos priemonės būtų įgyvendinamos ir tarptautiniu lygmeniu. Tai vienas iš būdų pasiekti, kad jos būtų veiksmingesnės.

3.4. Pasiūlymu dėl naujojo reglamento siekiama kovoti su neteisėtais pinigų srtais tarp ES ir trečiųjų šalių. Kad ši kova būtų sėkminga, Europos Komisija turi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis ir taip užtikrinti, kad kompetentingos valstybių narių institucijos turėtų veiksmingiausių techninių ir žmogiškųjų išteklių ir visų kitų reikalingų išteklių (pvz., dresuotus policijos šunis) šiam tikslui pasiekti.

3.5. Teroristų finansavimo schemų gali būti labai įvairių: nuo piktnaudžiavimo teisėtomis verslo įmonėmis ir teisėtomis ne pelno organizacijomis iki nusikalstamos veiklos ar piktnaudžiavimo tarptautinės prekybos sistema. Teroristų organizacijos nuolat tobulina savo finansavimo metodus, stengdamosi apeiti taikomus teisinius reikalavimus, todėl akivaizdu, kad teisinę sistemą reikia nuolat atnaujinti. Nusikaltėliai ir teroristai paprastai naudojami valstybių narių teisės aktų skirtumais ir savo finansinėms operacijoms pasirenka tas šalis, kurių teisės aktai silpniausi.

3.6. Parengusi Europos saugumo darbotvarkę⁽¹⁶⁾ ir reaguodama į Europoje ir kitose šalyse įvykdytus teroristinius išpuolius, taip pat atsižvelgdama į viešuosius interesus, susijusius su pinigų plovimu, mokesčiniu sukčiavimu ir vengimu mokėti mokesčius naudojantis mokesčių rojais, Komisija per paskutiniuosius dvejus metus ėmėsi daugybės teisėkūros iniciatyvų.

3.7. Remiantis FATF ataskaita⁽¹⁷⁾, gryniesi pinigai plačiai naudojami nusikalstamiems tikslams – tai svarbiausias terorizmo finansavimo šaltinis. Tokiu būdu „išplaunamų“ pinigų kiekį sunku įvertinti, bet FATF ataskaitoje apskaičiuota, kad jis sudaro „nuo šimtų milijardų iki trilijono JAV dolerių per metus“.

3.8. Išanalizavus dabartinio reglamentavimo efektyvumą paaiškėjo, kad grynųjų pinigų siuntų į ES ir iš jos skaičius išlieka didelis. Tačiau grynųjų pinigų patikrinimų atliekama nedaug (100 000 per metus visose valstybėse narėse, skaičiuojant kartu), patikrinimų skaičius įvairiose šalyse yra skirtingas, taip pat labai skiriasi tiriamų įtartinų atvejų skaičius. Neseniai vykusiose konsultacijose šia tema dalyvavo tik devynios šalys, duomenų apie atvejų skaičių ir jų analizę gauta nedaug, o jų palyginti buvo neįmanoma.

3.9. Dėl dabartinio reglamentavimo spragų pašto, kurjerinėse arba krovinių siuntose siunčiami gryniesi pinigai nėra pakankamai specialiai kontroliuojami. Kai kuriais atvejais kompetentingoms institucijoms pritrūksta reikalingų priemonių pakankamai kontrolei atlikti.

3.10. Išplėtus kontrolės mastą ir kompetentingoms institucijoms suteikus galią vykdyti patikras ir, įtarus nusikalstamą veiklą, konfiskuoti prekes net ir tada, kai jų vertė mažesnė negu 10 000 EUR, bus galima nustatyti daugiau sukčiavimo atvejų ir surinkti daugiau informacijos. Dabar surinkta informacija naudojama ne taip, kaip turėtų. Kai kuriose valstybėse narėse informacija teikiama pasyviai, nėra priemonių užtikrinti, kad ji būtų tinkamai tvarkoma. Būtina gerinti kompetentingų institucijų tarpusavio ryšį: tarp muitinės institucijų, kurios daugiausia atsakingos už kontrolę, ir tarp finansinės žvalgybos padalinių, atsakingų už informacijos surinkimą ir analizę, tarp finansinių žvalgybos padalinių ir mokesčių bei teisminių institucijų, tarp valstybių narių ir trečiųjų šalių kompetentingų institucijų, ypač atsakingų už didesnius neteisėtus grynųjų pinigų srautus į ES ir iš jos, kaip yra mokesčių rojų atveju.

3.11. Pagal dabartinę reglamentavimo tvarką už grynųjų pinigų nedeklaravimą taikomos sankcijos nėra suvienodintos, o atliktos analizės, kaip regis, rodo, kad jomis nedaromas norimas atgrasomasis poveikis. Pagal naująjį reglamentą iš valstybių narių reikalaujama už deklaravimo prievolės nevykdymą nustatyti sankcijas, neatsižvelgiant į tai, ar yra įtariama nusikalstama veikla arba ar gryniesi pinigai yra susiję su kitų nusikaltimų arba pažeidimų tyrimais. Apie sankcijas būtina pranešti Komisijai. EESRK mano, kad turėtų būti sukurta bendra pranešimo procedūra, taikoma visoms valstybėms narėms. Tačiau kiekviena valstybė narė gali nustatyti savas sankcijas. 13 straipsnyje išdėstytas sankcijas reikia suvienodinti, kad per tam tikras šalis veikiantiems nusikaltėliams neatsirastų naudingų spragų.

⁽¹⁶⁾ COM(2015) 185 final.

⁽¹⁷⁾ FATF ataskaita „Pinigų plovimas fiziškai pervežant grynuosius pinigus“ (angl. *Money Laundering: Through the Physical Transportation of Cash*), 2015 m..

3.12. Įgyvendinus reglamentą ir pirmiau minėtas kovos su pinigų plovimu priemones labai padaugės surenkamų, saugomų ir kompetentingoms su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu kovojančioms tarnyboms bei institucijoms teikiamų asmens duomenų. Jeigu norime ginti pagrindines žmonių teises, ypač susijusias su asmens duomenų apsauga, svarbu įvertinti naujų apsaugos mechanizmų poreikį, diegti juos, jeigu reikia, ir paraginti skirti griežtesnes baudžiamąsias sankcijas neteisėtai informaciją naudojančioms valstybės pareigūnams ir kitiems asmenims.

3.13. Atsižvelgdama į kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu kanalus ir procedūras, įskaitant neteisėtas grynųjų pinigų siuntas, Komisija gana pagrįstai nusprendė imtis abiejų pobūdžių nusikaltimams taikomų teisėkūros priemonių. Abiejų pobūdžių nusikaltimai susiję su kitais panašaus sunkumo arba sunkesniais nusikaltimais. Norint užtikrinti, kad reglamentas ir kitos svarbios teisėkūros priemonės būtų veiksmingai įgyvendintos, itin svarbu, kad įvairios institucijos ir nacionalinės tarnybos bei valstybės narės glaudžiai koordinuotų savo veiksmus taikydamos atitinkamus mechanizmus. Reikia pažymėti, kad įvairių valstybių narių institucijų ir įstaigų – policijos, žvalgybos, teisminių, muitinės ir mokesčių institucijų – bendradarbiavimas yra toli gražu neoptimalus. EESRK ypač susirūpinęs dėl nacionalinių policijos pajėgų ir Europolo bendradarbiavimo stokos. Tai matyti iš to, kad dauguma valstybių narių Europos teisėsaugos agentūrai nesuteikė galimybės naudotis savo kovos su terorizmu duomenų bazėmis. Todėl EESRK ragina ES institucijas ir valstybes nares pakeisti šią padėtį.

3.14. Dar viena nemaža kliūtis reglamentui ir kitoms atitinkamoms teisės aktų nuostatoms dėl kovos su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu veiksmingai taikyti yra politinės valios panaikinti mokesčių rojus trūkumas. Įtikinamiausias to įrodymas yra Reglamento (ES) 2016/1675, kuriuo iš dalies keičiamos KPPD 4 ir KPPD 5, priede pateiktas „strateginių trūkumų turinčių didelės rizikos trečiųjų šalių“ sąrašas. Į sąrašą neįtrauktas nė vienas iš mokesčių rojų, kuriuose įvykdoma daugiausia neteisėtų sandorių, ypač susijusių su pasiūlyme dėl reglamento aptariamais grynųjų pinigų srautais. EESRK priverstas dar kartą pakartoti nuomonėje ECO/408 išdėstytą raginimą: Komisija turėtų pasiūlyti naują mokesčių rojų sąrašą ir sudaryti vieną trečiųjų šalių, kurios nebendradarbiauja tiriant finansinius nusikaltimus ir teroristų finansavimą, sąrašą.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Teroristų finansavimas akivaizdžiai yra įgijęs pasaulinį mastą, t. y. teroristinės operacijos vienoje šalyje dažnai finansuojamos iš nusikalstamos veiklos kitoje. Norint užkirsti kelią grynųjų pinigų srautams, susekti ir apriboti finansines operacijas, taip pat sukurti palankesnes sąlygas keistis informacija apie teroristus ir jų finansuotojus, reikalinga grynųjų pinigų kontrolė ir intensyvios teisės aktų pataisos. EESRK, kuriam yra žinomas teroristų finansavimo išorės aspektas, rekomenduoja visoms ES institucijoms visapusiškai dalyvauti visų atitinkamų tarptautinių organizacijų, kuriose jos turi savo atstovus, veikloje, siekdamas, kad panašias priemones būtų galima įgyvendinti visame pasaulyje.

4.2. Grynųjų pinigų siuntos tebėra pagrindinis pinigų plaunančių ir kitų finansinių nusikaltėlių veiklos kanalas⁽¹⁸⁾. EESRK rekomenduoja Komisijai, atlikus išsamų tyrimą, pasikonsultavus su visais suinteresuotaisiais subjektais ir užmezgus glaudžius darbinis santykius su valstybėmis narėmis, ECB ir visų šalių centriniais bankais, parengti planą, kaip mažinti grynųjų pinigų naudojimą ES. 500 EUR banknotų išėmimas iš apyvartos yra žingsnis tinkama linkme. Atliekant tyrimą reikia apsvarstyti, ar 10 000 EUR privalomo deklaravimo riba yra tinkama.

4.3. EESRK prašo Europos Komisijos dėti daugiau pastangų, kad Varšuvos konvencijos⁽¹⁹⁾ rezultatai būtų darniai ratifikuoti visoje ES. Kol kas ją ratifikavo tik 17 valstybių narių, nors pasirašė 26.

4.4. EESRK pripažįsta, kad siūlomu reglamentu būtų galima gerokai patobulinti naudojamas kovos su terorizmu priemones ir kartu padaryti tik minimalų poveikį Europos mažosioms ir vidutinėms įmonėms.

⁽¹⁸⁾ „Kodėl gryniesi pinigai vis dar karaliauja? Strateginė ataskaita dėl grynųjų pinigų naudojimo nusikalstamų grupių tikslams, padedant plauti pinigus“, Finansinės žvalgybos grupė, 2015 m.

⁽¹⁹⁾ Europos Tarybos konvencija dėl pinigų plovimo ir nusikalstamų būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo ir dėl terorizmo finansavimo, 2005 m.

4.5. EESRK įsitikinęs, kad norint sukurti palankesnes sąlygas skaidriems finansiniams sandoriams ir užtikrinti mažesnes sąnaudas, itin svarbu plėtoti finansinio bendradarbiavimo su kaimyninėmis šalimis ir šalimis, iš kurių į ES plaukia ypatingai dideli migrantų srautai, politiką. Pinigų siuntimo į tas šalis ir iš jų kliūtys bei didelės sąnaudos yra paskata naudotis grynųjų pinigų siuntomis ir sudaryti neskaidrius sandorius, taigi panaudoti šiuos metodus nusikalstamiems tikslams.

4.6. Po neseniai ES įvykdytų išpuolių paaiškėjo, kad teroristai naudojami išankstinio mokėjimo kortelėmis, pavyzdžiui, sumokėdami už viešbučio kambarius (pvz., per 2015 m. lapkričio 13 d. išpuolius Paryžiuje). Nors socialinė šių priemonių vertė akivaizdi, nes jos leidžia pažeidžiamiesiems arba atskirties žmonėms atlikti internetinius ir neinternetinius mokėjimus, EESRK atkreipia dėmesį į grėsmę, kurią kelia tai, kad tomis priemonėmis vis dažniau naudojasi nusikaltėliai arba teroristai.

4.7. Neteisėtas grynųjų pinigų pervežimas susijęs su kitų rūšių nusikaltimais: nusikaltimais mokesčių tvarkai, pinigų plovimu ir terorizmo finansavimu. Pagal Komisijos pasiūlymą dėl reglamento keistis reguliarių pinigų deklaracijų duomenimis fiskaliniais tikslais nėra leidžiama. EESRK mano, kad šiuos nusikaltimus reikėtų išsamiai ištirti. Komiteto nuomone, pirmiausia reikėtų leisti keistis pirmiau nurodytais duomenimis, nes mokestinis sukčiavimas ir pinigų plovimas yra glaudžiai susiję ir daugeliu atveju vyksta tam tikras pinigų judėjimas.

4.8. Nors pagal siūlomo reglamento 2 straipsnio 2 dalį ir 14 straipsnį Komisija įgaliojama priimti deleguotuosius aktus ir iš dalies keisti priedą, ypač jo dalį, kurioje išvardijama, kurios „prekės, kurios naudojamos kaip vertės neprarandantis turtas“, laikomos tam tikros formos grynaisiais pinigais, EESRK įsitikinęs, kad prie šios kategorijos iš pradžių priskirti vien tik auksą netikslinga. Į pirmąjį Parlamento ir Tarybos patvirtintą sąrašą būtų galima įtraukti kitas itin vertingas prekes, tokias kaip taurieji metalai arba brangakmeniai (natūralūs arba apdirbti).

4.9. EESRK pakartoja, kad mūsų piliečių saugumo užtikrinimas turėtų išlikti vienu pagrindinių ES ir valstybių narių uždavinių, kad ir kiek pastangų tam reikėtų.

2017 m. balandžio 27 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama Europos kelionių informacijos ir leidimų sistema (ETIAS) ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 515/2014, (ES) 2016/399, (ES) 2016/794 ir (ES) 2016/1624

(COM(2016) 731 final – 2016/0357 (COD))

(2017/C 246/05)

Pranešėjas: **Jan SIMONS (NL-I)**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2017 2 17 Europos Parlamentas, 2017 1 19
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius
Priimta skyriuje	2017 4 3
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 27
Plenarinė sesija Nr.	525
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	184/0/4

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK mano, kad siekis sukurti Europos kelionių informacijos ir leidimų sistemą (ETIAS), skirtą nustatyti riziką, susijusią su asmenimis, kuriems netaikomas vizos reikalavimas ir kurie keliauja į Šengeno erdvę, šiuo metu yra būtinas žingsnis atsižvelgiant į grėsmes, kylančias dėl išorės ir vidaus aplinkybių.

1.2. Komitetas palankiai vertina tai, kad ETIAS atitinka bendrąją ES migracijos ir saugumo strategiją, kurią Komisija apibrėžė savo 2011 m. pažangiai valdomų sienų programoje, ir kad remiantis informacija, surinkta naudojantis šia sistema, bus galima iš anksto patikrinti galimą su saugumu ar neteisėta migracija susijusį pavojų siekiant apsaugoti ES piliečius nuo asmenų, kurie į ES teritoriją vyksta turėdami piktų ketinimų.

1.3. Komitetas tvirtai pabrėžia, kad ETIAS turėtų būti visapusiškai gerbiama pagrindinės prašytojų teisės ir vengiama bet kokios diskriminacijos. Visi sistemos surinkti duomenys, visų pirma susiję su neskelbtina informacija apie sveikatą, išsilavinimą, nusikalstamą veiką ir kt., turi būti saugomi ir su jais turėtų galėti susipažinti tik nusikalstamą veiką, terorizmą, nelegalią imigraciją ir kitas grėsmes tiriančios institucijos. ETIAS taip pat turi būti gerbiama prašytojų teisė pateikti skundą dėl atsisakymo išduoti kelionės leidimą arba jį atšaukti.

1.4. Komitetas supranta, kad reikia išspręsti daugelį su ETIAS susijusių techninių klausimų, ypač dėl sąveikos su kitomis duomenų rinkimo sistemomis, jų tarpusavio ryšiais ir valdymu. ETIAS turėtų būti grindžiama tinkama rizikos ir saugos pusiausvyra, kartu vengiant pernelyg didelės administracinės naštos ir kliūčių verslo, studijų, gydymosi ir kt. tikslais dažnai į ES vykstantiems asmenims.

1.5. Komisija ir Taryba taip pat turėtų atkreipti dėmesį į politinius ETIAS kūrimo aspektus. Atitinkamoms šalims turėtų būti pranešama apie įpareigojimo gauti kelionės leidimą, nepaisant to, kad taikomas bevizis režimas, priešastis ir sąlygų kelionės leidimą turintiems keleiviams sklandžiai ir greitai kirsti sienas sudarymo pranašumus. Komisija taip pat turėtų užtikrinti, kad visos atsakomosios priemonės, kurių atitinkamos šalys galiausiai imasi ES piliečių atžvilgiu, būtų proporcingos ES priemonėms.

1.6. Naudojantis ETIAS turėtų būti atsižvelgiama į žmones, kurie negali pateikti prašymų internetu, ir užtikrinti, kad pagrindiniuose išvykimo oro ir jūrų uostuose, taip pat svarbiausiuose sausumos sienų perėjimo punktuose prašytojai galėtų pildyti prašymus prašymų pildymo kabinose. Visi prašytojai turėtų turėti galimybę naudotis tarpininkų, pavyzdžiui, kelionių agentūrų arba transporto įmonių, paslaugomis. Tačiau šių tarpininkų prašomą užmokestį už suteiktas paslaugas turėtų stebėti ir vertinti ES delegacijos trečiojoje šalyse.

1.7. Taip pat reikės tinkamai apibrėžti siūlomų trečiųjų šalių piliečių, kuriems nebus taikomas įpareigojimas gauti kelionės leidimą, kategorijų nustatymo kriterijus atsižvelgiant į pavojus, susijusius su migracija, saugumu ar sveikata.

1.8. Komitetas siūlo ieškoti sprendimų, kuriuos būtų galima taikyti valstybėms narėms, kurios taiko dar ne visą Šengeno *acquis*, todėl negali naudotis Šengeno informacine sistema (SIS), Vizų informacine sistema (VIS) ir atvykimo ir išvykimo sistema (AIS) (t. y. Bulgarijai, Kroatijai, Kipriui ir Rumunijai).

2. Bendroji informacija

2.1. Europos Sąjungos piliečiai tikisi, kad valdžios institucijos užtikrins jų saugumą atviroje Europoje. Jie tikisi, kad, siekiant užkirsti kelią neteisėtai migracijai, užtikrinti didesnę vidaus saugumą ir laisvą judėjimą Šengeno erdvėje ir sudaryti sąlygas judžiam pasaulyje lengviau kirsti ES išorės sienas, Šengeno erdvės išorės sienos bus veiksmingai valdomos.

2.2. Šiandien apie 1,4 mlrd. žmonių iš maždaug 60 pasaulio šalių⁽¹⁾ gali keliauti į Europos Sąjungą be vizų ir naudotis abipusiškumo principu, kuris naudingas ir ES piliečiams, nes jiems taip pat sudaromos sąlygos keliauti į užsienį be vizų. Šengeno šalis lankančių trečiųjų šalių piliečių, kuriems netaikomas vizos reikalavimas, vis daugės; numatoma, kad iki 2020 m. tokių Šengeno sienas kertančių asmenų turėtų padaugėti daugiau kaip 30 %, t. y. nuo 30 mln. 2014 m. iki 39 ar 40 mln. 2020 m.⁽²⁾

2.3. Iš šių skaičių matyti, kad reikia kurti leidimų išdavimo sistemą, kuri būtų panaši į tas, kurios jau taikomos kai kuriose šalyse (JAV⁽³⁾ – nuo 2009 m., Australijoje⁽⁴⁾ – nuo 1996 m., Kanadoje⁽⁵⁾ – nuo 2016 m.), siekiant nustatyti ir valdyti galimą ES besilankančių trečiųjų šalių piliečių keliamą neteisėtos migracijos ir saugumo riziką, tačiau ne taip griežtai ir atvykstantiems asmenims palankesniu būdu, atsižvelgiant į ES vizų liberalizavimo politikos tikslus.

2.4. Priešingai nei trečiųjų šalių piliečių, kuriems taikomas vizos reikalavimas, atveju, kompetentingos sienos apsaugos ir teisėsaugos institucijos iki trečiųjų šalių piliečių, kuriems netaikomas vizos reikalavimas, atvykimo prie Šengeno sienos turi mažai informacijos apie pavojų, kurį jie gali kelti. Jeigu būtų galimybė gauti šiuos trūkstantus duomenis apie atvykstančius asmenis, kuriems netaikomas vizos reikalavimas, ir atlikti jų keliamos rizikos vertinimą, būtų gerokai patobulintos esamos priemonės, kuriomis siekiama išlaikyti ir stiprinti Šengeno erdvės saugumą, o atvykstantys asmenys, kuriems netaikomas vizos reikalavimas, galėtų naudotis bevizio režimo teikiama nauda.

2.5. Savo 2011 m. pažangiai valdomų sienų programoje Komisija nurodė, kad naudojant naujas technologijas reikia šiuolaikiškiau ir veiksmingiau valdyti keliautojų srautus prie ES išorės sienų siekiant užtikrinti, kad į ES dažnai vykstantiems užsieniečiams būtų paprasčiau keliauti ir kad sienas kertantys trečiųjų šalių piliečiai būtų geriau stebimi.

⁽¹⁾ Albanijos, Andoros, Antigvos ir Barbudos, Argentinos, Australijos, Bahamų, Barbadoso, Bosnijos ir Hercegovinos, Brazilijos, Brunėjaus, Kanados, Čilės, Kolumbijos, Kosta Rikos, Dominikos, Salvadoro, Grenados, Gvatemalos, Hondūro, Honkongo, Izraelio, Japonijos, Kiribačio, Makao, Makedonijos, Malaizijos, Maršalo Salų, Mauricijaus, Meksikos, Mikronezijos, Moldovos, Monako, Juodkalnijos, Naujosios Zelandijos, Nikaragvos, Palau, Panamos, Paragvajaus, Peru, Sent Kitso ir Nevio, Sent Lusijos, Sent Vinsento ir Grenadinų, Samoa, San Marino, Serbijos, Seišelių, Singapūro, Saliamono Salų, Pietų Korėjos, Taivano, Rytų Timoro, Tongos, Trinitado ir Tobago, Tuvalu, Jungtinių Arabų Emyratų, Jungtinių Amerikos Valstijų, Urugvajaus, Vanuatu, Vatikano, Venesuelos piliečiai ir Britanijos piliečiai, kurie nėra Jungtinės Karalystės piliečiai pagal Europos Sąjungos teisę.

⁽²⁾ Šiuo metu bevizį režimą sutarta taikyti arba dėl jo deramasi Ukrainoje, Gruzijoje, Kosove ir Turkijoje.

⁽³⁾ 30 mln. prašymų per metus.

⁽⁴⁾ 1 mln. prašymų per metus.

⁽⁵⁾ 3 mln. prašymų per metus.

2.6. Dėl vėlesniais metais atsiradusių naujų grėsmių ir problemų reikėjo peržiūrėti pradinę pažangiai valdomų sienų programą, todėl atlikus techninius tyrimus ir pasibaigus konsultacijų procesui 2016 m. buvo paskelbtas naujas pasiūlymas dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl reglamento, kuriuo sukuriama atvykimo ir išvykimo sistema. EESRK 2016 m. rugsėjo mėn. priėmė nuomonę dėl AIS⁽⁶⁾. Neseniai pasiūlytu Šengeno sienų kodekso⁽⁷⁾ pakeitimu, kuriuo siekiama sugriežtinti atitinkamų duomenų bazių (SIS, Interpolo pavogtų ir pamestų kelionės dokumentų duomenų bazę ir kitas Europos duomenų bazines) tikrinimą prie išorės sienų, nustatomas privalomas visų vykstančių į Europos Sąjungą ir iš jos išvykstančių trečiųjų šalių ir ES piliečių tikrinimas.

2.7. Siekdama užbaigti šį peržiūros procesą, Komisija paskelbė pasiūlymą kurti Europos kelionių informacijos ir leidimų sistemą (ETIAS), kuria siekiama sugriežtinti keliautojų, kuriems netaikomas vizos reikalavimas, saugumo patikrinimus⁽⁸⁾. Tai bus automatinė IT sistema, kurios tikslas – nustatyti bet kokią riziką, susijusią su į Šengeno erdvę vykstančiais asmenimis, kuriems netaikomas vizos reikalavimas; kai 2021 m. ji bus pradėta taikyti, tikimasi gauti 40 mln. prašymų⁽⁹⁾.

2.8. Remiantis informacija, surinkta naudojantis šia sistema, bus galima iš anksto patikrinti galimą su saugumu ar neteisėta migracija susijusį pavojų visapusiškai gerbiant pagrindines teises ir atsižvelgiant į duomenų apsaugos nuostatas.

2.9. ETIAS leidimas nėra viza. Šalių, kurioms taikomas bevizis režimas, piliečiai vis dar galės keliauti be vizos, tačiau, kaip būtina atvykimo oro, jūrų ar antžeminiu transportu į Šengeno erdvę sąlyga, iš jų bus reikalaujama prieš pradėdant kelionę gauti kelionės leidimą už tam tikrą mokestį (siūloma suma – 5 EUR). Siekiant nuspręsti, ar patenkinti prašymą vykti į ES, ar jį atmesti, sistema atliks automatinę patikrą (tikimasi, kad 95 % rezultatų bus teigiami) arba prirėkus bus atliekama papildoma išankstinė patikra rankiniu būdu, o tada išduodamas kelionės leidimas arba atsisakoma jį išduoti. Šios procedūros rezultatai prašytojui bus pranešami per labai trumpą laiką (per kelias minutes arba daugiausia per 72 valandas, jei reikės atlikti papildomą patikrą). Galutinį sprendimą dėl leidimo vykti į ES visada priims šalies sienos apsaugos pareigūnai, vykduantys sienų kontrolę pagal Šengeno sienų kodeksą.

2.10. Atliekant išankstinę trečiųjų šalių keliautojų, kuriems netaikomas vizos reikalavimas, patikrą bus galima lengviau vykdyti patikrinimus kertant sieną ir užtikrinti koordinuotą ir suderintą su trečiųjų šalių piliečiais susijusios rizikos vertinimą, taip gerokai sumažinant atvejų, kai prie sienos perėjimo punktu atsisakoma leisti atvykti, skaičių. Nors kelionės leidimas galioja 5 metus (arba iki kelionės dokumento galiojimo laiko pabaigos), jis gali būti atšaukiamas arba panaikinamas, jei nebegalioja kelionės leidimo išdavimo sąlygos.

2.11. Į siūlomą reglamentą įtrauktas bendras principas, kad ETIAS grindžiama informacinių sistemų, kuriose bus vykdomos užklauskos, tarpusavio sąveika ir pakartotiniu šioms informacinėms sistemoms, visų pirma ES atvykimo ir išvykimo sistemai (AIS), sukurtų komponentų naudojimu. Šis metodas taip pat padės sutaupyti nemažai ETIAS kūrimo ir eksploatavimo sąnaudų. Būtų naudojama bendra ETIAS ir AIS trečiųjų šalių piliečių asmens duomenų saugykla; papildomi ETIAS prašymo duomenys (pvz., informacija apie gyvenamąją vietą, atsakymai į tikslius klausimus, IP adresas ir kt.) ir AIS atvykimo ir išvykimo įrašai būtų saugomi atskirai, tačiau būtų susieti su šia viena bendra identifikavimo rinkmena. Šis metodas yra visiškai suderinamas su sąveikos strategija ir jis apimtų visas atitinkamas duomenų apsaugos priemones.

2.12. Europolas prisidės prie ETIAS patikros taisyklių nustatymo ir padės rengti ETIAS stebėjimo sąrašą, kurį sudarys duomenys, susiję su asmenimis, kurie įtariami įvykdę ar dalyvavę vykduant nusikalstamą veiką, arba asmenimis, dėl kurių yra faktinių prielaidų arba pagrįstų prielaidų manyti, kad jie galėtų įvykdyti sunkią nusikalstamą veiką arba kelti kitokią grėsmę saugumui ir pavojų sveikatai.

⁽⁶⁾ Nuomonė dėl atvykimo ir išvykimo sistemos, pranešėjas Cristian Pîrvulescu (OL C 487, 2016 12 28, p. 66).

⁽⁷⁾ COM(2015) 670.

⁽⁸⁾ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo sukuriama Europos kelionių informacijos ir leidimų sistema (ETIAS) ir iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 515/2014, (ES) 2016/399, (ES) 2016/794 ir (ES) 2016/1624 (COM(2016) 731 final, 2016 m. lapkričio 16 d.).

⁽⁹⁾ Europos Komisijos skaičiavimais, numatomas prašymų kiekis per dieną būtų apie 107 000 iš kurių 5 % reikėtų apdoroti rankiniu būdu. 3–5 % tokių atvejų būtų galima nagrinėti centriniame padalinyje, o likę būtų perduodami svarstyti nacionaliniams skyriams.

2.13. ETIAS informacinę sistemą plėtos ir jos techninį valdymą užtikrins Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra (ES-LISA). Apskaičiuota, kad ETIAS sukūrimas kainuos 212,1 mln. EUR, o vidutinės metinės einamosios išlaidos sieks 85 mln. EUR. ETIAS turėtų pradėti veikti jau nuo 2020 m.

3. Bendrosios pastabos

3.1. EESRK mano, kad ketinimas sukurti ETIAS šiuo metu yra neišvengiamas žingsnis atsižvelgiant į išorės ir vidaus aplinkybių grėsmes. Trečiųjų šalių, kurioms taikomas bevizis režimas, keliautojams tai gali nepatikti, tačiau tai atitinka bendrąją ES migracijos ir saugumo strategiją, kurią Komisija apibrėžė savo 2011 m. pažangiai valdomų sienų programoje.

3.2. Komitetas pažymi, kad ETIAS pasiūlymu siekiama panaikinti ES išorės sienų valdymo spragas, dėl kurių šalių, kurioms taikomas bevizis režimas, piliečiai gali kirsti ES sienas, nes iki šių trečiųjų šalių piliečių atvykimo prie Šengeno sienos nėra tinkamos informacijos apie riziką, kurią jie gali kelti.

3.3. ETIAS pasiūlyme daugiausia dėmesio skiriama techniniams sistemos aspektams, jos valdymui, būtinoms informacinėms technologijoms ir sąveikai su kitomis duomenų rinkimo ir analizės sistemomis ir jų tarpusavio ryšiams⁽¹⁰⁾. Komitetas žino, kad šie klausimai yra itin sudėtingi ir kad reikia išspręsti daugelį techninių klausimų, kad paleista sistema galėtų visiškai veikti (numatoma, kad sistema pradės veikti 2021 m.). ETIAS turėtų užtikrinti tinkamą rizikos ir saugos pusiausvyrą, kartu vengiant pernelyg didelės administracinės naštos ir kliūčių verslo, darbo, mokslinių tyrimų ir studijų ir kt. tikslais dažnai į ES vykstantiems asmenims.

3.4. Komitetas yra įsitikinęs, kad Komisija ir Taryba taip pat turėtų atkreipti dėmesį į politinius ETIAS kūrimo aspektus ir atitinkamoms šalims paaiškinti, kodėl ji kuriama ir kodėl naudinga sudaryti kelionės leidimą turintiems keleiviams sąlygas sklandžiai ir greitai kirsti sienas ir užtikrinti tinkamą saugumo lygį, o informacijos reikalavimus tokiems leidimams gauti padaryti ne tokius griežtus ir paprastesnius nei standartinė vizų išdavimo procedūra. Komisija taip pat turėtų užtikrinti, kad tuo atveju, jei atitinkamos šalys imtųsi kokių nors atsakomųjų priemonių ES piliečių atžvilgiu, jos būtų proporcingos ES priemonėms.

3.5. Komitetas rekomenduoja atitinkamoms šalims laiku pranešti apie siūlomą sistemą ir vykdyti būtinas informavimo kampanijas, kad keliautojai būtų tinkamai informuoti, o sistema būtų diegiama laipsniškai; iš pradžių ji būtų pasirenkama ir taptų privaloma tik tada, kai bus tinkamai įgyvendinta ir puikiai veikianti techniniu požiūriu.

3.6. Komitetas ragina Komisiją nustatyti galimas bendradarbiavimo su ES saugumo tarnybomis formas ir remtis savo patirtimi nustatant rizikos profilius ir sudarant ETIAS stebėjimo sąrašą.

3.7. Savo nuomonėje dėl pažangiai valdomų sienų dokumentų rinkinio Komitetas pabrėžė, kad būtina visapusiškai gerbti pagrindines teises ir laikytis nediskriminavimo principo, taip pat taikyti procedūrinės ir institucinės priemonės siekiant užtikrinti, kad visi renkami ir sistemoje saugomi duomenys būtų apsaugoti ir tinkamai naudojami⁽¹¹⁾. Tai visų pirma pasakytina apie neskelbtinus asmens duomenis, susijusius su išsilavinimu, sveikata, nusikalstama veika ir pan., todėl Komitetas pakartoja savo prašymą ir primygtinai reikalauja užtikrinti, kad su duomenimis, susijusiais su kelionės leidimais, galėtų susipažinti tik nusikalstamą veiklą, terorizmą, nelegalią migraciją ir kitas grėsmes tiriančios institucijos.

⁽¹⁰⁾ SIS II, VIS, AIS, sistema Eurodac, ECRIS, Europolo ir Interpolo duomenų bazės (SLTD duomenų bazė, TDAWN).

⁽¹¹⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 97.

3.8. Komitetas pritaria siūlomai ETIAS struktūrai, kurią turėtų sudaryti informacinė sistema, ETIAS centrinis padalinys Europos sienų ir pakrančių apsaugos pajėgose ir nacionaliniai padaliniai. Reikės stebėti, ar visos valstybės narės vienodai ir nuosekliai įgyvendina ETIAS. Komitetas pritaria, kad reikia įsteigti Projekto valdybą, kuri būtina siekiant užtikrinti veiksmingą pagrindinio vystymo poskyrio ir valstybių narių sąveiką, kuri kuriant SIS II pasirodė esanti labai naudinga.

3.9. Komitetas primygtinai ragina, kad ETIAS būtų visiškai suderinama su kitomis Europos informacinėmis sistemomis ir susieta Interpolo duomenų bazėmis ir kad būtų naudojami kitų Europos sistemų, visų pirma AIS, komponentai, kartu tinkamai atsižvelgiant į pagrindines teises ir asmens duomenų apsaugą.

3.9.1. Todėl Komitetas prašo Komisijos ir kitų teisėkūros institucijų atsižvelgti į Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno pastabas ir rekomendacijas, pateiktas jo nuomonėje dėl pasiūlymo dėl ETIAS⁽¹²⁾, ypač į reikalavimus atsižvelgti į didelius skirtumus tarp migracijos ir saugumo politikos sričių, apriboti prieigą prie asmens duomenų, įvertinti surinktų duomenų apie asmens sveikatą patikimumą ir naudingumą, geriau apibrėžti automatiniam paraiškų patikrinimui naudojamas profiliavimo priemones, kt.

3.10. ETIAS stebėjimo sąrašą sudarys duomenys, susiję su asmenimis, kurie įtariamai įvykdę ar dalyvavę vykdant sunkią nusikalstamą veiką, kaip apibrėžta pasiūlyme, arba asmenimis, dėl kurių yra faktinių prielaidų arba pagrįstų priežasčių manyti, kad jie galėtų vykdyti tokią sunkią nusikalstamą veiką arba kelti kitokią grėsmę saugumui ar pavojų sveikatai. Komitetas mano, kad pagal Europos standartus prašytojai turėtų turėti teisę žinoti, kodėl atsisakoma patenkinti jų prašymą, ir turėtų turėti galimybę pateikti apeliacinį skundą.

4. Konkrečios pastabos

4.1. Komitetas sutinka, kad duomenys turėtų būti saugomi 5 metus, kaip nurodyta AIS reglamente.

4.2. Komitetas primygtinai reikalauja, kad naudojant ETIAS būtų galima lanksčiai ir veiksmingai reaguoti į migracijos modelių pokyčius, grėsmę saugumui ir pavojų sveikatai netaikant ilgų teisėkūros procedūrų, kurioms naudojami įgyvendinimo ir deleguotieji aktai, jei užtikrinama demokratinė priežiūra.

4.3. Naudojant ETIAS turėtų būti atsižvelgiama į žmones, kurie dėl kokių nors rimtų priežasčių negali pateikti prašymo internetu. Komitetas pritaria ketinimui užtikrinti, kad pagrindiniuose išvykimo oro ir jūrų uostuose, taip pat svarbiausiuose sausumos sienų perėjimo punktuose prašytojai galėtų pildyti prašymus prašymų pildymo kabinose. Visi prašytojai galės naudotis tarpininkų, pavyzdžiui, kelionių agentūrų arba transporto įmonių, paslaugomis. Tačiau jų prašomą užmokestį už šias suteiktas paslaugas turėtų stebėti ir vertinti ES delegacijos trečiosiose šalyse.

4.4. Atsižvelgiant į numatomą dažnesnę ES išorės sienų (ypač sausumos) kirtimą, turėtų būti išnaudotos visos galimybės padidinti patikrinimų kertant sieną veiksmingumą, kaip nustatyta apibrėžiant reglamento tikslus. Todėl Komitetas siūlo, kad sienos apsaugos institucijos galėtų susipažinti su tam tikra prašyme dėl kelionės leidimo pateikta informacija.

4.5. Komitetas norėtų išvengti galimų nesklandumų ETIAS dėl to, kad prašymus dėl kelionės leidimo rankiniu būdu būtų galima vertinti pernelyg trumpą laiką, nes prašytojų patikra turi būti aukštos kokybės, galbūt net apimanti konsultacijas su kitomis valstybėmis narėmis ir Europolu. Todėl Komitetas siūlo pratęsti vertinimui rankiniu būdu skirtus laikotarpius ir nustatyti griežtus kriterijus tokiems laikotarpiu pratęsimams.

4.6. Taip pat reikės tinkamai apibrėžti siūlomų trečiųjų šalių piliečių, kuriems nebus taikomas įpareigojimas gauti kelionės leidimą, kategorijų nustatymo kriterijus atsižvelgiant į su migracija, saugumu ar sveikata susijusį pavojų.

⁽¹²⁾ Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno nuomonė 3/2017 dėl pasiūlymo dėl Europos kelionių informacijos ir leidimų sistemos, 2017 m. kovo 6 d.

4.7. Dėl pasiūlymo imti mokesčių už kelionės leidimo prašymą Komitetas ragina užtikrinti, kad būtų paisoma šių kriterijų: taikant mokesčių už prašymų nagrinėjimą ir jį renkant neturėtų būti užkertamas kelias tam tikroms žmonių grupėms pateikti prašymą dėl kelionės leidimo; be to, tai galėtų padėti užtikrinti, kad dėl tokių kelionės leidimų nebūtų teikiami keli prašymai.

4.8. Reikalingos pakankamos garantijos, kad ETIAS būtų apsaugota nuo tapatybės klastojimo, įskaitant galimą biometrinių duomenų naudojimą ateityje.

4.9. Komitetas pritaria, kad prašytojai turėtų turėti teisę pateikti skundą dėl atsisakymo išduoti kelionės leidimą arba dėl jo atšaukimo ar panaikinimo.

4.10. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad yra valstybių narių (t. y. Bulgarija, Kroatija, Kipras ir Rumunija), kurios taiko dar ne visą Šengeno *acquis*, todėl negali naudotis SIS, VIS ir AIS. Klausimas, kaip ETIAS veiks šiose šalyse, pasiūlyme dėl reglamento nėra aptartas, todėl Komitetas ragina rasti šioms valstybėms tinkamų sprendimų.

4.11. Komitetas norėtų pabrėžti, kad tais atvejais, kai keleiviai vyksta vidaus vandenų keliais, pavyzdžiui, Dunojaus upe plaukia kruiziniu laivu, į kurių ES ar Šengeno erdvei nepriklausančiose valstybėse galėtų įlipti naujų keleivių, kuriems nereikia turėti vizų, kad galėtų atvykti į ES, kertant vandeniu einančias Šengeno sienas turės būti taikoma ETIAS.

2017 m. balandžio 27 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl energetikos sąjungos valdymo kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 94/22/EB, Direktyva 98/70/EB, Direktyva 2009/31/EB, Reglamentas (EB) Nr. 663/2009, Reglamentas (EB) Nr. 715/2009, Direktyva 2009/73/EB, Tarybos direktyva 2009/119/EB, Direktyva 2010/31/ES, Direktyva 2012/27/ES, Direktyva 2013/30/ES ir Tarybos direktyva (ES) 2015/652 ir panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013

(COM(2016) 759 final – 2016/0375/(COD))

(2017/C 246/06)

Pranešėjas: **Brian CURTIS**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2017 1 16 Europos Sąjungos Taryba, 2017 1 20
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 191, 192 ir 194 straipsniai
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2017 4 11
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 26
Plenarinės sesijos Nr.	525
Balsavimo rezultatai	103/0/1
(už/prieš/susilaikė)	

1. Išvados ir pasiūlymai

1.1. Valdymo reglamentu norima ne tik sukurti išsistatą įvairiems energetikos sąjungos aspektams, bet ir nustatyti aiškius ataskaitų teikimo įpareigojimus ir procesą, kuris padėtų pasiekti visus artimiausiai ateičiai užsibrėžtus ES klimato ir energetikos tikslus. Tai sudėtingas, toli siekiantis ir nepaprastai svarbus teisės aktas.

1.2. Galima neperdedant teigti, kad be tvirto valdymo proceso energetikos sąjunga išsirs, o vilčių, kad ES įvykdys savo pačios užsibrėžtus ir pagal Paryžiaus susitarimą priištus įsipareigojimus, gerokai sumažės. Tam, kad šis procesas būtų sėkmingas, ypač svarbus pilietinės visuomenės įsitraukimas ir dalyvavimas, taip pat svarbu, kad valstybės narės bendradarbiautų ir šį procesą remtų, jam pritartų ir jį palaikytų socialiniai partneriai. Pirmiausia reikia aiškiai įvardyti, kad reglamentu padedama užtikrinti teisingą energetikos pertvarką, ypač kalbant apie darbo vietas ir energijos kainas namų ūkiams bei verslo įmonėms.

1.3. EESRK pritaria siūlomam valdymo reglamentui. Jame išsamiai išdėstyta sistema, kuria naudojamosi valstybės narės galės rinktis mažiausiai išlaidų reikalaujančias savo pačių nacionalinių energetikos ir klimato srities planų įgyvendinimo galimybes ir sušvelninti infrastruktūros išteklių nuvertėjimo riziką. Tačiau vargu ar tai pavyks, jeigu reglamente nebus padaryta pakeitimų. Būtina numatyti atitinkamas pagalbines priemones, kurios padėtų nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis ieškoti socialinio sutarimo dėl to, kaip geriausia švelninti socialinius, ekonominius ir techninius padarinius siekiant teisingos energetikos pertvarkos.

1.4. Energetinis solidarumas ir saugumas labai svarbu ir nors tai – viena iš penkių pagrindinių sričių, kuriose reglamente numatyta teikti ataskaitas ir atlikti vertinimus, ypatingą dėmesį reikia skirti aiškiai ir bendrai energetikos diplomatijai ir politikai trečiųjų šalių atžvilgiu.

1.5. Jeigu siūlomas valdymo reglamentas nebus sustiprintas, kils grėsmė visai energetikos sąjungos idėjai, nes silpnės ES įgaliojimų vadovauti energetikos pertvarkai teisėtumas. Taip pat esama didžiulės rizikos, kad, jei nebus imtasi konkrečių priemonių užtikrinti piliečių dalyvavimą ir nebus reikalaujama atskaitomybės, į ES vis labiau bus žvelgiama kaip į tolimą, technokratinę struktūrą.

1.6. Reglamento apibrėžčių straipsnyje taip pat reikėtų apibrėžti, kas yra „uždaviniai“, „tikslai“, „nacionalinis veiksmas“, „konsultavimasis“, „energijos nepriteklis“ ir „regioninis“.

1.7. Reglamente reikėtų aiškiai nurodyti, kad jis skirtas ne vien laikotarpiui iki 2030 m., įtraukti konkretų ES įsipareigojimą siekti savo iki 2050 m. užsibrėžto šiltnamio efektą sukeliančių dujų mažinimo tikslo ir, idealiu atveju, įvykdyti savo naują tarptautinį įsipareigojimą užtikrinti, kad iki 2050 m. išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis būtų sumažintas iki nulio.

1.8. Reglamento priede reikėtų pateikti orientacinius 2030 m. rodiklius (Komisijos tiksliausius įverčius), kuriuos valstybės narės imdamosi nacionalinių veiksmų turėtų pasiekti atsinaujančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo srityse.

1.9. Reglamente iš valstybių narių turėtų būti reikalaujama sutartus veiksmus, kuriuos reikia įgyvendinti iki 2030 m., įtvirtinti nacionalinės teisės aktuose.

1.10. Reglamente turėtų būti aiškiai nurodyta, kad pakankamai ir proporcingai prisidėti prie bendrų ES tikslų įgyvendinimo yra kiekvienos valstybės narės pareiga.

1.11. Reikėtų pabrėžti, kad valstybių narių pateikti duomenys privalo būti aktualūs ataskaitiniam laikotarpiui ir nauji, taip pat tai, kad reikia skirti pakankamai išteklių ir sukurti reikiamas pagalbines sistemas, kuriais tai būtų užtikrinama.

1.12. 2030 m. nacionaliniai planai turėtų būti parengti remiantis ilgalaikių strategijų išvalgomis ir gairėmis, kad būtų gauta kuo daugiau naudos (pavyzdžiui, trumpalaikiai sprendimai būtų ekonomiškai efektyvesni, jeigu jie atitiktų ilgalaikę strategiją).

1.13. Į reglamentą reikėtų įtraukti laipsniško įsipareigojimų didinimo nuostatą – mechanizmą, kuris prisidėtų prie Paryžiaus susitarime numatyto tikslo užtikrinti, kad temperatūra prieš industrializaciją buvusio lygio neviršytų daugiau kaip 1,5 °C.

1.14. Priede reikėtų energetinio nepritekliaus orientacinės apibrėžties, kad duomenis būtų galima lyginti ir nuosekliai analizuoti.

1.15. Reglamente reikėtų aiškiai nurodyti, kad valstybės narės nacionalinių energetikos ir klimato srities planų (NEKP) projektus privalo paskelbti kuo anksčiau ir kad visos paskesnės rengiamo plano versijos, įskaitant Komisijos, regioninių partnerių ir valstybių narių pastabas ir atsakymus, turėtų būti prieinamos viešai.

1.16. Reikėtų išsamiau aprašyti kompensacinių finansinių įnašų vertinimą ir „finansavimo platformos“ pobūdį, taip pat tai, ar juos galima panaudoti papildomoms lėšoms pritraukti. Lėšų panaudojimo sritį reikėtų išplėsti, įtraukiant energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones.

1.17. „Regioninio“ bendradarbiavimo apibrėžtis turėtų būti grindžiama ne vien geografiniu artumu, o turėtų apimti vienas kitą papildančių energijos išteklių turinčių valstybių grupes, įskaitant ne valstybes nares.

1.18. Priede reikėtų pateikti specialias nuostatas dėl viešo konsultavimosi pobūdžio, masto ir išteklių, taip užtikrinant, kad piliečiai visoje ES būtų nuosekliai informuojami ir būtų siekiama jų dalyvavimo.

1.19. Reikėtų apsvarstyti galimybę Europos aplinkos agentūroje įsteigti Europos energetikos informacijos padalinį.

1.20. Greta „28 valstybių narių scenarijaus“ reikėtų parengti ir „Brexit“ scenarijų, kuriuos abu reikėtų nagrinėti vertinant nacionalinius veiksmus.

2. Įvadas

2.1. Šiuo metu Europai tenka spręsti daugybę uždavinių. Kad ir kokie jie būtų, – politiniai, ekonominiai ar techniniai – jų poveikį jaučia kiekvienas pilietis, taigi, jie daro įtaką gamtai, ateičiai ir mūsų demokratijai. Daugybę metų energetikos sektorius buvo įtakingų politinių, techninių ir ekonominių jėgų sandūros vieta. Energetikos sąjunga su savo ateities vizija ir darnia strategija yra pagrindinė ES priemonė, skirta užtikrinti, kad Europos energetikos sistema būtų saugi, teiktų įperkama energiją ir nekenktų klimatui.

2.2. Veiksmingo energetikos sąjungos valdymo esmę sudaro ne vien vartotojų ir investuotojų pasitikėjimo stiprinimas, kad didžiausią naudą būtų galima pasiekti mažiausiomis sąnaudomis – ypač svarbu parodyti, kad Sąjunga yra pasiryžusi įgyvendinti Paryžiaus susitarimą ir stengtis viršyti iki 2050 m. užsibrėžtus energetikos ir klimato srities tikslus. Todėl parengusi tinkamą valdymo reglamentą, Europa įgytų jai gyvybiškai svarbią galimybę parodyti, kad ji yra naudinga piliečiams, valstybėms narėms ir pasauliui. Reglamentas ypač svarbus, nes jis peržengia apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos ir pastangų pasidalijimo reglamento takoskyrą, nes skatina valstybes nares planuoti visos ekonomikos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą.

2.3. 2015 m. balandžio mėn. EESRK Europos Parlamento prašymu priėmė tiriamąją nuomonę dėl 2030 m. klimato ir energetikos politikos strategijoje pasiūlytos valdymo sistemos plėtojimo⁽¹⁾. Per paskesnę laikotarpį iš tikrųjų ryškėjo poreikis imtis veiksmų energetikos ir klimato srityse, taip pat poreikis pažvelgti į perėjimą prie mažanglės ekonomikos valdymo iš ilgalaikės perspektyvos. Šiame siūlomame reglamente nustatomi reikalavimai integruotiems nacionaliniams energetikos ir klimato srities planams (NEKP) ir supaprastintam jų rengimo ir priežiūros procesui. Tačiau per paskutiniuosius dvejus metus piliečių pasitikėjimas politiniu ir instituciniu vadovavimu bei politine darna ES apskritai susilpnėjo, dėl to valdymo uždavinį spręsti tapo ir reikalingiau, ir sudėtingiau.

2.4. Be to, 2015 m. gruodžio mėn. Paryžiaus susitarimas tapo pasaulinio lygmens ES ir jos valstybių narių individualiai ir solidariai pasirašytu susitarimu, pagal kurį išipareigota imtis nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų. Galima laikyti, kad šie veiksmai sutampa su reglamente nustatytais veiksmais. Be to, susitarta toliau dėti pastangas, kad pasaulinės temperatūros kilimas, palyginti su prieš industrializaciją buvusiu lygiu, sudarytų ne daugiau 1,5 °C. Norint įgyvendinti šį siekį, reikia ilgalaikių planų ir griežtesnių tikslų, kurie turėtų būti daug platesnio užmojo nei ES iki šiol užsibrėžę pasiekti iki 2050 m.

2.5. 2015 m. nuomonėje EESRK numatė šias tendencijas ir pasirinko pragmatiską požiūrį, pažymėdamas, jog reikia nuodugnai ir plačiai šviesti piliečius, skleisti informaciją ir siekti jų dalyvavimo, nes tik taip bet koks pasiūlymas dėl valdymo galės būti sėkmingai įgyvendintas. Yra ženklų rodančių, kad taip ir įvyko. Valdymas – turint galvoje jo poveikį privalomiems reikalavimams dėl valstybių nacionalinių veiksmų – yra kebli sritis, ypač energetikos sektoriuje, kuriame valstybių narių padėtis labai skiriasi. Be to, bet koks procesas yra sėkmingas tik tada, kai jis papildomas ne teisėkūros priemonėmis ir veiksmais.

2.6. 2001 m. Europos Komisija patvirtino baltąją knygą dėl valdymo⁽²⁾. Joje nustatyti penki gero valdymo principai. Šie principai vis dar aktualūs (tik jų ne visada laikomasi):

- atvirumas
- dalyvavimas
- atskaitomybė
- efektyvumas
- nuoseklumas.

Jie atspindi EESRK remiamus principus ir vertybes, bet šį sąrašą, atsižvelgdami į siūlomą reglamentą, papildytume dar vienu principu – „teisinga pertvarka“.

2.7. Valdymo sistema taip pat turi suteikti galimybę nuolat reikšti savo požiūrį, pažymėti, kam teikiama pirmenybė ir kaip suvokiami tam tikri dalykai, taip pat kalbėti apie savo vertybes, kad tuo visą laiką būtų galima remtis priimant sprendimus ir tobulinant politiką. Valdymu reikia ne tik siekti užtikrinti, kad sprendimų priėmimo procesas būtų patikimas ir teisėtas, bet ir sudaryti galimybes pasirinktus sprendimus pritaikyti valstybių situacijai, o ilgai – nenumatytiems įvykiams. Tai nereiškia, kad kryptį reikia dažnai keisti. Tai kaip tik reiškia, kad bendra kryptis, kuria einama, yra apsaugoma, išipareigojant siekti trumpalaikių ir ilgalaikių mokslines išvadas klimato srityje atitinkančių tikslų ir užtikrinant, kad sprendimų dėl tų tikslų įgyvendinimo būdų priėmimo procesas būtų stabilus – iš esmės, tai reiškia daugiau nuoseklumo ir įtraukios dinamikos.

⁽¹⁾ OL C 291, 2015 9 4, p. 8.

⁽²⁾ COM(2001) 428 final.

3. Svarbiausios Komisijos pasiūlymo nuostatos

3.1. Siūlomo valdymo reglamento, kuriuo siekiama užtikrinti, kad energetikos sąjungos politika ir priemonės būtų nuoseklios, papildančios vieną kitą ir pakankamai plataus užmojo, esmę sudaro dvi darnios kryptys. Pirmą, siekiama suderinti ir labiau integruoti planavimo, ataskaitų teikimo ir stebėsenos įpareigojimus, susijusius su NEKP ir 2050 m. planu bei paskesnėmis pažangos ataskaitomis, numatant integruotą Komisijos stebėseną ES lygmeniu. Antra kryptis – tai Komisijos ir valstybių narių politinio valdymo proceso taikymas rengiant ir įgyvendinant nacionalinius planus. Jeigu būtų pritarta tokiam pasiūlymui, koks yra dabar (nauja teisėkūros procedūra priimama priemonė ir esamų antrinės teisės aktų peržiūra), valstybės narės ir Komisija turėtų naują bendradarbiavimo mechanizmą.

3.2. Siūlomu reglamentu sukuriama teisinis pagrindas sujungti arba panaikinti daugiau kaip 50 esamų atskirų planavimo, ataskaitų teikimo ir stebėsenos įpareigojimų, nustatytų energetikos ir klimato sričių *acquis* (sujungiamas 31, panaikinami 23 įpareigojimai). Reglamentas taikomas penkiems energetikos sąjungos aspektams: energetinio solidarumo ir saugumo, energijos rinkos, energijos vartojimo efektyvumo, priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo ir mokslinių tyrimų, inovacijų bei konkurencingumo. Jame gana išsamiai aprašomas integruotų NEKP turinys. Šiuos planus nuo 2019 m. sausio mėn., o vėliau kas dešimt metų turės rengti kiekviena valstybė narė, apžvelgdama visus penkis pirmiau nurodytus aspektus. Yra reikalavimas rengti viešas konsultacijas ir užtikrinti regioninį bendradarbiavimą, be to, po penkerių metų atnaujinti pirmąjį planą ir paskesnius planus. Pagrindiniai rezultatai – nacionaliniai veiksmai atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo srityse, taip pat planai dėl ekonomikos priklausomybės nuo iškastinio kuro sumažinimo iki 2050 m.

3.3. Numatyta, kad Komisija vertins planus, atnaujintas jų redakcijas ir vėlesnius veiksmus, kurių valstybės narės imsis atsižvelgdamos į Komisijos rekomendacijas. Nustatyta atsiskaitymo kas dvejus metus sistema, kurios valstybės narės turės laikytis, išdėstant išsamius reikalavimus dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų politikos, priemonių ir prognozių, nacionalinių prisitaikymo prie klimato kaitos veiksnių, finansinės ir technologinės paramos besivystančioms šalims, pajamų iš aukcionų, atsinaujinančiųjų išteklių energijos, energijos vartojimo efektyvumo, energetinio saugumo, energijos vidaus rinkos ir mokslinių tyrimų, inovacijų bei konkurencingumo. Siūloma sukurti elektroninę ataskaitų teikimo platformą.

3.4. Reglamente išdėstytos išsamios nuostatos dėl vertinimo, tolesnių veiksnių, rekomendacijų ir reagavimo mechanizmo, jeigu laikoma, kad užmojai arba pažanga nepakankami. Numatyta plati, privaloma NEKP sistema padeda užtikrinti palyginamumą ir nuoseklumą. Iš valstybių narių reikalaujama finansavimo platformai skirti finansinius įnašus, o juos panaudojant būtų šalinamos sutartų pamatinių atsinaujinančiosios energijos tikslų įgyvendinimo spragos. Kasmetinėje energetikos sąjungos būklės ataskaitoje išsamiai atsiskaitoma už šias sritis. Europos aplinkos agentūrai pavedama vykdyti konkrečią ir plačią funkciją – padėti Europos Komisijai.

3.5. Reglamentas papildo ir dera su Europos semestru, o tais atvejais, kai energetikos ir klimato politikos klausimai yra svarbūs makroekonominėms arba struktūrinėms reformoms, juos ir toliau galima spręsti per Europos semestrą teikiant konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas.

4. Bendrosios ir konkrečios pastabos

4.1. Uždaviniai, tikslai ir veiksmai

4.1.1. Valdymo reglamente pateikiama išsami NEKP rengimo ir paskesnio ataskaitų teikimo, vertinimo bei koregavimo sistema. Ją sudaro uždavinių nustatymas, tikslų stebėseną ir veiksnių įgyvendinimas. Tačiau šios sąvokos 2 straipsnyje „Apibrėžtys“ nepaaiškintos – šią spragą reikėtų pašalinti.

4.1.2. EESRK palaiko 1 priede išdėstytus išsamius privalomus bendruosius NEKP principus ir jiems pritaria. Šie principai pakeičia atskirus energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos planus. Ypač svarbus įpareigojimas kiekvienai valstybei narėi nacionaliniu lygmeniu nustatyti tokius šių sričių veiksmus, kad susumavus jų rezultatus bent jau būtų pasiekti bendri ES lygmeniu užsibrėžti tikslai.

4.1.3. EESRK savo ankstesnėse nuomonėse tvirtai ir nuosekliai tvirtino, kad reikalingi privalomi nacionaliniai tikslai ⁽³⁾. EESRK laikėsi tokios pozicijos, atsižvelgdamas į daugybę kartų dėl prasto įgyvendinimo anksčiau patirtas energetikos politikos nesėkmes. NEKP numatyti veiksmai, jei jie būtų griežtai taikomi, koreguojami ir būtų užtikrinamas jų vykdymas, galėtų duoti tokių pat rezultatų kaip ir privalomi tikslai. Tačiau tam, kad tai būtų iš tikrųjų pasiekta, reikia ištaisyti keletą dabartinio pasiūlymo trūkumų.

4.1.4. Nacionalinių veiksmų energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje pagrindas – sutarti įsipareigojimai, kuriuos valstybės narės jau yra nurodžiusios ir įsipareigojusios pasiekti iki 2020 m. Tačiau reglamentas būtų svaresnis, jeigu būtų įtraukti orientaciniai valstybių narių veiksmų iki 2030 m. rodikliai. Juos bet kuriuo atveju reikės nustatyti, kad būtų galima vesti dialogą dėl patikslinimo; be to jie paspartintų numatomą kartotinių procesą, jeigu būtų pateikiami ir viešinami ankstyvuoju etapu.

4.1.5. Kai kurios valstybės savo 2020 m. energetikos tikslus įtvirtino nacionalinėje teisėje. EESRK yra įsitikinęs, kad reglamente reikėtų iš valstybių narių reikalauti nacionalinėje teisėje įtvirtinti suderintus iki 2030 m. vykdytinus veiksmus, kad tikslus pasiekti būtų reikalaujama įstatymiškai ir taip jie taptų svaresni. Tačiau patirtis rodo, kad net ir teisinis įsipareigojimų įtvirtinimas nebūtinai garantuoja, kad jie bus vykdomi – būtent dėl to pabrėžiame, kad geras valdymas yra svarbus, nes tai stabilus pažangą užtikrinantis procesas, o tolesniuose šios nuomonės punktuose ypač pabrėžiame daug griežtesnių nuostatų svarbą, kad į valdymo procesą būtų galima įtraukti suinteresuotuosius subjektus ir tai garantuoti.

4.1.6. Norint dar labiau padidinti nacionalinių veiksmų svarbą reglamente kalbant ir apie energijos vartojimo efektyvumą, ir apie atsinaujinančiųjų išteklių energiją, turėtų būti aiškiai nurodyta, kad kiekvienos valstybės narės pareiga yra pakankamai ir proporcingai prisidėti prie bendrų ES tikslų įgyvendinimo. Kol kas šis įpareigojimas yra kolektyvinės atsakomybės dalykas.

4.2. Ataskaitų teikimo procesas

4.2.1. EESRK palankiai vertina valstybėms narėms nustatytą ataskaitų teikimo tvarką ir Komisijai kartu su Europos aplinkos agentūra tenkančių vaidmenį tokias ataskaitas analizuoti ir kritiškai vertinti. Tam, kad vėlesnėmis Komisijos rekomendacijomis ir nuomonėmis būtų ko nors pasiekta, tikslai, tvirta ir ryžtinga analizė bus ypač svarbi. Taip pat labai svarbu, kad duomenys būtų susiję su ataskaitiniu laikotarpiu ir būtų aktualūs, kaip pabrėžta EESRK nuomonėje dėl 2015 m. energetikos sąjungos būklės ⁽⁴⁾.

4.2.2. Nors duomenys, kuriuos reikalaujama pateikti rengiant ataskaitas, dera su duomenimis, kurių reikia pagal Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos, NEKP bus atnaujinami prieš užbaigiant pagal Paryžiaus susitarimą kas penkerius metus rengiamą visuotinį padėties įvertinimą, dėl to bus labai vėluojama reaguoti į bet kokią ES nacionaliniu lygmeniu nustatytą įpareigojančių veiksmų patikslinimą. Kadangi ES jau pasirašė Paryžiaus susitarimą, tai neleistinai silpnina suderintą valdymo tvarką. Reikėtų pasinaudoti galimybe nustatyti tinkamą JT ir ES nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų peržiūrų seką.

4.2.3. Į su tuo susijusį reglamentą reikėtų įtraukti laipsniško įsipareigojimų didinimo nuostatą – mechanizmą, kuris prisidėtų prie pageidaujamo tikslo, kad temperatūros kilimas neviršytų prieš industrializaciją buvusio lygio daugiau kaip 1,5 °C. Tai pasiekti galima išmetamo anglies dioksido kiekio mažinimui skirtą biudžetą priimant 5–10 etapų, per kuriuos ES įsipareigotų iki 2050 m. sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį iki nulio.

4.2.4. Reglamente reikalaujama, kad NEKP būtų įvertinta, *inter alia*, koks poveikis daromas socialiniams aspektams, ypač nacionaliniams energijos nepriteklausios srities tikslams ir veiksmų programai. EESRK šis klausimas ypač aktualus, Komitetas džiaugiasi, kad jis įtrauktas į reglamentą. Tačiau NEKP leidžiama energijos nepriteklių apibrėžti savaip, todėl valstybių narių duomenų bus neįmanoma palyginti ir mažės ES galimybės užtikrinti teisingą pertvarką, taip pat padidės visuomenės

⁽³⁾ OL C 424, 2014 11 26, p. 39 ir OL C 75, 2017 3 10, p. 103.

⁽⁴⁾ OL C 264, 2016 7 20, p. 117.

priešinosi pačiai pertvarkai tikimybė. Todėl rekomenduojame reglamente pateikti paprastą orientacinę apibrėžtį. Valstybės narės galės jos netaikyti savo vidaus tikslais, tačiau ji būtų vienas iš privalomų NEKP rengimo kriterijų. Pavyzdžiui, šią apibrėžtį būtų galima suformuluoti taip: „energijos nepriteklus yra tokia padėtis, kai sąnaudos šildymo ir vėsinimo iki priimtinos temperatūros energijai sudaro daugiau kaip 10 % namų ūkio disponuojamų pajamų“. Tokia apibrėžtis kai kurioms šalims padėjo vertinti pažangą arba jos trūkumą mažinant energijos nepriteklių, tačiau, kadangi ši problema daugialypė, į apibrėžtį gali tekti įtraukti ir kitus aspektus.

4.3. *Skaidrumas, atskaitomybė ir vykdymo užtikrinimas*

4.3.1. Komitetas pažymi, kad daugelį ankstesnių energetikos srities teisės aktų į nacionalinę teisę buvo perkelti ir jų vykdymas užtikrinamas vėluojant arba netiksliai. Todėl valstybės narės privalo visomis išgalėmis stengtis, būdamos solidarios ir laikydamosi išsipareigojimų, parodyti politinę valią ir skirti administracinių išteklių, kad šis reglamentas būtų veiksmingai įgyvendintas. Teks labai pasistengti norint neatsilikti nuo numatyto grafiko. NEKP projektus – prieš tai dėl jų reikia surengti veiksmingą konsultavimosi procesą ir regioninį dialogą – Komisijai reikia pateikti 2018 m. sausio 1 d. Vadinasi, NEKP ir dialogai dėl jų su suinteresuotaisiais subjektais bei regioniniais partneriais turi būti ruošiami jau dabar. EESRK palankiai vertina tai, kad naujos sistemos reikalavimai ir 2020–2030 m. tikslai padeda spartinti šį procesą, tačiau nerimauja, kad, jeigu piliečiai proceso nesupras ir jame nedalyvaus, ES energetikos politikos teisėtumas gali susilpnėti, ypač tarp vartotojų, kurių išlaidos energijai auga.

4.3.2. Suplanuotame valdymo procese numatyta mažai akivaizdžių sankcijų už pernelyg mažus užmojus arba išsipareigojimų nesilaikymą. Jeigu norima, kad suinteresuotieji subjektai, ypač piliečiai, darytų įtaką, skaidrumas ir atskaitomybė yra labai svarbūs. Todėl EESRK siūlo sukurti nepriklausomą suinteresuotųjų subjektų struktūrą, kuri užtikrintų, kad suinteresuotiesiems subjektams būtų veiksmingai atstovaujama ir su jais būtų konsultuojamasi kiekvienoje valstybėje narėje; tokia struktūra skelbtų savo metinę ataskaitą apie valdymo procesą ir su juo susijusį dialogą (žr. 4.6 punktą).

4.3.3. Skaidrumas reglamente minimas dažnai, tačiau EESRK nerimauja dėl to, kad nėra aiškiai nurodyta, ar privaloma, kad apie kiekvieną NEKP rengimo etapą būtų kuo anksčiau paskelbiama ir kad jis būtų viešai prieinamas. Preambulėje, bet ne reglamento straipsniuose, paminėta Orhuso konvencija, tačiau, Komiteto nuomone, to nepakanka. Reglamente reiktų aiškiai nurodyti, kad valstybės narės nacionalinių energetikos ir klimato srities planų (NEKP) projektus privalo paskelbti kuo anksčiau ir kad visos paskesnės rengiamo plano versijos, įskaitant Komisijos, regioninių partnerių ir valstybių narių pastabas ir atsakymus, turėtų būti prieinamos viešai.

4.3.4. Turint galvoje ypač didelę perėjimo prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos svarbą, reikia aiškiau apibrėžti „finansavimo platformos“ pobūdį ir tai, kaip ji veikia (27 straipsnis), taip pat tai, kaip nepakankamas atsinaujinančiosios energijos kiekis bus įvertintas finansiškai. Pavyzdžiui, ar yra numatyta, kad tokia platforma remiantis valstybių narių veiksmais pritrauks privataus sektoriaus lėšas? Pagal pateiktus pasiūlymus šioje platformoje sukauptus išteklius būtų galima panaudoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos priemonėms, taip pat atsinaujinančiųjų išteklių energijai tiekti.

4.3.5. Iki galo nėra aišku, kaip bus pasiektas gavus metines ataskaitas pateiktų Komisijos rekomendacijų įgyvendinimas, jeigu valstybės narės operatyviai tų rekomendacijų neįvykdys. Jeigu tai bus daroma pagal įprastą pažeidimų procedūrą, šis procesas bus tikrai per lėtas, kad būtų veiksmingas per atitinkamą laikotarpį.

4.4. Mes visiškai pritariame nuostatoms dėl valstybių narių privalomo regioninio bendradarbiavimo, stengiantis padidinti priemonių efektyvumą ir veiksmingumą bei skatinti rinkos integraciją ir energetinį saugumą. Tačiau siūlome sąvoką „regioninis“ apibrėžti 2 straipsnyje „Apibrėžtys“, kad, jeigu bendradarbiavimas nevyktų, Komisija galėtų siūlyti bendradarbiauti ir užtikrinti, kad tai būtų daroma. Dabar egzistuoja galimybė, kad sąvoka „regioninis“ bus suprantama kaip vykstantis valstybės viduje, ne tarp valstybių, arba kad sąvoka „regioninis“ žymimas geografinis kriterijus, o ne vienas kitą papildančių energijos išteklių turinčių valstybių grupė.

4.5. Ypač nuvylė tai, kad 10 straipsnis dėl viešų konsultacijų yra nekonkretus ir nepakankamas, jame neatsižvelgta į EESRK pasiūlymą vesti platų Europos lygmens dialogą energetikos klausimais – tai būtų būdas tiesiogiai ir nuosekliai kreiptis į piliečius ir (arba) vartotojus, šviesti juos apie esminius dalykus ir skatinti dalyvauti sprendžiant klausimus, kurių palankų įvertinimą daugelyje valstybių narių bus sunku pasiekti. Toks dialogas pernelyg svarbus, kad jį būtų galima priskirti prie „ne teisėkūros priemonių“, jei tai iš viso įmanoma, todėl 10 straipsnį reikėtų papildyti specialiai tam skirtomis nuostatomis. Šis straipsnis taip pat neatitinka Strateginio poveikio aplinkai vertinimo direktyvoje išdėstytų reikalavimų – skaidraus ir įtraukaus aplinkos valdymo, kurio svarbią dalį sudaro energetikos ir klimato srities planai, standartų.

4.6. Todėl dar kartą pakartojame, jog, EESRK nuomone, tokiu valdymo procesu, koks aprašytas šiame reglamente, visos Europos pilietinei visuomenei nedalyvaujant ir be visos Europos pilietinės visuomenės paramos, nacionaliniu lygmeniu nustatytų įpareigojančių veiksmų įgyvendinimo nebus galima užtikrinti. Tam, kad piliečiai pasitikėtų ir dalyvautų, toks dialogas turėtų vykti nepriklausomai nuo valdymo ir NEKP procesų. Pagrindinis jo tikslas turėtų būti informuoti vartotojus, padėti energijos tiekėjams bendradarbiauti, stiprinti jų pasitikėjimą, sukurti kanalą, kuriuo įvairios grupės galėtų reikšti susirūpinimą dėl energetinio saugumo, energijos prieinamumo ir tvarumo. EESRK jau pareiškė norįs dalyvauti šiame procese – jį pavadino Europos dialogu energetikos klausimais (angl. EED) – imdamasis su tam tikrais nacionalinių konsultacijų aspektais susijusių organizacinių reikalų ir dalyvaudamas konsultacijose. Tačiau tokiam dialogui reikėtų numatyti skirti daugiau išteklių, jam reikėtų didesnio valstybių įsipareigojimo. Apibendrinant pažymėtina, kad reikėtų imtis šių veiksmų:

- Bus sukurtas mechanizmas, kuriuo naudojantis bus galima kaupti lėšas nepriklausomam ir nešališkam finansavimui teikti, lėšas pirmiausia telkiant iš suinteresuotųjų subjektų visoje energijos gamybos ir tiekimo grandinėje ir papildant atitinkama ES ir valstybių narių Vyriausybės parama. Apskritai Europos dialogas energetikos klausimais bus labai ekonomiškai efektyvus būdas visų kategorijų vartotojams įtraukti į energetikos moduliavimo procesus, pripažįstant ir skatinant gaminančių vartotojų indėlį.
- Europos dialogas energetikos klausimais ne tik teiks gaires nacionalinių planų struktūrai, bet ir tuo pat metu konsultuojantis su Komisija ir visais pagrindiniais suinteresuotaisiais subjektais bus rengiamos gairės dėl nacionalinių dialogų energetikos klausimais užmezgimo.
- Bus sukurta visiškai nepriklausoma Europos dialogo energetikos klausimais struktūra, skatinti ir įgyvendinti veiksmus valstybėse narėse. Ši struktūra turėtų, *inter alia*, padėti Komisijai atlikti būtiną nacionalinių planų turinio ir užmojo peržiūrą bei įvertinti jų įgyvendinimo pažangą. Taip bus pabrėžtas suinteresuotųjų subjektų indėlis į politikos formavimą ir bus vykdomas reglamente nustatytas veiksmingo konsultavimosi reikalavimas.
- Bus rengiami debatai dėl nacionalinių planų ir regioninės diskusijos su kaimyninių šalių nacionalinėmis Europos dialogo energetikos klausimais grupėmis. Po to seks visų dialogo energetikos klausimais grupių diskusijos ES lygmeniu. Šiomis per nepriklausomą koordinavimo struktūrą vykstančiomis diskusijomis ES institucijos turėtų naudotis kaip patariamojo pobūdžio priemone, padedančia didinti ES ir valstybių narių politikos ekonominį efektyvumą.

4.7. EESRK siūlo Europos aplinkos agentūroje įkurti specialų Europos energetikos informacijos padalinį, kuriam būtų pavesta rinkti duomenis ir vertinti su valdymo reglamentu susijusius procesus. Jis turėtų glaudžiai bendradarbiauti su siūloma Energijos nepritekliaus observatorija, teikti informaciją per nacionaliniu lygmeniu vykdomą Europos dialogą energetikos klausimais.

4.8. Energetinis saugumas yra viena iš penkių pagrindinių reglamente išskirtų ataskaitų teikimo ir vertinimo sričių ir joje pirmiausia reikės užtikrinti išsamų regioninį dialogą. Komitetas jau anksčiau pažymėjo, kad ES reikia aiškios ir bendros energetikos diplomatijos ir politikos trečiųjų šalių atžvilgiu⁽⁵⁾. Energetinį saugumą ir solidarumą Komisija priskyre pirmam bendros energetikos sąjungos ramsčiui, tačiau be tvirto susitarimo ir partnerystės su pagrindiniais pasauliniais veikėjais ir be bendros energetikos politikos tokio rezultato pasiekti nepavyks.

⁽⁵⁾ OL C 264, 2016 7 20, p. 117.

4.9. EESRK yra susirūpinęs dėl „Brexit“ poveikio valdymo procesui. Pirma, reglamente apibrėžiant numatytą procesą kol kas daroma prielaida, kad Jungtinė Karalystė vis dar yra ES narė, ir nacionaliniu lygmeniu nustatyti įpareigojantys veiksmai bus pagal tai vertinami. Galutiniai NEKP bus parengti prieš Jungtinei Karalystei oficialiai išstojant iš ES, tačiau šiuo etapu reikia įtraukti dideles korekcijas, kad Jungtinės Karalystės nacionaliniu lygmeniu nustatytus įpareigojančius veiksmus būtų galima išbraukti iš bendrų ES veiksmų. Mes siūlome Komisijai greta „28 valstybių narių scenarijaus“ parengti „Brexit“ scenarijų ir abu scenarijus nagrinėti lygiagrečiai. Antra, Jungtinės Karalystės pasitraukimas gali stipriai paveikti politinę pusiausvyrą ir diplomatinę strategiją kiekvienoje iš penkių reglamento taikymo sričių, ypač energetinio saugumo.

2017 m. balandžio 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo“

(COM(2016) 761 final, 2016/0376/(COD))

(2017/C 246/07)

Pranešėjas: **Mihai MANOLIU**

Konsultavimasis	Taryba, 2016 12 9 Europos Parlamentas, 2016 12 12
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2017 4 11
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 26
Plenarinė sesija Nr.	525
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	115/1/2

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. ES piliečiai privalo aktyviai dalyvauti skatinant energijos vartojimo efektyvumą, imtis iniciatyvos ir bendradarbiauti įgyvendinant bendrus projektus, taip pat stengtis panaikinti ekonomines, administracines ir reglamentavimo kliūtis. Bendras uždavinys turi būti įgyvendinti tikslus, susijusius su 21-ąja Klimato kaitos konferencija (COP 21), nes tai duos įvairiapusės naudos: naujos investicijos, dėl kurių bus sukurta darbo vietų (pastatų renovacija, didesnis komfortas, efektyvūs ir teisingi skaitiklių rodmenys), energijos nepritekliaus sumažėjimas, mažesnė tarša ir geresnė gyventojų sveikatos būklė, taip pat priklausomybės nuo energijos importo sumažėjimas. EESRK primygtinai ragina, kad valstybės narės tvirtai įsipareigotų įgyvendinti Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą, nes pasiūlyti nauji 2030 m. tikslai yra platesnio užmojo, negu nustatyti 2020 m. tikslai.

1.2. Energijos vartojimo efektyvumas yra labai svarbus Europos energetikos sistemos ateičiai. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas visuose ją vartojančiuose sektoriuose gali būti veiksminga Europos ekonomikos sąnaudų mažinimo priemonė, o principas „pirmiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ gali padėti pagerinti galimybes gauti finansavimą. Taikant šį principą teks sumažinti pagalbinės infrastruktūros, kuri labai brangiai kainuoja, poreikį. Įpareigojimai taupyti energiją suderinami su darniu vystymusi (ilgalaike ir saugi padėtis) ir reikėtų pasitelkti sinergiją, paremiant veiksmingą perėjimą prie lanksčios ir pažangios mažo anglies dioksido kiekio energetikos sistemos (tarprejoninės paskirstymo sistemos, paklausos valdymas, kaupimo sistemos).

1.3. EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos pasiūlymą 2030 m. nustatyti privalomą 30 % energijos vartojimo efektyvumo tikslą, tačiau mano, kad reikėtų tinkamai pagrįsti iniciatyvą nustatyti didesnę negu 27 % tikslą, nurodžius susijusią ekonominę naudą, taip pat šiems tikslams pasiekti būtinų investicijų dydį. Svarbiausia užtikrinti, kad atliekant poveikio vertinimą būtų atsižvelgiama į visas priemones, nurodytas klimato kaitos ir energetikos dokumentų rinkiniuose.

1.4. EESRK prašo labiau didinti galutinių vartotojų informuotumą, propaguojant energijos vartojimo efektyvumo sistemas ir alternatyvias priemones ir informuojant apie jas, kad būtų pašalintos pagrindinės kliūtys, trukdančios įgyvendinti Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 7 straipsnį. Reikia skirti papildomų investicijų, kurias naudodama kiekviena valstybė narė turės diegti patikimas informavimo, komunikacijos, švietimo ir pagalbos priemones, skirtas piliečiams ir įmonėms skatinti, kad būtų greičiau įvykdytas politinis tikslas klimato ir energijos vartojimo efektyvumo srityje.

1.5. EESRK prašo valstybių narių daugiau dėmesio skirti energijos nepriteklių patiriančioms namų ūkiams ir socialiniams būstams, kuriems reikėtų ilgam laikui sumažinti energijos išlaidas. Todėl kitas svarbus tikslas – didinti visų gyvenamųjų pastatų energijos vartojimo efektyvumą ir nustatyti minimalius standartus nuomojamiems būstams (numatyti energijos vartojimo auditą).

1.6. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad svarbu galutinius vartotojus šviesti apie bendros elektros energijos ir šilumos gamybos būdus (bendra šilumos ir elektros energijos gamyba, oro kondicionavimas), apie pažangiuosius skaitiklius ir renovacijos planus. Tai labai svarbu siekiant suteikti investuotojams, valstybės institucijoms ir įmonėms pasitikėjimo, būtino vykdyti daug galimybių užtikrinti efektyvumą teikiančius projektus ir investuoti į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą.

1.7. EESRK nori, kad nuostatos, kuriomis nustatomos Europos finansinės priemonės (paskolos, garantijos, lėšoms pritraukti skirtas kapitalas, subsidijos), būtų tokios, kad jas taikant taip pat būtų pritraukta privataus finansavimo energetikos projektams. Negalima neatsižvelgti į subsidijas, skiriamas didelį socialinį poveikį turintiems projektams. Šios finansinės schemos turi būti taikomos projektams, kurie skirti ir nedideles pajamas gaunantiems vartotojams. EESRK ragina parengti nacionalinių planų skaidrumo ir palyginamumo gaires. EESRK mano, kad pirmiausia reikėtų remti energijos nepriteklių patiriančius namų ūkius, taip užtikrinant stabilią ilgalaikę valstybių narių politinę sistemą siekiant darnaus vystymosi vietos mastu.

1.8. EESRK nuomone, tai pasiekti bus galima teikiant techninę pagalbą, skirtą Energijos vartojimo efektyvumo direktyvai įgyvendinti, naudojantis novatoriškais, rinkos principais pagrįstomis finansavimo programomis. Tvirtinant finansines paskatas nemažai svarbos teikiama vienam kiekybiniam elementui – energijos vartojimo auditui (apibrėžiamos MVĮ, nebėra dvigubo sertifikavimo, taikomas vienodas požiūris į padidintą minimalią ribą), kuris leis padidinti energijos vartojimo efektyvumą ir suteiks konkurencinio pranašumo. Taip pat reikėtų nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo mokymo programų ir laikytis teisingo požiūrio į kokybės užtikrinimą.

1.9. Siekiant, kad vartotojai energiją vartotų efektyviau, EESRK rekomenduoja nacionaliniu lygmeniu atlikti sąnaudų ir naudos analizę, kuria remiantis sąnaudos būtų sumažintos.

1.10. EESRK rekomenduoja laikytis visapusiškumo principo ir didinti energijos vartojimo efektyvumą transporto sistemoje, paremtoje nuolatine transporto priemonių ir varymo sistemų technologine raida, perėjimu prie energetikos požiūriu efektyvių transporto rūšių ir intelektinėmis transporto sistemomis, o tai padidins turimų pajėgumų panaudojimą. Tokie veiksmai taip pat turi būti numatyti aviacijos ir jūrų transporto sektoriui. Naudotojai turi būti informuojami apie degalų vartojimą, susijusį su kiekviena transporto rūšimi, taip pat ir apie atitinkamas išmetamo CO₂ kiekio ribas.

2. Bendrosios pastabos

2.1. EESRK sutinka, kad principas „**pirmiausia – energijos vartojimo efektyvumas**“ yra labai svarbus energetikos sąjungos elementas ir kad pasiūlymas iš dalies pakeisti direktyvą įgyvendins šį principą praktiškai. *Pigiausia, švariausia ir saugiausia energija yra ta, kuri iš viso nevartojama. Energijos vartojimo efektyvumas yra vienas iš ekonomiškai efektyviausių būdų paskatinti mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos kūrimą, ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą ir investavimo galimybes.*

2.2. Tačiau, nors 2020 m. nustatytas 20 % energijos vartojimo efektyvumo tikslas, svarstyta keletas kitų kiekybinių tikslų 2030 metams (27–40 %). Daugiausia siekiama Europos Parlamento rezoliucijoje, kurioje raginama nustatyti privalomą 40 % tikslą. Išnagrinėjusi naudą, susijusią su užimtumu, ekonomikos augimu, energijos tiekimo saugumu, išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio sumažėjimu, sveikata ir aplinkos apsauga, Komisija pasiūlė privalomą 30 % energijos vartojimo efektyvumo tikslą. EESRK mano, kad atsižvelgiant į šį padidintą labai svarbu atidžiai išnagrinėti poveikį, kurį kiekybiniai energijos vartojimo efektyvumo tikslai turės kitiems tikslams, nustatytiems su energetika susijusiuose pasiūlymuose dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, ypač ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemai (ES ATLPS).

2.3. Kad būtų pasiekti šie bendrų pastangų reikalaujantys tikslai, valstybės narės (palaikomos savo ekonomikos ir socialinių reikalų tarybų) ir energijos tiekėjai bei skirstytojai turės per metus sutaupyti 1,5 % energijos (tai – esminis politikos elementas). EESRK pritaria pasiūlymui pratęsti energijos taupymo įsipareigojimą ir po 2020 m., paliekant metinę 1,5 % vertę ir valstybių narių lygmeniu taikant įpareigojimų sistemas ir lanksčias alternatyvias priemones, skirtas taupymo reikalavimams įgyvendinti.

2.4. Šis naujas požiūris, kuriam pritaria EESRK, suteiks valstybėms narėms ir investuotojams ilgalaikę perspektyvą, kurios reikia ES tikslui pasiekti rengiamoms investicijų strategijoms ir planams. Tokia perspektyva atsiras nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis įgyvendinant tinkamą politiką, kuri leis iki 2030 m. pasiekti didelių rezultatų, pavyzdžiui, kad būtų suvartojama 17 % mažiau energijos, didėtų ekonomikos augimas ir atitinkamai 0,4 % augtų BVP, sumažėtų elektros kainos namų ūkiams ir įmonėms (nuo 161 iki 157 EUR/MWh), būtų sukurta naujų verslo galimybių, kurios savo ruožtu kurtų deramas (tinkamas) darbo vietas, sumažėtų tarša ir žala sveikatai (išlaidos sumažėtų 4,5–8,3 mlrd. EUR), taip pat padidėtų energetinis saugumas (2030 m. dujų būtų importuojama 12 % mažiau).

2.5. EESRK nuomone, nepaprastai svarbu informuoti pagrindinius energijos rinkos dalyvius, teikti namų ūkiams ir pramonės vartotojams reikiamą, aiškią ir glaustą informaciją apie suvartotą energiją, taip pat sustiprinti jų teises, susijusias su suvartojimo matavimu (skaitiklių nuotolinis nuskaitymas) ir sąskaitų išrašymu, visų pirma už šiluminę energiją. Reikėtų nepamiršti pažeidžiamų vartotojų, kurių gerovė ir gyvenimo lygis turėtų pagerėti sumažėjus sąskaitoms už energiją.

2.6. Tačiau norint apsaugoti pažeidžiamus vartotojus taip pat būtina, kad direktyva nenustatytų prievolės naudoti individualius skaitiklius šalyse, kuriose įstatymai numato, kad nuomininkų išlaidas energijai padengia nuomotojai, ypač todėl, kad tokie nuomos įstatymai labai skatina savininkus renovuoti būstus siekiant padidinti jų energijos vartojimo efektyvumą. Taip pat reikėtų pabrėžti faktą, kad kai kuriose valstybėse narėse visai neseniai laikantis galiojančių ES teisės aktų įrengtų individualių skaitiklių naudingas naudojimo laikas yra gerokai ilgesnis už Komisijos nustatytą 2027 m. terminą, kuriam suėjus reikia pereiti prie nuotoliniu būdu nuskaitomų prietaisų. Kadangi keičiant šiuos skaitiklius ES vartotojai patirtų nebūtinų papildomų išlaidų, to daryti nereikėtų.

2.7. EESRK nuomone, labai svarbi yra idėja stiprinti socialinius aspektus, susijusius su energijos vartojimo efektyvumu, ir kovoti su energijos nepriteklumi, visų pirma, pažeidžiamų vartotojų. ES valstybės narės turi daugiau dėmesio skirti socialinėms priemonėms. Direktyvos įgyvendinimas – labai svarbus veiksnys užtikrinant gerovę.

2.8. Nereikia pamiršti, kad energijos vartojimo efektyvumo tikslai susiję su klimato tikslais: abiem atvejais siekiama mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Atsižvelgiant į tai vykdoma politika, pagal kurią plačiau ir greičiau diegiamos naujos technologijos. Naudojant šias technologijas bus sutaupyta energijos transporto ir pramonės sektoriuose, taip pat namų ūkiuose ir pastatuose. Galiausiai, direktyvos 7 straipsnyje numatant realų energijos taupymą ir energijos vartojimo efektyvumo priemonių taikymą praktiškai, šios technologijos bus ekonomiškiausias būdas valstybėms narėms pasiekti nacionalinius ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS) ir Sprendimo dėl pastangų pasidalijimo tikslus.

2.9. Dėl šiuo metu galiojančių energijos vartojimo efektyvumo teisės aktų Europos Parlamentas pažymi, kad **Energijos vartojimo efektyvumo direktyva įgyvendinama nepatenkinamai, tačiau suteikia pagrindą taupyti energiją; dėl konkuruojančių teisinių nuostatų stabdoma pažanga ekologijos srityje, daugėja biurokratijos ir didėja energijos sąnaudos; energetikos srities teisės aktai turi būti nuoseklesni; didesnis energijos vartojimo efektyvumas – daugiau darbo vietų ir augimo.**

2.10. Šiomis aplinkybėmis EESRK yra įsitikinęs, kad naujame pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto dėl energijos vartojimo efektyvumo bus atsižvelgta į šią nuomonę ir į priemones, kurias pasiūlė Europos Parlamentas.

3. Konkrečios pastabos

3.1. Teisinis pagrindas, subsidiarumas ir proporcingumas

3.1.1. Energetikos priemonių teisinis pagrindas yra Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 194 straipsnio 2 dalis kartu su Direktyva 2012/27/ES. Taigi galiojančią direktyvą iš dalies keičianti direktyva yra tinkama priemonė.

3.1.2. EESRK mano, kad iki šiol energijos vartojimo efektyvumo tikslai nepasiekti iš dalies todėl, kad valstybės narės šioje srityje veikė savarankiškai. Todėl būtina imtis suderintų ES lygmens veiksmų valstybių narių priemonėms paremti. Dėl energetikos problemų kyla politinių ir ekonominių iššūkių (vidaus rinka, vystymasis, investicijos, reglamentavimas),

socialinių iššūkių (energijos vartojimas, problemos dėl kainų, nepriteklus, užimtumas) ir energijos tiekimo saugumo problemų. Be to, nereikėtų pamiršti ir problemų, susijusių su klimato kaita.

3.1.3. EESRK pabrėžia, kad svarbu laikytis subsidiarumo principo ir išsaugoti lankstų energijos rūšių derinį ir lanksčią energetikos politiką, nes tai leis užtikrinti, kad iki 2030 m. pavyks sutaupyti tiek energijos, kiek **valstybės narės savanoriškai įsipareigojo sutaupyti**.

3.2. **Igyvendinimas, stebėseną, vertinimas ir ataskaitų teikimas**

3.2.1. Buvo įvertintos įvairios pirminės energijos suvartojimo mažinimo palyginti su 2007 m. baziniu lygiu galimybės ir, siekiant suformuluoti tikslą, išanalizuotas pirminės ir galutinės energijos suvartojimas, atsižvelgiant, pirma, į energijos taupymą, o tuomet – į energijos suvartojimo intensyvumą. Kaip parodė konsultacijų rezultatai, dauguma suinteresuotųjų subjektų pasisakė už tai, kad 2030 m. būtų nustatytas 30 % tikslas.

3.2.2. Atlikus analizę paaiškėjo, kad geriausia rinktis šias galimybes:

- dėl 7 straipsnio, susijusio su įpareigojimu taupyti energiją, – 3 galimybę (7 straipsnio taikymą pratęsti iki 2030 m., supaprastinti ir atnaujinti nuostatas),
- dėl 9–11 straipsnių, susijusių su nuostatomis dėl suvartojimo matavimo ir sąskaitų išrašymo, – 2 galimybę (aiškesnis nuostatų suformulavimas ir jų atnaujinimas, įskaitant tam tikrų nuostatų konsolidavimą siekiant užtikrinti didesnę derėjimą su energijos vidaus rinkos teisės aktais).

3.2.3. Viena svarbi išvada yra susijusi su socialiniu poveikiu: kiekvieną kartą, kai energijos vartojimo efektyvumui didinti išleidžiama 1,2 mln. EUR, tiesiogiai paremiamos maždaug 23 darbo vietos.

3.2.4. Teigiamu poveikiu laikoma tai, kad taikant energijos vartojimo efektyvumo priemones sumažės energijos nepriteklių patiriančių asmenų sąskaitos už kurą, o tai padės išspręsti kai kurias su socialine atskirtimi susijusias problemas.

3.2.5. EESRK palankiai vertina tai, kad pasiūlymas iš dalies pakeisti direktyvą padarys teigiamą poveikį MVĮ dėl jame numatytų konkrečių priemonių ir paramos programų (pagalbos schemų energijos vartojimo audito išlaidoms padengti), o taip pat dėl skatinimo atlikti energijos vartojimo auditą. Vykdydami pastatų renovaciją ir 7 straipsnio taikymą pratęsus nuo dabartinio termino iki 2030 m., mažosioms statybos įmonėms atsivers verslo galimybių. Su tiekėjais sudarytos sutartys dėl energijos vartojimo efektyvumo bus dar viena paskata energetinių paslaugų įmonėms, kurios dažnai yra MVĮ.

3.2.6. Kartu EESRK mano, kad taikant priemones dėl suvartojimo matavimo ir sąskaitų už suvartotą energiją išrašymo bus aiškiau išdėstytos ir atnaujintos nuostatos, atsižvelgiant į prietaisų, galinčių nuotoliniu būdu nuskaityti šilumos suvartojimo (šildymui, oro kondicionavimui) duomenis, technologinę raidą. Taip pat, laikantis nacionalinės energetikos politikos, dažnai bus pateikiama teisinga ir individuali informacija apie energijos suvartojimą.

3.2.7. Nors pasiūlymo taikymo laikotarpis pailginamas, jam nereikės papildomų išlaidų valstybių narių valdžios institucijų biudžeto ar administraciniu požiūriu, nes valstybės narės jau yra sukūrusios tinkamas priemones ir sistemas. Išlaidos, susijusios su energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemomis, bus perkeltos galutiniams vartotojams. Tačiau galutinių vartotojų sąskaitos už energiją mažės dėl mažesnio energijos suvartojimo. Pasiūlymas ES biudžetui neturi jokio poveikio.

3.2.8. Taikant naują energetikos valdymą bus įdiegta lanksti ir skaidri analizės, planavimo, ataskaitų teikimo ir stebėsenos sistema, atitinkanti integruotus nacionalinius energetikos ir klimato kaitos veiksmų planus. Bus vykdoma nacionalinių planų, skirtų energijos vartojimo efektyvumo tikslų įgyvendinimui, vykdymo ir pažangos siekiant bendro ES tikslo stebėseną. Bus stebimi rodikliai, parodantys, ar sėkmingai įgyvendinamas pasirinktas tinkamiausias variantas: teisingas perkėlimas į nacionalinę teisę ir įgyvendinimas, vis didesnė įgyvendinimo pažanga, galimybė vartotojams gauti daugiau informacijos, sumažėjusi administracinė našta ir galiausiai geros ataskaitos apie sutaupytą energijos kiekį.

3.3. Pastabos dėl konkrečių pasiūlymo iš dalies keisti direktyvą nuostatų

3.3.1. Orientacinis 27 % tikslas buvo pakeistas ES lygmeniu privalomu 30 % tikslu. Kiekviena valstybė narė privalo nustatyti 2020 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslą, pagrįstą galutiniu ir pirminiu energijos suvartojimu. Išnagrinėjusi visus tikslus, apie kuriuos pranešta, Komisija įvertins pažangą, kad nustatytų, ar pasiektas ES tikslas. Jeigu bus matyti, kad ES gali to tikslo nepasiekti, Komisija gali pasiūlyti atitinkamų priemonių. Vertinimo procesas išsamiai bus apibūdintas pasiūlyme dėl energetikos sąjungos valdymo.

3.3.2. Reikalaujama, kad valstybės narės parengtų ilgalaikes investicijų telkimo į nacionalinių pastatų renovaciją strategijas. Šia direktyva ši nuostata iš Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos bus perkelta į Pastatų energinio naudingumo direktyvą. EESRK mano, kad Pastatų energinio naudingumo direktyva yra labai svarbi priemonė nustatytiems tikslams pasiekti, nes pastatai yra didžiausi energijos vartotojai Europoje (daugiau kaip 40 % viso galutinės energijos kiekio).

3.3.3. EESRK bendros šilumos ir elektros energijos gamybos sąvoką apibrėžia kaip vienu metu vykstančią elektros ir šiluminės energijos (karšto vandens, garų ar aušalo) gamybą tame pačiame įrenginyje (komplekse, kurį sudaro generatorius su garų turbina arba vidaus degimo varikliu ir kt.). Didelio efektyvumo bendra šilumos ir elektros energijos gamyba reiškia, kad vykdant bendrą gamybą sutaupoma ne mažiau kaip 10 % pirminės energijos, palyginti su atskirai gaminamos elektros ir šiluminės energijos pamatinėmis vertėmis. Kitaip nei įprastose (kondensacinėse) elektrinėse, kuriose tik 33 % pirminės energijos perdirstama į elektros energiją, didelio efektyvumo kogeneracinėse jėgainėse derinami du procesai (vienu metu gaminant elektros ir šiluminę energiją) ir į elektros energiją perdirstama iki 90 % pirminės energijos.

3.3.4. Bendra šilumos ir elektros energijos gamyba turi didelių pranašumų: užtikrinamas energijos vartojimo efektyvumas, galima lanksčiai pasirinkti kurą, lengva eksploatuoti ir prižiūrėti įrangą, saugumas, komfortas vartotojams, visą gyvavimo ciklą patiriama mažiau išlaidų, sumažėja investicinės sąnaudos ir galima lanksčiai projektuoti sistemą.

3.3.5. Kaupiant elektros energiją ne tik tiekama energija iš tinkamų šaltinių (išmetama nedaug anglies dioksido) ir optimizuojamas energijos suvartojimas, bet ir gali būti pasiūlytas sprendimas įmonėms, kurios arba gamina atsinaujinančiąją energiją ir nori optimizuoti jos vartojimą pagal savo poreikius, arba siekia užtikrinti, kad sumažėtų energijos kaina, sumažinus jos vartojimą piko laikotarpiu, kad veikia būtų renkamosi pigesnė elektra ne piko valandomis.

3.3.6. EESRK pritaria Komisijos požiūriui į 7 straipsnį, kuris iš dalies keičiamas siekiant iki 2030 m. pratęsti įpareigojimo taupyti energiją taikymo laikotarpį ir išlaikyti tikslą sutaupyti 1,5 % energijos per metus. 2027 m. bus įvertinta pažanga, pasiekta įgyvendinant priemones, ir vėliau pažanga bus vertinama kas dešimt metų, kol 2050 metams nustatyti ilgalaikiai ES tikslai, susiję su klimatu ir energetika, bus laikomi įgyvendintais.

3.3.7. EESRK nuomone, straipsnių dėl suvartojimo matavimo ir sąskaitų išrašymo pakeitimas yra tinkamas, nes paaiškinami aspektai, susiję su iš centrinio šaltinio tiekiamą šilumą, vėsumą ir buitiniu karštu vandeniu. Tačiau ES teisės aktais negalima primesti reikalavimo naudoti individualius skaitiklius tose šalyse, kuriose nuomotojas įstatymo numatyta tvarka apmoka nuomininko išlaidas energijai (kai nuomos mokestis apima visus mokesčius ir yra suderinamas valstybės prižiūrimose nuomininkų ir nuomotojų organizacijų derybose). Dujų suvartojimo matavimo srityje įpareigojama aprūpinti galutinius vartotojus individualiais skaitikliais – juose būtų aiškiai nurodoma, kiek dujų suvartota.

3.3.8. Informacija apie dujų suvartojimą bus pagrįsta faktiniu suvartojimu taikant sistemą, pagal kurią galutiniai vartotojai galės patys patikrinti skaitiklių duomenis. Bus reikalaujama, kad duomenys apie suvartojimą ir sąskaitų išrašymą būtų pateikiami energetinių paslaugų teikėjams. Reikės, kad elektroninės sąskaitos būtų aiškios ir suprantamos vartotojams. Atsižvelgdamas į siūlomus patobulinimus, EESRK pageidauja, **kad valstybės narės aktyviau ieškotų tiek socialiniu, tiek ekonominiu požiūriu tinkamų skaitiklių sąnaudų klausimo (kas mokės už skaitiklius?) sprendimo**. Ši problema labai svarbi norint užtikrinti, kad vienodos galimybės naudotis energijos ištekliais būtų sudaromos teisingomis ir tinkamomis priemonėmis.

3.3.9. Energetikos sektorius ne kartą prašė persvarstyti pirminės energijos koeficientą, pagrįstą galutinės energijos suvartojimo ir kilovatvalandėmis išreikšto sutaupyto energijos kiekio santykiu valstybėse narėse. Pasiūlyta metodika ir naujas koeficientas yra daug geresni. EESRK pritaria tam, kad pirminės energijos koeficientas būtų lygus 2,0, nes tai suteikia galimybę valstybėms narėms taikyti kitokį koeficientą, jo taikymą tinkamai pagrindus. Energetikos sektoriaus atstovai reiškia susirūpinimą dėl to, kad branduolinei energijai taikomas nepalankus apskaičiavimo būdas, nes įvertinta, kad tinkamas koeficientas turėtų būti lygus 1 (konversijos našumas – 100 %), t. y. panašus į tą, kuris taikomas kitiems anglies dioksido neišmetantiems energijos šaltiniams.

2017 m. balandžio 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo

(COM(2016) 765 final – 2016/0381 (COD))

(2017/C 246/08)

Pranešėja: **Baiba MILTOVIČA**Bendrapranešėję: **Isabel CAÑO AGUILAR**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2016 12 12 Europos Sąjungos Taryba, 2016 12 21
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2017 4 11
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 26
Plenarinės sesijos Nr.	525
Balsavimo rezultatai	157/0/1
(už/prieš/susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Šia siūloma direktyva tobulinami ir plečiami ankstesni teisėkūros veiksmai, kuriais siekta didesnio energijos vartojimo pastatuose efektyvumo. Ar ši direktyva veiksminga, bus sprendžiama pagal tai, kiek ja bus padedama siekti pagrindinių energetikos sąjungos tikslų, bet direktyvoje daug dėmesio skiriama fizinei aplinkai, taigi esminiu reikia laikyti ir jos indėlį siekiant socialinių bei ekonomikos tikslų (visų pirma tai būtų energijos nepritekliaus mažinimas, būsto įperkamumo išsaugojimas ir galimybė mažinti energijos sąnaudas).

1.2. EESRK prioritetu laiko būtinybę užtikrinti, kad direktyvoje būtų daugiau konkrečių pasiūlymų energijos nepritekliaus problemai spręsti. Joje turėtų būti pateikta aiškesnių patarimų dėl pageidautino nacionalinių energijos nepritekliaus apibrėžčių turinio, orientacinė apibrėžtis, kuria remiantis būtų galima vertinti nacionalinių planų metodų išsamumą, ir nustatytas konsultacijų teikimas bei priemonių koordinavimas, kurių vykdytų pagal vieno langelio principą veikianti nepriklausoma, į vartotojus orientuota agentūra ar agentūra.

1.3. EESRK mano, kad valstybės narės savo nacionaliniais planais turės siekti platesnio masto tikslų, apibrėžtų alternatyviame III variante (kaip nurodyta prie Europos Komisijos pasiūlymo pridedamoje poveikio analizėje), kartu laikydamosi II varianto teisėkūros požiūrio, kuriuo grindžiami direktyvoje pateikti pakeitimai. Tai bus reikalinga siekiant sukurti ilgalaikį planą, kuriuo vadovaujantis būtų galima pasiekti didelio užmojo Paryžiaus tikslą.

1.4. Rekomenduojama šia direktyva remti nacionalines pastatų renovavimo strategijas nustatant reikalavimą pasiūlyti sektorių tikslų ir orientacinę metodiką pokyčiams vertinti. Be to, griežtose gairėse reikėtų užtikrinti minimalų energijos vartojimo efektyvumo lygį renovuojant viešuosius ir komercinius pastatus.

1.5. Rengiant direktyvą nepasinaudota galimybe skatinti ekologinę hipoteką, su atsinaujinančiąja energija siejamas centralizuoto šildymo sistemos, energijos kaupimo gyvenamuosiuose pastatuose ir komerciniais tikslais priemonės, pažangesnes įrengėjams ir renovuotojams skirto mokymo sistemos, taip pat kitas technines, finansines ir mokesčių priemones, kuriomis būtų remiamas efektyvesnis energijos vartojimas pastatuose. Nors tokios priemonės remiamos kituose dokumentuose, šioje direktyvoje siūlomą mažo masto požiūrį būtų galima pateisinti, tik jei jis skatintų lankstumą ir plataus užmojo veiksmus. EESRK primygtinai ragina Komisiją atidžiai stebėti direktyvos įgyvendinimą ir veiksmingumą ir būti pasirengusiai greitai veikti prireikus panaudoti atnaujinimo ir peržiūros priemones, numatytas valdymo reglamente.

1.6. Reikėtų imtis papildomų priemonių skatinti energinio naudingumo sertifikatams naudojamų skaičiavimo metodų palyginamumą valstybėse narėse, nes taip būtų lengviau palyginti energinio naudingumo sertifikatus.

1.7. Reikėtų pasiūlyti daugiau būdų, kaip skatinti privačius ir savivaldybėms nepriklausančius socialinius žemės nuomotojus investuoti į senesnę nuosavybę.

1.8. Nepakankamai konkretus pasiūlymas dėl pažangumo rodiklio turi apimti pastato naudotojų galimybę ne tik įvertinti energijos vartojimo efektyvumą, bet ir kontroliuoti bei palengvinti jų pačių atsinaujinančiosios energijos gamybą ir vartojimą bei sumažinti energijos sąskaitas.

1.9. EESRK visų pirma ragina Komisiją pripažinti vietos valdžios institucijų gebėjimą skatinti ir koordinuoti energijos vartojimo efektyvumo programas ir atkreipti dėmesį į augantį Merų pakto potencialą šioje srityje.

1.10. EESRK pabrėžia būtinybę skatinti pastatų statybą ir renovaciją; tai yra sektorius, kuriame MVĮ suteikia 83 % darbo vietų. (OECD: *Small Businesses, Job Creation and Growth*).

1.11. EESRK atkreipta dėmesį į tai, kad be inovacijų nebus įmanoma padidinti pastatų energinio naudingumo. ES praranda lyderio pozicijas, susijusias su mažaanglėmis technologijomis, ir šiuo metu šiame sektoriuje turi mažiau nei 15 % darbo vietų. Reikėtų dėti pastangų mokymo srityje siekiant išugdžius pritaikyti prie šių labai aukštos kvalifikacijos reikalaujančių sektorių.

1.12. Pažangiojo išmaniųjų pastatų finansavimo iniciatyva ir jos taikymo sritis, susieta su J. C. Junckerio plano užmojais, yra teigiamas žingsnis, kurį Komitetas vertina palankiai.

2. Išanga

2.1. Direktyva yra dokumentų rinkinio „Švari energija visiems europiečiams“, kuriuo siekiama suteikti tikrosios vertės energetikos sąjungai ir didinti informuotumą bei supratimą, kad perėjimas prie švarios energijos yra ateities augimo sektorius. Pastatams sunaudojama 40 % visos energijos ES. Tiek naujų, tiek rekonstruojamų pastatų energinio naudingumo srityje daroma nemaža pažanga. Iš dalies ją skatino penkiolika metų trunkanti ES lygmens teisėkūros intervencija, tačiau vis dar yra nemažai galimybių pagerinti efektyvumą ir daryti kitokią visuomenei naudingą poveikį.

2.2. Nors daroma techninė pažanga, esama reikiamų pagrindžiamųjų duomenų ir naudojamos viešosios lėšos, kurių galima gauti įgyvendinant finansines priemones, dabartinio pastatų ūkio padėtis labai nepagerėjo – 75 % ES pastatų energija tebevartojama neefektyviai.

2.3. Skubių veiksmų reikia imtis ir dėl klimato kaitos poveikio pasaulyje bei būtinybės konsoliduoti Europos energetikos politiką, bet tam tikros esminės ir sudėtingos problemos tebėra neišspręstos ir būtų galima tikėtis didesnės pažangos. Nesiėmus tokių veiksmų bus labai sunku pasiekti 2030 ir 2050 m. klimato ir energetikos srities tikslus. Yra galimybių pastatuose suvartojamą energiją sumažinti 5–6 %, o išmetamą CO₂ kiekį – apie 5 %. Tačiau akivaizdu, kad procesą reikia spartinti, nes dabar kasmet renovuojama ar pagerinama tik 0,4–1,2 % pastatų ūkio.

2.4. Šia direktyva iš dalies keičiama ankstesnė 2010 m. ta pačia tema priimta direktyva, o ja nauja redakcija buvo išdėstyta 2002 m. direktyva. 2002 m. direktyva buvo gerokai pakeista 2010 m. naujai išdėstyta direktyva. Visų pirma joje pripažinta, kad vis svarbiau tampa fizinėje aplinkoje efektyviau vartoti energiją, taip pat tai, kad efektyviau vartojant energiją padedama siekti politikos tikslų, atsižvelgta į tai, kad jau pasiekta techninių žinių pažanga, tam tikri dalykai pakoreguoti atsižvelgus į praktinę aštuonerių metų patirtį ir pabrėžta, kad labai svarbu suderinti ir pagerinti valstybių narių požiūrį į problemas.

2.5. Šioje siūlomoje peržiūroje laikomasi panašaus požiūrio, nors šis pasiūlymas daug trumpesnis nei ankstesnė direktyva. Šiame pasiūlyme visų pirma numatyta integruoti ilgalaikes pastatų renovacijos strategijas, taikyti pažangiąsias technologijas ir paprastinti esamas taisykles. Jame atsižvelgiama į nuodugnų 2010 m. direktyvos vertinimą ir išsamų tolesnių veiksmų galimų krypčių vertinimą. Didelio poveikio variantas – III variantas – buvo atmestas iš esmės dėl trumpalaikių sąnaudų, poveikio subsidiarumui ir politinių realiųjų ir pasirinktas siauresnio užmojo tikslų II variantas.

2.6. Tačiau visi suinteresuotieji subjektai pageidauja pasiekti plataus užmojo patobulinimų. Šis sektorius suteikia 18 mln. tiesioginių darbo vietų ir sudaro maždaug 9 % ES BVP; iššūkis yra suderinti įperkumą ir gyvenamųjų namų ir komercinių pastatų rinkų poreikius su socialiniais ir klimato tikslais.

3. Svarbiausios Komisijos pasiūlymo nuostatos

3.1. Direktyvą sudaro tam tikri pakeitimai, kuriais sustiprintos dabartinės Direktyvos 2010/31/ES nuostatos ir supaprastinti tam tikri aspektai. Pagrindiniai dalykai yra šie:

- išplėsta techninių pastato sistemų apibrėžtis ir į ją įtraukti pažangiosios statybos technologijos aspektai, taip pat reikalavimas užtikrinti elektromobilumo infrastruktūrą.
- Į šią direktyvą perkeltos 2012 m. Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos nuostatos dėl ilgalaikių nacionalinių renovacijos strategijų.
- Iš valstybių narių reikalaujama pateikti veiksmų planą su aiškiais etapais ir priemonėmis, kuriuo būtų siekiama įgyvendinti ilgojo laikotarpio 2050 m. tikslą panaikinti nacionalinio pastatų ūkio priklausomybę nuo iškastinio kuro, apibrėžiant iki 2030 m. įgyvendintinus konkrečius etapus. Tai taip pat padės spręsti energijos nepritekliaus problemą.
- Investicijos skatinamos valstybėms narėms teikiant galimybių projektus jungti ir mažinti riziką, taip pat teikiant galimybių viešuoju finansavimu papildyti privačiojo sektoriaus finansavimą ir imtis tų susirūpinimą keliančių sričių, kurių nesiimama rinkoje.
- Valstybės narės gali reikalauti užtikrinti, kad negyvenamuosiuose pastatuose būtų įrengtos pastatų automatinio veikimo ir kontrolės sistemos.
- Valstybės narės gali reikalauti užtikrinti, kad gyvenamuosiuose pastatuose su centralizuota technine pastato sistema būtų įrengta nuolatinės elektroninės stebėsenos funkcija ir efektyvi kontrolės funkcija, padedanti užtikrinti optimalią energijos gamybą, skirstymą ir naudojimą.
- Valstybės narės parengia priemones, būtinas siekiant reguliariai tikrinti oro kondicionavimo sistemų prieinamas dalis negyvenamuosiuose ir gyvenamuosiuose pastatuose su centralizuota technine pastato sistema.
- Valstybės narės visų pirma teikia pastatų savininkams ar nuomininkams informaciją apie energinio naudingumo sertifikatus, jų paskirtį ir tikslus, ekonomiškai efektyvius būdus didinti pastato energinį naudingumą.
- Siekiama užtikrinti, kad daugelyje naujų ir renovuojamų pastatų būtų privaloma įdiegti elektra varomų transporto priemonių įkrovimo įrangą (arba atlikti parengiamuosius kabelių klojimo darbus).

- Techninės pastato sistemos pakeitimai turi būti registruojami, vertinami ir prireikus pateikiami susipažinti.
- Siūloma parengti pažangumo rodiklį ir juo papildyti esamą informaciją apie energijos vartojimo pastate efektyvumą.
- Konkrečiai susietos esamos finansinės priemonės, skirtos pastatų renovacijai, ir pasiekto energijos vartojimo efektyvumo laipsnis.

4. Bendrosios ir konkrečios pastabos

4.1. EESRK palankiai vertina tai, kad ir toliau skiriamas dėmesys energijos vartojimo pastatuose efektyvumui, bet yra itin susirūpinęs tuo, kad nepakankamai sprendžiama energijos nepritekliaus problema, Komiteto nurodyta ankstesnėse nuomonėse ⁽¹⁾ ir apskritai plačiai pripažįstama kaip viena pagrindinių socialinių problemų.

4.2. Reikalingas platesnis ir didesnio užmojo požiūris. ES jau nustačius išmetamųjų teršalų mažinimo ir energijos vartojimo efektyvumo tikslus ir 2016 m. spalio mėn. įsigaliojus didelių siekių Paryžiaus susitarimui, reikia ryžtingesnių veiksmų, nes tai, kad praeityje nepakankamai laikytasi ankstesnių pasiūlymų, reiškia, jog energijos vartojimo pastatuose efektyvumas tebėra sudėtinga sritis.

4.3. Komitetui kyla tam tikrų abejonių dėl to, kad (kaip nurodyta poveikio vertinime) šio teisės akto, kuriuo iš dalies keičiamas kitas teisės aktas, pagrindu pasirinktas II variantas. Nors pagal III variantą reikėtų imtis tam tikrų privalomų veiksmų, iš esmės viršijančių optimalumo sąnaudas – tai pozicija, kuriai EESRK negali pritarti –, akivaizdu, jog siekiant sukurti ilgalaikį planą, kuriuo remiantis būtų galima pasiekti didelio užmojo Paryžiaus tikslo, gali prireikti daug ryžtingesnio III varianto, pagal kurį būtų daromas 2–3 kartus didesnis poveikis klimatui, efektyvumui ir socialiniams tikslams. Todėl valstybės narės savo nacionaliniais planais turės siekti platesnio masto tikslų, apibrėžtų alternatyviame III variante (kaip nurodyta prie Europos Komisijos pasiūlymo pridedamoje poveikio analizėje), kartu laikydamosi II varianto teisėkūros požiūrio.

4.4. Naujausia valstybių narių pastatų renovavimo strategijų analizė iš esmės yra teigiama (2016 m. JRC. *Valstybių narių pastatų renovavimo strategijų vertinimo apibendrinamoji ataskaita*). Šią sritį apima Energijos vartojimo efektyvumo direktyva; tačiau šiuo metu nėra bendrų standartų, kas yra „renovacija“. Būtų naudinga į pastatų energinio naudingumo direktyvą įtraukti reikalavimą siūlyti konkrečius sektorių tikslus ir nustatyti orientacinę pažangos vertinimo metodiką bei ribą, nuo kurios galima gauti paramą renovacijai. Siekiant šių tikslų reikėtų nustatyti griežtas gaires, kad renovuojant viešuosius ir komercinius pastatus, būtų užtikrinamas tam tikro būtino lygio energijos vartojimo efektyvumas.

4.5. Direktyva išplečiami reikalavimai, susiję su nacionaline energinio naudingumo sertifikatų duomenų baze, bet būtų naudinga ir ES lygmens vieša duomenų bazė, kurioje būtų anonimiškai pateikti nacionaliniai duomenys apie nacionalines renovacijos strategijas ir kuri galėtų būti susieta su reglamente dėl energetikos sąjungos valdymo siūloma e. ataskaitų platforma. Taigi direktyvoje turėtų būti kategoriškų rekomendacijų dėl skaičiavimo metodų palyginimo, o tada būtų lengviau palyginti ir energinio naudingumo sertifikatus.

4.6. Nors nėra priežasčių, dėl kurių ši sritis neturėtų būti įtraukta į nacionalinius planus, direktyvoje nesiūloma jokių kitų būdų, kuriais būtų galima skatinti privataus ir su savivaldybe nesusijusio socialinio būsto savininkus investuoti į senesnių pastatų renovaciją. Kai nuomininkai energijos sąskaitas apmoka tiesiogiai, būsto savininkai dažnai neįžvelgia jokios nekomercinės energijos naudojimo pastatuose efektyvumo didinimo naudos sau. Kai kuriose šalyse nuomojamo būsto sektorius sudaro didžiulę gyvenamojo ploto dalį. Pastatų energinis naudingumas taip pat daro didelę įtaką būsto įperkamumui ir energijos nepritekliaus mažinimui, todėl labai svarbu, kad būtų finansinių priemonių renovacijai remti. Dauguma savivaldybių, būsto savininkų asociacijų ir pačių savininkų turi teisę gauti paskolą daugiabučių namų energiniam naudingumui didinti. Vis dėlto daugeliui kliudo draudžiamas finansavimas ir sutarčių sąlygos bei galimybė gauti paskolą.

⁽¹⁾ OL C 341, 2013 11 21, p. 21; OL C 424, 2014 11 26, p. 64; OL C 82, 2016 3 3, p. 22; OL C 34, 2017 2 2, p. 78.

4.7. Šioje direktyvoje reikėtų paremti ekologinės hipotekos skatinimo priemonę. Taip pat svarbu palengvinti nedidelio masto geriausių patirtį atitinkančių renovacijos ir energinio efektyvumo didinimo programų grupavimą į didesnes sistemas, kad būtų galima taikyti finansavimo paketus.

4.8. 2016 m. šildymo ir vėsinimo strategijoje (COM(2016) 51 final) ypatingas dėmesys skiriamas naudai, kurios bus gauta iš renovacijos ir centrinio šildymo sistemų pakeitimo dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos. Centralizuotas šildymas ir miesto sprendimai paprastai laikomi pastatų sistemos infrastruktūros sudedamąja dalimi, todėl šioje direktyvoje turėtų būti aiškiai nurodytas konkretus raginimas tai atspindėti miesto planavime.

4.9. Reikėtų atkreipti dėmesį, kad klimato ir energetikos srities tikslai yra susiję su mažąja anglės energijos technologijomis ir tvaresniais pastatais, turinčiais atitikti energijos vartojimo efektyvumo tikslus. Šie vis labiau priklauso nuo bazinių didelio poveikio technologijų, susijusių su pažangiosiomis medžiagomis (spalvotaisiais metalais, plienu, stiklu, plastikumu ir pan.), ir be inovacijų nebus įmanoma padidinti pastatų energinio naudingumo. Apie 5 % dabar gaminamų pažangiųjų medžiagų naudojama taikant mažąja anglės energijos technologijas ir tvaresniuose pastatuose, o šios rinkos sparčiai vystomos.

4.10. Taigi ES praranda mažąja anglės energijos technologijų lyderės poziciją, ir dabar šiame sektoriuje darbo vietų yra mažiau kaip 15 % (apie 1,1 mln. tiesioginių ir netiesioginių darbo vietų). Su didėjančia pasauline konkurencija ES susiduria ir šioms technologijoms reikalingų pažangiųjų medžiagų srityje, o nesuteikus tinkamo technologijų vystymo postūmio ir rinkos traukos politikos, inovacijos ir gamyba iš ES bus perkeliama į kitas šalis. Taip pat nederėtų pamiršti naujų įgūdžių, reikalingų šiems aukštos kvalifikacijos reikalaujantiems sektoriams, ugdymo.

4.11. EESRK pritaria elektromobilumo diegimui siekiant platesniu mastu mažinti ekonomikos priklausomybę nuo iškastinio kuro, tačiau abejoja, ar reikalingas toks išsamumas ir tokių priemonių poveikis būstui ir verslo įperkamumui bei valdžios institucijų pasirinkimo laisvei siekiant elektromobilumo. Dar viena aiškinamajame memorandume paminėta svarbi ir papildoma sritis – energijos kaupimas – direktyvoje išsamiau neapptariama, nors greičiausiai tai bus sparčiai plėtojama ir įperkama technologija.

4.12. Panašiai, decentralizuotai atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybai akivaizdžiai augant, atsiranda galimybių prie dujų tinklo neprijungtuose pastatuose diegti energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones ir pradėti šildymui ir vėsinimui naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją. Tai turėtų būti konkrečiai skatinama.

4.13. Pakeitimai, susiję su įsipareigojimu statyti išmaniuosius pastatus (viešuosius, komercinius ir gyvenamuosius), palyginti nedideli, juos reikėtų konkretizuoti ir išplėsti.

4.14. Pasiūlymas nustatyti pažangumo rodiklį, pagal kurį būtų vertinamos galimybės pastate naudoti informacines ir komunikacines technologijas ir elektronines sistemas, padedančias optimizuoti eksploatavimą ir sąveikauti su energijos tinklu, turėtų būti išplėstas, bet pats principas vertinamas palankiai. Tikslas turėtų būti parengti skaidrų, prasmingą rodiklį, kuriuo būtų didinama energinio naudingumo sertifikatų vertė, bet nenustatoma pernelyg didelės naštos, susijusios su duomenų rinkimu ir analize. Toks rodiklis turi nurodyti pastato naudotojų galimybę ne tik įvertinti energijos vartojimo efektyvumą, bet ir kontroliuoti bei palengvinti jų pačių atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą ir vartojimą bei sumažinti energijos sąskaitas.

4.15. Energijos nepriteklis nurodomas kaip problema, spręstina nustatant aiškius etapus, pagal kuriuos būtų galima vertinti pastangų, kad pastatuose nebebūtų naudojama iškastinių išteklių energijos, pažangą. Tačiau direktyvoje nenustatyta politikos sistema, kuria būtų palaikomas pačiam energijos nepritekliui – viena iš jo priežasčių yra gyvenamieji pastatai, kuriuose energija vartojama neefektyviai, – taikomo ekonominio efektyvumo principo plėtojimas. EESRK mano, kad tai galėtų būti nustatoma šioje direktyvoje, ir siūlo įtraukti siūlomą naują pakeitimų šia tema, susijusių su atitinkamais 2012 m. direktyvos straipsniais, rinkinį. Taip būtų remiami siūlomo reglamento dėl energetikos sąjungos valdymo reikalavimai, kad valstybės narės įvertintų ir patikslintų kovos su energijos nepritekliais politiką, priemones ir veiksmus.

4.16. Todėl EESRK rekomenduoja, kad direktyvoje būtų siūlomi kriterijai, ką įtraukti į orientacinę energijos nepritekliaus apibrėžtį, ir siūlo savo orientacinę apibrėžtį. Valstybės narės neberekėtų tvirtinti vidaus tikslų, bet būtų nustatytas kriterijus, kuriuo remiantis būtų reikalaujama teikti nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus. Remdamosi tokia apibrėžtimi keletas šalių galėjo įvertinti kovos su energijos nepriteklumi pažangą arba jos nebuvimą, bet EESRK pripažįsta, kad, problemai esant tokiai daugiapusei, gali prireikti pirmenybę teikti konkrečioms nacionaliniams veiksniams.

4.17. Galiausiai EESRK ragina valstybes nars taikyti visiškai suderintą požiūrį į energijos nepriteklių, įskaitant ne tik efektyviai energiją naudojančių pastatų, bet ir finansinių priemonių (įskaitant socialinius tarifus ir skurdo mažinimo būdus), vartotojų konsultavimo tiekėjo ir tarifų pasirinkimo klausimais ir informacijos apie paprastus energijos taupymo veiksmus vaidmens supratimą ir užtikrinamą efektyvumą. Siekiant maksimaliai padidinti efektyvumą ir veiksmingumą itin svarbu, kad pagal vieno langelio principą veikianti nepriklausoma, į vartotojus orientuota agentūra ar agentūra teiktų konsultacijas ir koordinuotų priemones.

4.18. Iš įvairių nepriklausomų tyrimų ir Komisijos ataskaitų matyti, kad valstybės narės Direktyvos dėl pastatų energinio naudingumo reikalavimus įgyvendina skirtingu tempu ir nevienodai veiksmingai. Problemos yra šios:

- Perkėlimo į nacionalinę teisę ir aiškinimo problemos – jas Komisija tebesprendžia vykdymo užtikrinimo priemonėmis. Reikia, kad kelios valstybės narės labiau pripažintų, jog energijos vartojimo pastatuose efektyvumas labai svarbus siekiant energetikos ir klimato srities tikslų ir vykdant išpareigojimą įgyvendinti nacionalines renovacijos strategijas. EESRK Energetikos generalinį direktoratą ragintų ir toliau atidžiai stebėti įgyvendinimą bei skubiai pradėti pažeidimo tyrimo procedūras.
- Energinio naudingumo sertifikatų kokybė ir palyginamumas. Vertėtų konkrečiai suderinti ES reikalavimus, taikomus kvalifikuotiems ekspertams ir atestuotojams, ir įtraukti energinio naudingumo sertifikatų kokybės patikrinimus. Be to, būtų naudinga rengti energinio naudingumo sertifikatus, kuriuose būtų pateikta daugiau techninės informacijos ir rekomendacijų, ką būtų galima tobulinti.
- EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad direktyvoje nurodytas metodas finansines paskatas susieti su energinio naudingumo sertifikatais leidžia atlikti tik finansinių paskatų *a posteriori* mokėjimus, nes mokėjimai priklauso nuo „prieš“ ir „po“ energinio naudingumo sertifikatų palyginimo. Tai nenaudinga energijos vartojimo efektyvumo požiūriu, nes nuo subsidijų priklausanti renovacija nevyks, jeigu savininkas nebus tikras, kad subsidijas gaus prieš renovaciją.
- Naudojimas Europos struktūriniais ir investicijų fondais ir visų pirma sanglaudos politikos fondais. Naudojant Europos regioninės plėtros fondo lėšas, minimalus finansavimo procentas bus skiriamas perėjimui prie mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos visuose sektoriuose, tačiau labai skiriasi, kaip valstybės narės visas šias lėšas naudoja energijos vartojimo pastatuose efektyvumui didinti. Esama neabejotinų aiškinamųjų rekomendacijų, bet būtina labiau skatinti naudoti tokias lėšas.
- Reikiamo techninio mokymo, susijusio su pastatų renovacija, rėmimas, visų pirma remiant MVĮ, nes jos sudaro daugiau kaip 90 % Europos statybos įmonių.

4.19. Komitetas atkreipia dėmesį, kad tikimasi, jog 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu Europos struktūriniais ir investicijų (ESI) fondams ir ypač sanglaudos politikos fondams teks svarbų vaidmuo, susijęs su pastatų atnaujinimu ir statymu. Dabar reikia įveikti daug kliūčių, o dažniausios kliūtys yra ribotos galimybės gauti finansavimą, didžiulės išankstinės sąnaudos, palyginti ilgas gražos laikotarpis, didesnė suvokiama kredito rizika, susijusi su tvariomis energetikos investicijomis, tai, kad nuosavybės savininkų prioritetai nesutampa, ir kt. (Europos Komisija: *Techninės gairės – Su energija susijusios pastatų renovacijos finansavimas sanglaudos politikos lėšomis*). Pažangiojo išmaniųjų pastatų finansavimo iniciatyva yra teigiamas žingsnis siekiant išspręsti keletą šių problemų ir yra galimybių remtis J. C. Junckerio plano užmojais siekiant paskatinti daugiau investuoti į šią sritį.

4.20. Taigi, siekiant užtikrinti, kad įgyvendinant programas teikiamų išteklių poveikis būtų didžiausias ir pasiekta daugiau nei valstybių narių lygmeniu nustatyti minimalūs reikalavimai (pvz., energinio naudingumo reikalavimai, energijos auditas ir kt.), labai svarbu nustatyti tinkamus vietos valdžios prioritetus ir atsakomybę, be to, finansavimas turėtų didėti didėjant užmojams.

4.21. Šiuo klausimu EESRK visų pirma atkreipia dėmesį į Merų pakto teikiamas galimybes. Dabar Paktą yra pasirašę daugiau kaip 7 000 savivaldybių, o Paktą pasirašančios šalys, patvirtindamos tvarios energetikos veiksmų planus, išsipareigoja imtis būtinų energijos vartojimo efektyvumo didinimo ir atsinaujinančiosios energijos skatinimo priemonių. Miestų – juose yra dauguma mūsų fizinės aplinkos – telkimas yra vietos iniciatyva, turinti visuotinį poveikį.

4.22. Šiems direktyvos ketinimams plačiai pritarė dauguma suinteresuotųjų subjektų statybų pramonės sektoriuje ir gyvenamųjų ir komercinių pastatų savininkų bei nuomininkų atstovai. Tačiau siekiant daryti dar didesnę pažangą energinio naudingumo srityje reikės noro bendradarbiauti, dialogo ir konstruktyvaus dalyvavimo.

2017 m. balandžio 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją (nauja redakcija)

(COM(2016) 767 final – 2016/0382 (COD))

(2017/C 246/09)

Pranešėjas: **Lutz RIBBE**Bendrapranešėjis: **Stefan BACK**

Konsultavimasis	Europos Parlamentas, 2017 3 1 Europos Vadovų Taryba, 2017 3 6
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2017 4 11
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 26
Plenarinė sesija Nr.	525
Balsavimo rezultatai (už/prieš/susilaikė)	108/1/2

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina pateiktą peržiūrėtą Direktyvą dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją. Atsinaujinančių išteklių energijai, atsižvelgiant į kitus vadinamojo žiemos dokumentų rinkinio pasiūlymus, tenka labai svarbus vaidmuo siekiant Europos energetikos sąjungos tikslų, ES klimato politikos tikslų ir tikslo vėl pasaulyje pirmauti atsinaujinančių išteklių energijos srityje. 2030 m. 27 % galutinės energijos suvartojimo turi sudaryti iš atsinaujinančiųjų išteklių gaunama energija.

1.2. Kad būtų pasiekti klimato politikos tikslai ir sumažinta priklausomybė nuo importo „27 % tikslas“ nėra labai tinkamas. 27 % tikslą reikėtų vertinti kartu su kitomis CO₂ mažinimo priemonėmis (pavyzdžiui, efektyvumo didinimo), todėl jo iš esmės pakaktų, ypač, jei taisyklės valdymo srityje valstybės nares iš tikrųjų paskatintų, prireikus, imtis papildomų priemonių. Jei šį tikslą vertinsime atsižvelgdami į siekį pasauliniu mastu pirmauti atsinaujinančių išteklių energijos srityje ir į Komisijos nuomonę, kad neperžiūrėjus direktyvos, 2030 m. jau būtų pasiektas 24,7 % atsinaujinančių išteklių energijos rodiklis atsižvelgiant į galutinės energijos suvartojimą, pagrįsta užduoti klausimą, ar tikslas yra pakankamai plataus užmojo.

1.3. EESRK atkreipia dėmesį į planavimo ir stebėsenos priemones pagal siūlomą energetikos sąjungos valdymo sistemą, tačiau dar kartą išreiškia apgailestavimą, kad nenustatyta privalomų nacionalinių rodiklių.

1.4. EESRK iš esmės pritaria tikslui, kad atsinaujinantieji ištekliai taptų rinkos dalimi. Komiteto nuomone, dėl įvairių priežasčių negali būti nė kalbos apie neribotą bet kokios rūšies – iškastinių, branduolinių ar atsinaujinančių – išteklių energijos subsidijavimą.

1.5. Elektros energijos rinkose atsinaujinančiųjų išteklių energiją įdiegti pavyks tik sukūrus vienodas sąlygas visiems energijos ištekliams. Tai, kad atsinaujinančių išteklių energijai šiandien dar reikalinga valstybės parama, didžiąja dalimi lemia tradicinei energijos gamybai skiriamos didelės subsidijos. Todėl būtina pašalinti iškraipymus atsinaujinančiųjų išteklių

nenaudai, pvz., taikant energijos mokesčių ir apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos derinį visoms išorės sąnaudoms (žr. EESRK nuomonę „Pastatų energinio naudingumo direktyvos peržiūra“ – Oficialiajame leidinyje dar nepaskelbta). EESRK pabrėžia, kad dėl to tik minimaliai turi ir gali padidėti vartotojų arba įmonių sąnaudos.

1.6. Pagal naująją energetikos politiką daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama trimis dalykams: decentralizacijai, skaitmeninimui ir demokratizacijai. Kad būtų galima naudoti atsinaujinančiuosius išteklius, taip pat reikia įgyvendinti decentralizuotoms elektros energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių struktūroms tinkantį naują rinkos modelį.

1.7. EESRK pritaria Komisijos numatytam decentralizuotų ir pažangių rinkos struktūrų kūrimui, bet primygtinai ragina daug veiksmingiau vykdyti Komisijos raginimą, įgyvendinant Europos energetikos politiką, daugiausia dėmesio skirti vartotojams ir piliečiams. Kuriant naujas pažangias rinkos struktūras, būtų galima atskleisti pristatytą revoliucinį potencialą, kaip nurodo Komisija, pertvarkant energetikos sektorių taip, kad padidėtų socialinė ir regioninė nauda.

1.8. EESRK palankiai vertina tai, kad gaminantis vartotojas pripažįstamas svarbiu naujosios energetikos rinkos dalyviu, – taip žengiama energetinės demokratijos link, nes stambiams ir smulkiems vartotojams ir piliečiams suteikiama daugiau galių. Pasiūlyme jiems teikiamos galimybės tam tikra prasme pažangios, bet jokių būdu nepakankamos palyginti su esama padėtimi, pvz., kalbant apie įgyvendintiną teisę turėti prieigą prie viešojo tinklo ir (arba) elektros energijos tinklų ir jais naudotis. Todėl tam, kad būtų galima pasinaudoti tikromis socialinėmis, ekonominėmis ir regioninėmis į gaminantį vartotoją nukreiptų rinkų galimybėmis, šį pasiūlymą galima laikyti tik pirmu žingsniu ilgame kelyje.

1.9. EESRK pabrėžia, kad svarbu skubiai diegti pažangiuosius tinklus kaip priemonę stabiliam ir saugiam tiekimui užtikrinti, sektoriui susieti energijos panaudojimą šildymui ir dujoms gaminti ir elektra varomas transporto priemonės integruojant į tinklą ir mikrolygmeniu, siekiant sudaryti sąlygas sklandžiai tarpusavio prekybai, kad gaminantys vartotojai galėtų vienodomis sąlygomis visapusiškai dalyvauti elektros energijos rinkoje.

1.10. Skaitmeninant rinką gaminantys vartotojai galimai turės galimybę dalyvauti ne tik elektros energijos iš atsinaujinančių šaltinių gamyboje, bet ir prekyboje. Todėl EESRK labai rekomenduoja suformuluoti atitinkamą pozityviąją šio dalyvavimo teisę.

1.11. Nors konstatuojamosiose dalyse nurodoma, kokias galimybes regioninei ekonomikai gali teikti atsinaujinantieji išteklių, įskaitant biogeninius energijos išteklius (taip pat alternatyviuosius degalus), pačiame teisės akto tekste į jas neatsižvelgiama. Trūksta atitinkamos strategijos, kuria būtų susiejami atsinaujinantieji išteklių ir regionų ekonominė plėtra. Be to, nepripažįstama didelė miestų, savivaldybių ir regionų, taip pat MVĮ, kurios yra perėjimo prie atsinaujinančių išteklių energijos varomoji jėga, svarba.

1.12. Dabar galima naujos energetikos politikos sąsaja su regionų vystymusi yra svarbi ne tik regionų ekonomikai. Vietos suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas decentralizuotuose energetikos projektuose taip pat svarbus siekiant pritarimo. Tai, kam – tarptautiniam privatus kapitalo fondui ar vietos suinteresuotiesiems subjektams – priklauso vėjo parkai, galbūt nesvarbu kalbant apie klimato apsaugą arba energetinį saugumą, bet labai svarbu norint, kad vėjo parkui pritartų visuomenė.

1.13. Energijos nepriteklus yra socialinė problema, kurią reikia spręsti vykdant socialinę politiką. Vis dėlto EESRK atkreipia dėmesį į kol kas nepanaudotą galimybę spręsti šią problemą derinant elektros energijos gamybą iš atsinaujinančiųjų šaltinių, energijos taupymą, naštos perkėlimą ir vartotojų vykdomą gamybą. Tam reikia rasti tinkamus sprendimus finansuoti pradines investicijas, pvz., socialinių fondų lėšomis arba investicinėmis priemonėmis, ir sisteminiu politiniu požiūriu įveikti kliūtis kapitalui gauti. Kiekvienas Europos pilietis ir vartotojas turėtų turėti galimybę tapti gaminančiu vartotoju.

1.14. Pasiūlymo dėl direktyvos antraštėje nurodytas atsinaujinančiųjų išteklių „skatinimas“, bet pasiūlymo tekste nenurodyta konkrečių paramos priemonių. Vis dėlto siekiant investicijų tikrumo atitinkamai būtinos aiškios taisyklės. Todėl energetikos bendruomenėms ir gaminantiems vartotojams reikia specialiai jiems skirtos aiškios ir tikslios paramos sistemos. EESRK primygtinai ragina atnaujinti dabartines valstybės pagalbos įgyvendinimo taisykles, siekiant užtikrinti kuo didesnę teisinį tikrumą ir kartu sutelkti investicijų.

1.15. EESRK palankiai vertina tikslą skatinti naudoti tvarius biogeninius energijos išteklius ir alternatyvų kurą, bet apgailestauja dėl to, kad šiuo atžvilgiu pasiūlymo nuostatos yra iš dalies nelanksčios, kad žaliavų ir liekanų naudojimą būtų galima pritaikyti prie vietos aplinkybių. Atsisakant netvarių biodegalų turi būti vengiama turto vertės sumažėjimo.

2. Bendrosios pastabos dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją

2.1. EESRK nuomone, atsinaujinantieji ištekliai Europos Sąjungai gali būti naudingi keturiais pagrindiniais aspektais. Tačiau pasiūlyme dėl direktyvos Komisija nagrinėja tik du iš jų ir tam iš dalies trūksta konkretumo.

a) Klimato kaitos švelninimas

2.2. Atsinaujinantieji ištekliai atlieka lemiamą vaidmenį siekiant, kad Europos energijos sistema taptų daugiau ar mažiau nepriklausoma nuo iškastinio kuro. Vis dėlto šiuo tikslu reikia įvykdyti dvi sąlygas:

- būtina didelė pažanga efektyvaus energijos vartojimo srityje (žr. EESRK nuomonę „Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos persvarstymas“),
- mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kieki, svarbus vaidmuo tenka transporto ir šildymo bei vėsinimo sektoriams. Naudoti elektros energiją vien iš atsinaujinančiųjų šaltinių bus svarbu pertvarkant šildymo ir transporto sektorius, kad jie taptų tvaresni. Šiuo atžvilgiu svarbūs pasiūlymai, susiję su prisijungimu prie elektra varomų transporto priemonių tinklo, elektros energijos panaudojimo šildymui ir dujoms gaminti reguliavimu ir pažangiųjų tinklų plėtojimu⁽¹⁾.

b) Energijos tiekimo saugumas

2.3. Derinant gamybą, naudojimą ir paklausos koregavimą, atsinaujinančiaisiais ištekliais bus iš esmės padidintas energijos tiekimo saugumas ir sumažinta priklausomybė nuo importuotos energijos. Vis dėlto šiuo tikslu reikia konkrečių paskatų. EESRK abejoja tuo, kad pakanka šiame pasiūlyme ir elektros energijos rinkos modelio pasiūlymuose nurodytų paramos priemonių. Atsižvelgiant į su atsinaujinančiųjų išteklių energija susijusią „nulį siekiančių ribinių išlaidų“ problemą, tikriausiai reikės imtis daugiau priemonių.

c) Energijos nepritekliaus mažinimas

2.4. Atsinaujinančiųjų išteklių sąnaudų kreivė nuolat mažėja, jie yra kaip niekad anksčiau pigūs ir dabar taip atpigo, kad juos naudojant jau dabar būtų galima gerokai pasistūmėti mažinant energijos nepritekliaus problemą. Be to, labai daug būtų galima pasiekti plėtojant vartotojų vykdomą gamybą. Remiantis Jungtinio tyrimų centro tyrimo rezultatais (*JRC Scientific and policy reports – Cost Maps for Unsubsidised Photovoltaic Electricity*), net 2014 m. iš saulės energijos pasigaminta elektros energija 80 % europiečių buvo pigesnė už elektros energiją iš tinklo. Tačiau Komisija dar nėra parengusi tinkamos naudojimosi šia galimybe strategijos (žr. TEN/598).

2.5. Vis dėlto mažesnes pajamas gaunantiems gyventojų grupėms labai svarbu turėti galimybę gauti kapitalo, todėl būtina teikti tinkamą paramą. Šis socialinis aspektas nenagrinėjamas nei šioje direktyvoje, nei apskritai žiemos dokumentų rinkinyje, nors ir yra labai svarbus siekiant pasiūlymo 17 ir 21 straipsniuose nurodyto Komisijos tikslo daugiausia dėmesio įgyvendinant energetikos politiką skirti piliečiams.

⁽¹⁾ OL C 34, 2017 2 2, p. 151.

2.6. Šiuo atžvilgiu, EESRK nuomone, tikslinga išnagrinėti visus įmanomus būdus suteikti visiems piliečiams kuo geresnes sąlygas, kad jie galėtų aktyviai dalyvauti energijos ekonomikos veikloje kaip lygūs rinkos dalyviai. Šiuo tikslu taip pat reikia sudaryti sąlygas skirti Europos strateginių investicijų fondo (ESIF) arba kitų investicinių priemonių finansavimą specialiai mažiems ir labai mažiems įrenginiams. Jei nedideles pajamas gaunantys vartotojai galėtų gauti kapitalo decentralizuotiems atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginiams, jie galėtų tapti gaminančiais vartotojais. Taikant kai kuriose valstybėse narėse, įskaitant Italiją, Nyderlandus, Belgiją (Valoniją), Lenkiją ar Slovėniją taikomą matavimo metodą, pagal kurį iš gauto energijos kiekio atimama į tinklą patiekta energija, galima teikti tiesioginį finansinį palengvinimą ir kartu mažinti energijos nepritekliaus problemą.

d) *Regioninė pridėtinė vertė*

2.7. Atsinaujinančiųjų išteklių energija yra regioninio pobūdžio ištekliai, kuriais dabar techniniu požiūriu potencialiai gali naudotis kiekvienas. Tai itin svarbu prastą infrastruktūrą turinčiuose regionuose, kuriuose reikia sudaryti naujas pridėtinės vertės kūrimo galimybes, todėl Komisija visiškai pagrįstai nurodo šią naudą keliose konstatuojamųjų dalių vietose.

2.8. Tačiau norint sukurti regioninę pridėtinę vertę, reikia strateginiu požiūriu sąmoningai įtraukti vietas ir regionų suinteresuotuosius subjektus į ekonominius procesus, suteikti jiems galimybę kartu kurti šiuos procesus ir kartu dalyvauti plėtojant ekonomiką. Vienas netiesioginis poveikis būtų ne tik didesnis pritarimas būtinai infrastruktūros plėtrai, bet ir bendram jos finansavimui.

2.9. Vis dėlto EESRK pasigenda aiškios strategijos, kaip susieti regionų vystymąsi ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtojimą. Atitinkamas strategijas valstybės narės turėjo parengti priėmus seną Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvą, bet to nepadarė.

3. Bendrosios pastabos dėl pasiūlymo dėl direktyvos

3.1. EESRK visada palankiai vertino Komisijos pastangas, kad ES vėl taptų pasaulinio masto lydere atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje. Iš tikrųjų daugelio pasiūlyme dėl direktyvos pateiktų pasiūlymų kryptis yra teisinga (pavyzdžiui, paramos sistemų nuspėjamumas, įskaitant atgaline data taikomų priemonių atsisakymą). Tačiau esama pavojaus, kad trys toliau nurodyti esminiai trūkumai gali ir toliau užgožti atsinaujinančiųjų išteklių energijos plėtojimą.

a) *Paramos priemonių tinkamumas*

3.2. Siūloma direktyva grindžiama 2014 m. spalio mėn. Europos Vadovų Tarybos nustatytais tikslais; joje ankstesnysis tikslas, pagal kurį galutinės energijos suvartojimas iki 2020 m. turėtų sudaryti 20 %, padidintas iki 27 % iki 2030 m., t. y. mažiau nei vieną procentinį punktą per metus. Jei direktyva nebūtų peržiūrima, 2030 m. ES pasiektų apie 24,7 % dalį, taigi, norima papildomai sukurti 2,3 %

3.3. Tačiau šis lėtas padidinimas gali reikšti, kad, siekiant įgyvendinti Energetikos veiksmų plano iki 2050 m. (COM (2011) 885 final) tikslus, 2030–2050 m. reikėtų labai padidinti energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių dalį. Tam būtinoms priemonėms gali prireikti papildomų ekonominių išlaidų. Bet kokiu atveju reikėtų atidžiai stebėti atsinaujinančiųjų išteklių plėtojimą, kad būtų galima kiek galima anksčiau ir kuo mažesne kaina imtis taisomųjų priemonių.

3.4. Pasiūlymo dėl direktyvos (SWD(2016) 418 final) poveikio vertinime daroma išvada, kad stabilioje teisinėje sistemoje paramos priemonių tikriausiai reikės bent iki 2030 m. Todėl EESRK mano, kad šiame pasiūlyme dėl direktyvos reikėtų apibrėžti visiškai aiškias paramos priemones, kurias būtų galima greitai ir veiksmingai įgyvendinti. Tačiau Komitetas jų pasigenda.

3.5. Paramos mechanizmus turi įgyvendinti valstybės narės, laikydamosi ES taisyklių dėl valstybės pagalbos. Tačiau pagal esamas ES taisykles dėl valstybės pagalbos nustatomi labai dideli apribojimai – tai reikėtų kuo skubiau pakeisti.

3.6. Nes taikant šiuo metu galiojančias ES valstybės pagalbos taisykles, be kita ko, labai apribotos ankstesnės veiksmingos paramos priemonės, pvz., pirmenybinis atidavimas į tinklą ir supirkimo tarifai, kuriomis labai intensyviai naudojosi smulkieji ir naujieji rinkos dalyviai. Nujos priemonės, pavyzdžiui, konkursai gaminantiems vartotojams, energiją gaminantiems vartotojams ir kitiems rinkos dalyviams yra praktiškai neįveikiama kliūtis.

3.7. Pasiūlyme nustatytos paramos priemonės daugiausia susijusios su rinkos struktūra ir keliomis bendrosiomis nuostatomis dėl valstybės pagalbos taisykles atitinkančių stabilų paramos priemonių poreikio. Vien to nepakaks. EESRK mano, jog būtina: a) skubiai peržiūrėti Valstybės pagalbos bendrosios išimties reglamentą ((EB) Nr. 800/2008) ir b) dabartines 2014–2020 m. valstybės pagalbos aplinkos apsaugos srityje gaires, siekiant užtikrinti suderinamumą su šio pasiūlymo tikslais, pirmiausia susijusiais su gaminančių vartotojų ir MVĮ poreikiais.

3.8. Todėl siekiant visapusiško aiškumo reikia, pavyzdžiui, išplėsti nukrypti leidžiančias nuostatas mažiems projektams (Valstybės pagalbos aplinkos apsaugai ir energetikai gairių 125 ir 127 punktai) ir įtvirtinti atitinkamas vertes Atsinaujinančių išteklių energijos direktyvoje.

3.9. EESRK abejoja kvotų, taikomų prieigai prie paramos schemų kitose valstybėse narėse, nustatymo veiksmingumu, visų pirma atsižvelgdamas į tikslą skatinti decentralizuotą atsinaujinančių išteklių energijos gamybą ir regionų ekonomikos vystymąsi.

b) Atsinaujinantiesiems ištekliams kenkiantis rinkos iškraipymas

3.10. Viso žiemos dokumentų rinkinio žinia labai aiški: Europos Komisija nori, kad nuo šiol arba kuo skubiau atsinaujinantieji ištekliai taptų rinkos dalimi. Toks požiūris iš esmės yra sveikintinas, tačiau problemiškas, kol neištaisyti du esami pagrindiniai rinkos iškraipymai. Pirmia, vis dar a) tiesiogiai subsidijuojamos iškastinių kurą deginančios elektrinės; be to, b) vis dar visiškai netinkamai internalizuojamos išorės sąnaudos. Todėl iškastinių kurą deginančiose elektrinėse pagaminamai elektros energijai ir kitoms iš iškastinių išteklių gaunamos energijos formoms sistemingai teikiama pirmenybė atsinaujinančiųjų išteklių energijos, dėl kurios nesusedaro visai – arba susidaro tik labai nedaug – išorinių sąnaudų, atžvilgiu. Tarptautinio valiutos fondo projektų subsidijos nešvariai energijai sudaro 5,3 trln. USD per metus; ES suma siekia 330 mlrd. USD per metus.

3.11. Nors šie atsinaujinančiųjų išteklių energijai nepalankūs rinkos iškraipymai puikiai žinomi daugelį metų ir nors šias nevienodas sąlygas žadėta panaikinti, kol kas padaryta labai nedaug; tai yra didžiausias šalintinas trūkumas, kuris kliudo plėtoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją.

3.12. Keista, tačiau neseniai kritikuoti rinkos iškraipymai, tariamai atsiradę dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijai teiktos paramos. Tai nėra tikslu, nes remti atsinaujinančiųjų išteklių energiją vis dar reikia daugiausia dėl to, kad subsidijuojama įprastinė energijos gamyba. Kitaip tariant, jei būtų buvusios panaikintos subsidijos energijos gamybai iškastinį kurą deginančiose elektrinėse ir sukurtos tikrai vienodos sąlygos, daugumos atsinaujinančiųjų išteklių energijai teiktos paramos būtų neprireikę. EESRK pakartoja savo poziciją, be kita ko, rinkos ekonomikos priemonėmis sukurti vienodas sąlygas, kurios mažintų rinkos iškraipymus ir nebedarytų neigiamo poveikio atsinaujinančiųjų išteklių energijai (žr. EESRK nuomonę „Pastatų energinio naudingumo direktyvos peržiūra“).

c) Atsinaujinantiesiems ištekliams netinkama dabartinė elektros energijos rinka

3.13. Senoji energijos pramonė pasižymi palyginti negausiais didelio pajėgumo gamybos įrenginiais, o atsinaujinančiųjų išteklių energija kuriamai energijos sistemai būdingi veikiau mažesni, decentralizuoti pajėgumai.

3.14. EESRK jau yra išreiškęs savo nuomonę dėl galimų naujų prekybos elektros energija organizavimo decentralizuotose sistemose koncepcijų, įskaitant korinį metodą⁽²⁾. Šios koncepcijos grindžiamos principu, kad smulkieji rinkos dalyviai taip pat turėtų galėti bendrauti vienas su kitu tiesiogiai ir prekiauti energija. Todėl tai ne tik gamybos galimybių gerinimo, bet ir dalyvavimo prekyboje klausimas.

3.15. Galėdama sudaryti šiuos tarpusavio sandorius, didelė visuomenės dalis galėtų ne tik gaminti energiją ir vartoti pasigaminatą energiją, bet ir aktyviai valdyti mažesnius ir regioninio lygmens energijos įrenginius. Taigi būtų atveriamos visiškai naujos pridėtinės vertės kūrimo galimybės. Tai pasakytina apie sektoriaus susiejimą, nes daugeliu atveju šildymas ir judumui naudojama energija dažnai yra mažuose įrenginiuose gaminamos ir vartojamos vietos prekės.

3.16. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad šiuo metu dėl administracinių kliūčių ir bendrosios reguliavimo stokos tarpusavio sandoriai daugelyje valstybių narių neįmanomi. Šiuo pasiūlymu dėl direktyvos ir pasiūlymu dėl rinkos modelio šią padėtį stengiamasi pakeisti, tačiau EESRK abiejuose pasiūlyimuose išvelgia didelių trūkumų.

3.17. Elektros energijos rinkose sudarius sąlygas vykdyti tarpusavio sandorius visoje Europos Sąjungoje, būtų lengviau atskleisti didžiulį socialinį ir ekonominį atsinaujinančiųjų išteklių potencialą. To nepaisydama ir tuo pačiu neatsižvelgdama į tokias labai praktines kliūtis kaip ribinės vertės energijos prekybos srityje, Komisija praleidžia puikią galimybę, kuria naudojantis būtų labai pagerinta Europos piliečių, stambių ir smulkių gaminančių vartotojų ir MVĮ padėtis elektros energijos rinkoje, stambesniems subjektams būtų sudaromos sąlygos eksportuoti energijos sprendimus į ne Europos rinkas ir apskritai padidinti visuomenės pritarimą energetikos pertvarkai.

4. Konkrečios pastabos dėl direktyvos teksto

a) *Nėra nacionalinių rodiklių*

4.1. Komitetas pakartoja savo kritiką⁽³⁾ dėl to, kad naujojoje direktyvoje, kitaip nei 2009 m. direktyvoje, nebuvo nustatoma privalomų nacionalinių rodiklių. Jis vis dar abejoja, ar pagal numatytą valdymo procesą galima paskatinti tapti aktyvesnėmis tas valstybes nares, kurios priešinasi privalomiems nacionaliniams rodikliams. Į pasiūlymą neįtraukta nuostatų dėl konkrečios priemonės, kuri būtų taikoma, jei nebūtų pasiektas 27 % rodiklis (žr. EESRK nuomonę „Energetikos sąjungos valdymas“). Kita vertus, EESRK pripažįsta pasiūlymo 3 straipsnyje nustatytą bendrą atsakomybę, nes pagal pasiūlytą valdymo reglamentą finansinės sankcijos taikomos, jei šie rodikliai bendrai nepasiekiami nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksnių planuose. Tačiau lieka neaišku, kaip tai turėtų vykti.

b) *Nėra regionų vystymosi strategijos*

4.2. EESRK nuomone, Komisija nepakankamai įvertina aktyvaus vietos ir regionų suinteresuotųjų subjektų dalyvavimo svarbą tiek siekiant pritarimo pradėti įgyvendinti politikai, tiek regionų ekonominėms pasekmėms. Jei plėtojant būtina gamybos ir paskirstymo infrastruktūrą nuosekliai bus teikiamas dėmesys decentralizuotiems veiklos modeliams, vien prognozuojamas padidėjęs elektromobilumas atsivers naujos didžiulės regioninės ekonomikos galimybės⁽⁴⁾.

4.3. Kartu taip pat būtų toliau siekiama tikslo, kad mokesčių mokėtojai ir vartotojai atsinaujinančiais ištekliais galėtų naudotis kuo pigiau. Vis dėlto tai turi būti grindžiama ne vien elektros energijos kainomis, bet bendrąja nacionaline ir regionine ekonomikos perspektyva. Pavyzdžiui, reikėtų atsižvelgti į naujų darbo vietų regionuose aspektą (žr. 49 konstatuojamąją dalį). Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad iki šiol daugelis valstybių narių buvo linkusios a) nustatyti nereikalingas ir nepagrįstas kliūtis vietoje gaminamai ir vartojamai energijai ir b) visiškai nepaisyti regioninių aspektų.

4.4. Be to, valstybių narių taisyklėse dažniausiai neatsižvelgiama į tinklų ir sistemų sąnaudas. EESRK yra įsitikinęs, kad, taikant decentralizuotus sprendimus, galiausiai galima sumažinti tinklų ir sistemų sąnaudas, ir šiuo atžvilgiu pritaria šiam 52 konstatuojamojoje dalyje išdėstytam požiūriui.

⁽²⁾ OL C 82, 2016 3 3, p. 13 ir OL C 34, 2017 2 2, p. 78.

⁽³⁾ OL C 291, 2015 9 4, p. 8.

⁽⁴⁾ OL C 34, 2017 2 2, p. 78.

4.5. Ši konstatuojamoji dalis perimta iš Direktyvos 2009/28/EB, bet dėl jos valstybės narės pastaraisiais metais neparengė atitinkamų konkrečių regioninių strategijų. EESRK pastebėjo (EESRK tyrimas dėl pilietinės visuomenės vaidmens įgyvendinant ES atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvą „Pakeisti energetikos ateitį. Pilietinė visuomenė – pagrindinė atsinaujinančiosios energijos gamintoja), kad daugelio valstybių narių taisyklėse ir paramos programose neminimi vietos ir regioniniai aspektai ir kad daugelis nacionalinių Vyriausybių ir administravimo institucijų tai pateisina netgi cituodamos Europos teisės aktus. Todėl šiuo atžvilgiu reikia daugiau konkretumo. Nors kuriamos formalios decentralizavimo ir regionų vystymosi sąlygos, į pasiūlymą neįtrauktas įpareigojimas įgyvendinti šiuo atžvilgiu darnią strategiją. EESRK nuomone, teisės aktas, kuriame nurodomi principai, bet nenustatoma pakankamos teisinės paramos, nėra veiksmingas.

4.6. Siekdama toliau patikslinti 49 konstatuojamąją dalį, Europos Komisija teisiniame tekste turėtų konkrečiai nurodyti, ką reiškia direktyvos teiginys „todėl Komisija ir valstybės narės turėtų pritari nacionalinėms ir regioninėms šių sričių plėtros priemonėms [...] ir skatinti naudoti šios srities struktūrinių sanglaudos politikos fondų lėšas“. Taip pat vis dar neaišku, ką tiksliai norėta pasakyti direktyvos 50 konstatuojamojoje dalyje, kurioje nurodyta, kad „reikia atsižvelgti į palankių poveikį regionų ir vietos plėtros galimybėms, ekspoorto perspektyvoms, socialinei sanglaudai ir užimtumui, ypač MVĮ ir nepriklausomų energijos gamintojų atžvilgiu“. Galiausiai EESRK palankiai vertina tai, kad 52 konstatuojamojoje dalyje („[...] sudaryti sąlygas decentralizuotos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijas plėtoti vienodomis sąlygomis ir be kliūčių finansuoti investicijas į infrastruktūrą“) įvertinami decentralizuoti metodai, bet labai reikia išsamesnio ir konkretesnio paaiškinimo.

c) Reikia aiškesnių taisyklių dėl vartotojų vykdomos gamybos ir vartotojų teisių

4.7. Teigiamas pokytis yra tas, kad bent jau iš dalies apibrėžiamos sąvokos „centralizuotas šilumos tiekimas“, „iš atsinaujinančių išteklių pasigamintos elektros energijos vartotojas“, „iš atsinaujinančių išteklių pasigamintos elektros energijos vartojimas“, „MVĮ“ ir „bendruomenės energija“ (21 straipsnyje) ir kartu jos pripažįstamos kaip energetikos politikai ir reguliavimui svarbios teisinės sąvokos. Praeityje sąvokų aiškumo trūkumas lėmė didelį investavimo sąlygų neapibrėžtumą. Tačiau susiduriama su dviem problemomis. Viena vertus, vis dar trūksta aiškios gaminančio vartotojo apibrėžties ir pasiūlytos sąvokos žiemos dokumentų rinkinyje vartojamos ne visada nuosekliai. Kita vertus, direktyvos teisinis turinys nėra tinkamas faktiniam šių koncepcijų įgyvendinimui. Šių taisyklių plėtojimas priklauso nuo veiksmingo jų įgyvendinimo. EESRK apgailestauja dėl to, kad Komisija nesiūlo aiškių jų įgyvendinimo gairių.

4.8. Iš atsinaujinančiųjų išteklių pasigamintos energijos vartotojų atžvilgiu:

- EESRK palankiai vertina 21 straipsnyje (1–3 dalyse) išdėstytas nuostatas dėl pasigamintos energijos vartotojų. Vis dėlto šios taisyklės gali likti neveiksmingos, jei šiame straipsnyje nebus išsamiai paaiškinta, ką norėta pasakyti nurodant, kad vartotojai „turėtų teisę vartoti iš atsinaujinančių išteklių pasigamintą elektros energiją ir parduoti [...] jos gamybos perviršį netaikant neproporcingų procedūrų ir sąnaudų neatitinkančių mokesčių“. Nuoroda į teises, kurias jie turi kaip vartotojai, turėtų būti papildoma nuoroda į siūlomą direktyvos dėl elektros energijos vidaus rinkos III skyrių, kuriame turėtų būti nustatyta, kokias konkrečias teises iš tikrųjų turi savo elektros energiją vartojantys energijos vartotojai ir kaip jie gali naudotis jomis, įskaitant teisę naudotis tarpusavio sandoriais.
- Be to, Komisija taip pat turėtų paaiškinti, kad, pavyzdžiui, savo pagamintos elektros energijos nenaudojant infrastruktūros, kaip ir šilumos, vartojimui, neturėtų būti taikomi mokesčiai.
- Nuostata, pagal kurią pasigamintos elektros energijos vartotojai tam tikromis sąlygomis neturėtų būti laikomi tradiciniais energijos tiekėjais, yra teisinga, tačiau ją reikia patikslinti, nes „pasigamintos energijos vartojimas“ ir „tiekimas“ tuo tarpu yra skirtingi dalykai. Pasiūlyme dėl direktyvos nurodytos ribos yra per žemos. Atsižvelgiant į tikruosius veiklos modelius ir remiantis mažiems projektams taikomomis dabartinių pagalbos taisyklių 125 ir 127 punktų nuostatomis, namų ūkiams būtų tinkama taikyti 20 MWh ribinę vertę (vėjo energijai – 6 000 MWh), o juridiniams asmenims – 1 000 MWh (vėjo energijai – 36 000 MWh).
- Dėl nuostatos, kad pasigamintos elektros energijos vartotojams už į tinklą atiduotą elektros energiją turėtų būti atlyginama pagal rinkos vertę, reikia apibrėžti sąvoką „rinkos vertė“. Kol rinka tebėra iškraipyta iškastiniu kuru grindžiamai gamybai teikiamomis subsidijomis, šios vertės negalima nustatyti remiantis didmeninės rinkos kaina. Be to, atlyginant turėtų būti atsižvelgiama ir į bendros sistemos būklę (be kita ko, dėl tinklo apkrovos), kad savo pasigamintos energijos vartotojai būtų skatinami kaupti energiją „sistemai naudingą būdu“ arba perkelti našta.

EESRK palankiai vertina 2 dalyje pateiktą pasiūlymą reguliuoti tiekiamą ir pavienius pastatus, nes taip būtų panaikinta didelė daugybė metų egzistavusi neteisybė.

4.9. Dėl administracinių reikalavimų ir leidimų EESRK pažymi, kad 15 ir 16 straipsniuose pasiūlytas ketinimas iš esmės tinkamas, bet dėl pasiūlyto teksto kyla įvairių problemų. Pirmiausia pernelyg neapibrėžta 15 straipsnio 1 dalies d punkte vartojama sąvoka „decentralizuoti prietaisai“ – ją reikia apibrėžti. Antra, valstybėms narėms paprastai nepavyksta pasiekti tikslo sudaryti bendruomenės energijai tokias sąlygas, kokios taikomos stambiesiems rinkos dalyviams. Tai dažnai susiję su tuo, kaip jos aiškina valstybės pagalbos taisyklės. Todėl šių vienodų sąlygų sudaryti nepavyks, kol nebus paašškintos su mažais projektais, pasigamintos energijos vartojimu ir vartotojų vykdoma gamyba susijusios taisyklės. Komisija šiuo klausimu turi skubiai imtis veiksmų. Trečia, 15 ir 16 straipsniuose pateikti pasiūlymai susiję tik su gamyba. Kad rinkos dalyviai, pvz., energetikos bendruomenės, galėtų visapusiškai dalyvauti rinkoje ir pirmiausia galėtų vykdyti tarpusavio sandorius, jiems reikia paprastesnių elektros energijos saugojimo, prekyba ja ir pasigamintos energijos vartojimo procedūrų.

4.10. Dėl kilmės garantijų pažymėtina, kad pasiūlymo 19 straipsnyje nepakankamai atsižvelgiama į esamus rinkos trūkumus. Nors pasiūlymu norima suteikti vartotojams pasirinkimo galimybę ir taip paskatinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumų plėtojimą, pagal dabartinius ES aktus galima teikti klaidinamus žaliosios elektros energijos pasiūlymus. Dangstydamiesi kilmės nuorodomis, tiekėjai gali kurti įspūdį, kad jų energija yra žalioji, bet ir toliau gaminti, pirkti ir parduoti neatsinaujinančiųjų išteklių energiją. Būsimoje ES teisės aktuose nacionalinės reguliavimo institucijos turėtų būti įpareigojamos nustatyti privalomus reikalavimus visiems žaliosios elektros energijos tarifus siūlantiesiems rinkos dalyviams. Tiekėjai turėtų pagrįsti papildomą šių tarifų naudą aplinkai. O štai dėl Komisijos pasiūlymo galėtų padidėti vartotojų sumaištis ir pernelyg padaugėti kilmės nuorodų. Be to, gaminančių vartotojų bendruomenės, tiesiogiai parduodančioms savo energiją, turi būti atleistos nuo prievolės įrodyti energijos kilmę, nes gaminančių vartotojų vartojamos energijos kilmė yra aiški.

d) Reikia platesnio užmojo ir didesnio lankstumo biogeninio kuro ir alternatyviųjų degalų srityje

Biodegalai

4.11. EESRK mano, kad pasiūlyme išdėstytas požiūris į biodegalus yra pernelyg griežtas. Atsižvelgiant į tikslą nepakenkti maisto produktų gamybai, taip pat svarbu leisti optimaliai naudoti turimus išteklius. Todėl EESRK toliau laikosi savo požiūrio, kad reikėtų plėtoti tuos biodegalus, kurie gaminami ne iš žemės ūkio produktų ar maisto produktų gamybai kenkiančio žemės naudojimo, bet iš kitų išteklių, pavyzdžiui, liekamųjų produktų, šalutinių produktų ir atliekų (įskaitant miškininkystės) (žr. EESRK nuomonę „Transporto priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas“) ⁽⁵⁾. EESRK taip pat pabrėžia, kad reikėtų įgyvendinti bet kokias laipsniško panaikinimo priemones siekiant išvengti turto vertės sumažėjimo.

4.12. Savo 2013 m. balandžio 17 d. nuomonėje „Netiesioginis žemės paskirties keitimas. Biodegalai“ ⁽⁶⁾ EESRK klausė, kokia galėtų būti kiekybinė pažangiųjų degalų dalis ir kiek ji kainuotų. Į šiuos klausimus dar neatsakytą.

4.13. Jis taip pat nurodė, kad didinant aliejinių augalų auginimą ir naudojimą užsiimant itin tvaria žemės ūkio veikla (t. y. auginant mišriąsias kultūras) būtų galima atverti labai naudingas jų panaudojimo galimybes, pvz., žemės ūkio ir miškininkystės mašinoms varyti. Vis dėlto tai dar viena sritis, kurioje Komisija, atrodo, dar neturi aiškios strategijos; pasiūlymu dėl direktyvos ši problema neišsprendžiama.

4.14. EESRK mano, kad svarbu galėti išlaikyti su biodegalų, skystųjų bioproduktų ir biomasės kuru, pagamintu iš maisto arba maistinių pasėlių, kiekio mažinimu susijusį lankstumą, jei jie atitinka pasiūlymo 27 straipsnyje nustatytus tvarumo kriterijus.

4.15. EESRK tvirtai remia 26 straipsnio 5 dalyje nustatytus reikalavimus dėl tvarios miškininkystės užtikrinimo. Jis rekomenduoja 2 straipsnio j) punkte pateiktą sąvoką „kirtimo leidimas“ pakeisti taip, kad ji apimtų visus teisėtų leidimų imti miško biomasę tipus.

⁽⁵⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 56.

⁽⁶⁾ OL C 198, 2013 7 10, p. 56.

Elektromobilumas

4.16. Direktyvoje nustatytais alternatyvių degalų kvotomis neatsižvelgiama į didžiulį su elektromobilumu susijusį augimo potencialą. Elektros energijos gamybos sektoriuje sparčiai didėjant atsinaujinančiųjų išteklių energijos daliai, taip pat būtina reikia elektromobilumo, nes jis užtikrina lankstumą ir, jei būtų tinkamai įgyvendinamas strateginiu požiūriu, galėtų atlikti svarbų vaidmenį kuriant pasigamintos energijos vartojimo struktūras.

4.17. Be alternatyviems degalams taikomų kvotų, be kita ko, dėl pramonės ir regioninės politikos priežasčių ir siekiant panaikinti Europos energetinę priklausomybę, būtų galima nustatyti, kad elektromobilumo, kuriam naudojama iš atsinaujinančiųjų išteklių pagaminta elektros energija, dalis iki 2030 m. turėtų siekti 10–20 %. Kad biodegalų naudojimas transporto sektoriuje nebūtų pernelyg apribojamas, taip pat svarbu 27 straipsnyje nustatytus su didžiausia suvartotos galutinės energijos iš atsinaujinančiųjų išteklių dalimi susijusius tvarumo kriterijus taikyti ir transporto sektoriui.

e) *Naujos paskatos atsinaujinantiems ištekliams šildymo sektoriuje ir centralizuotam šilumos tiekimui*

Dujos ir šiluma

4.18. 23 straipsnyje pateikto pasiūlymo šildymui ir vėsinimui tiekiamos atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį kasmet padidinti bent 1 procentiniu punktu nepakanka: norint pasiekti klimato srities tikslus, reikės nustatyti daug aukštesnius rodiklius.

4.19. 20 straipsnio 1 dalyje nustatytas reikalavimas įvertinti, ar, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas atsinaujinančiųjų išteklių dujų integravimui, reikia išplėsti egzistuojančią dujų tinklo infrastruktūrą, yra prasmingas, bet reikia turėti omenyje, kad dujos taip pat yra ribotas iškastinis kuras. Šiuo atžvilgiu nurodoma nuomonė „Dujų tiekimo saugumas“⁽⁷⁾. Nustatant vertinimo kriterijus būtina užtikrinti, kad būtų atsižvelgiama į sektoriaus integravimo aspektą.

4.20. Komitetas palankiai vertina 20 straipsnio 3 dalyje ir 24 straipsnyje pateiktą pasiūlymą stiprinti centralizuoto šildymo koncepcijas, nes jie yra svarbūs sektoriaus integravimo plėtojimo metodai, kuriais sprendžiama energetinio nepritekliaus problema ir skatinama regioninė ekonomika. Vis dėlto EESRK pažymi, kad pagal dabartinius ES teisės aktus integruoti centriniai ir regioniniai sprendimai dažnai yra nesėkmingi dėl nacionalinių taisyklių.

2017 m. balandžio 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS

⁽⁷⁾ OL C 487, 2016 12 28, p. 70.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Švari energija visiems europiečiams““

(COM(2016) 860 final)

(2017/C 246/10)

Pranešėjas: **Ulrich SAMM**

Bendrapranešėjis: **Toni VIDAN**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2017 2 17
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius
Priimta skyriuje	2017 4 11
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 26
Plenarinė sesija Nr.	525
Balsavimo rezultatai	136/0/2
(už/prieš/susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina dokumentų rinkinį dėl švarios energijos. Į jį įtrauktais dokumentais siekiama paspartinti, transformuoti ir konsoliduoti ES ekonomikos perėjimą prie švarios energijos, bet kartu toliau siekti svarbių ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo tikslų.

1.2. Pagal šį dokumentų rinkinį piliečiai yra svarbus energetikos sąjungos veiksnys. Tai reiškia, kad piliečiai turi aktyviai dalyvauti perėjimo procese ir kad pirmiausia reikia sukurti tokias bendrąsias politines sąlygas, kuriomis būtų užtikrintos prieinamos energijos kainos visiems mūsų visuomenės nariams, įskaitant pažeidžiamus asmenis. EESRK šiems principams pritaria, bet kartu išreiškia susirūpinimą dėl to, ar reglamentavimo pasiūlymai yra pakankamai konkretūs šiems tikslams pasiekti.

1.3. EESRK norėtų pabrėžti, kad švari energija naudinga ne tik pasaulio klimatui, ji ypač svarbi vietos oro kokybei, taip užtikrinant geresnę ir sveikesnę aplinką visiems.

1.4. Šis dokumentų rinkinys yra viena iš priemonių, skirtų ES išsipareigojimams pagal 2015 m. Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos švelninimo įgyvendinti. Atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijos ir efektyvaus energijos vartojimo produktai ir paslaugos bus labai svarbūs, ypač suprantant, kad mums dar toli iki vienodų sąlygų, kuriomis atsinaujinančiųjų išteklių energija galėtų išlikti be specialios paramos.

1.5. EESRK palankiai vertina įvairias dokumentų rinkinio nuostatas, kuriomis norima spręsti pastatų šildymo ir vėsinimo, ekologinio projektavimo, elektros rinkos ir transporto klausimus – tai žingsniai teisinga linkme. Nors šis dokumentų rinkinys yra didelis žingsnis į priekį, Komitetui kelia nerimą tai, kad norint sudaryti pakankamai vienodas veiklos sąlygas visiems energijos rinkos dalyviams ir kartu užtikrinti pažangą kuriant mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomiką, dar reikia įdėti labai daug pastangų.

1.6. EESRK teigiamai vertina dokumentų rinkinyje optimistiškai apibūdintą padėtį, kai kurias gana pozityvias prielaidas dėl didesnės pramonės produkcijos, susijusios su atsinaujinančiųjų išteklių energija ir efektyvaus energijos vartojimo technologijomis, ir dėl galimų darbo vietų skaičiaus. Tačiau EESRK taip pat norėtų pabrėžti, kad esama rimtos rizikos ir pavojų, ypač jeigu perėjimo procesas bus pernelyg greitas arba per lėtas arba nepakankamai kompleksiskai suplanuotas. Tiek galimybes, tiek riziką reikia pakankamai adekvačiai įvertinti.

1.7. Visų pirma, kur kas daugiau dėmesio nei dabartiniame dokumentų rinkinyje reikia skirti didžiuliam uždaviniui pertvarkyti regionų ekonomiką, kurios pagrindą šiandien sudaro daugiausia anglies pramonė.

1.8. Europos Vadovų Taryba nubrėžė tikslą pasiekti, kad iki 2030 m. bent 27 % ES suvartojamos energijos sudarytų atsinaujinančiųjų išteklių energija. Šis mažiausias tikslas yra privalomas ES lygmeniu, tačiau į privalomus nacionalinio lygmens tikslus jis nebus perskaičiuotas. EESRK apgailestauja, kad kol kas valstybės narės nesutaria dėl bendros energetikos politikos ir ypač dėl nacionalinių tikslų. Komisija nori išspręsti šią problemą sukurdama tokią nacionalinių energetikos ir klimato planų valdymo sistemą, pagal kurią valstybės narės įsipareigos prisidėti.

1.9. EESRK mano, kad pasiūlymas dėl valdymo yra sunkiausia ir svarbiausia švarios energijos dokumentų rinkinio dalis. Komitetas turi didelių nuogastavimų dėl siūlomo reglamento. Koks bus valstybių narių nacionalinių planų ir jų indėlio turinys, galiausiai priklausys nuo to, ar konsultacijose, viešais pasisakymais ir įtaka bei tarpusavio spaudimu pavyks pasiekti patenkinamą susitarimą su Komisija. Pirmiausia pažymėtina, kad „priemonės“, kuriomis Komisija galės naudotis (pvz., finansinė platforma), jeigu bendrieji tikslai nebus pasiekti, nėra išsamiai apibrėžtos.

1.10. „Pirmenybė energijos vartojimo efektyvumui“ yra vienas svarbiausių pasiūlymo principų ir EESRK jam visiškai pritaria. Tačiau energijos vartojimo efektyvumas yra Europos ekonomikos modernizavimo priemonė, o ne energijos nepritekliaus mažinimo būdas. Priešingi teiginiai yra klaidinantys, nes energijos vartojimo efektyvumui reikalingos investicijos, o pažeidžiami vartotojai gali būti nepajėgūs tam.

1.11. EESRK su pasitenkinimu pažymi, kad Komisija jau kuria Energijos nepritekliaus observatoriją, kurią Komitetas siūlė įsteigti 2013 m. Tai galėtų būti labai svarbu siekiant visiškai koordinuojamo požiūrio į energijos nepriteklį, taikant įvairias priemones, pavyzdžiui, socialinius tarifus, nepritekliaus švelninimo priemones, vartotojų konsultavimą arba energijos vartojimo efektyvumo priemones.

1.12. EESRK nerimauja dėl dokumentų rinkinio finansinių aspektų, turėdamas omenyje griežtas viešojo taupymo priemones ir prastus augimo visoje ES rezultatus, ir dėl to, ar numatytų ES išteklių (ir būdų jiems pritraukti) pakaks tikslams pasiekti.

2. Įžanga

2.1. Ši nuomonė teikiama dėl viso dokumentų rinkinio „Švari energija visiems europiečiams“, o įvairiose kitose nuomonėse (TEN/617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 625 ir NAT/702) nagrinėjamos konkrečios jo dalys, susijusios su įvairiais pasiūlymais dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų dėl energijos vartojimo efektyvumo, atsinaujinančiųjų išteklių energijos, elektros rinkos struktūros, tiekimo saugumo ir energetikos sąjungos valdymo taisyklių.

2.2. Švarios energijos dokumentų rinkinį sudarančius dokumentus iš pradžių ketinta rengti ne kaip rinkinį, o kaip atskirus pasiūlymus. Dėl šių pasiūlymų tarpusavio sąsajų EESRK palankiai vertina sprendimą susieti juos į vieną rinkinį, tačiau yra nepatenkintas, kad vien šio rinkinio apimtis siekia tūkstantį puslapių, todėl visuomenei ir pilietinei visuomenei sudėtinga vertinti ir išsamiai aptarti šį pasiūlymą.

2.3. Svarbu nepamiršti, kad energetikos sąjungos projektas jau kurį laiką vykdomas ir tam tikri dokumentų rinkiniai (pvz. dėl dujų tiekimo saugumo) jau parengti anksčiau – jų atsiradimą daugiausiai lėmė pagrindiniai susirūpinimą keliantys klausimai dėl klimato kaitos ir kuro tiekimo saugumo.

2.4. Švarios energijos dokumentų rinkinys apima visus penkis svarbiausius Europos energetikos sąjungos matmenis:

- energetinio saugumo,
- energijos vidaus rinkos,
- energijos vartojimo efektyvumo,
- priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo,
- mokslinių tyrimų, inovacijų ir konkurencingumo.

2.5. Komunikate „Švari energija visiems europiečiams“ taip pat stengiamasi pristatyti energetikos sąjungos viziją ar naratyvą.

3. Bendrosios pastabos

3.1. Dokumentų rinkinio tikslas – paspartinti perėjimą prie švarios energijos, kartu užtikrinant, kad būtų toliau siekiama svarbių ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo Europoje tikslų. Svarbiausios priežastys, dėl kurių parengtas dokumentų rinkinys:

- Pirmasis pasaulinis susitarimas (2015 m. Paryžiaus susitarimas) dėl klimato kaitos švelninimo įsigaliojo 2016 m. lapkričio 4 d. Tai, ar ES pavyks įvykdyti plačių užmojų išpareigojimus, didele dalimi priklauso nuo to, ar bus sėkmingai pereita prie švarios energijos sistemos.
- Energetikos sektorius labai svarbus Europos ekonomikos vystymuisi. Taigi, energijos vartojimo efektyvumas yra labai svarbus veiksnys, skatinantis kitus ekonomikos sektorius. Plėtojant atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijas ir efektyvaus energijos vartojimo produktus bei paslaugas atsirado naujų įmonių, o kitiems energijos verslo modeliams veikti darosi vis sunkiau. ES politikai labai svarbu, kad būtų pasiekti grynojo naujų aukštos kokybės darbo vietų skaičiaus rodikliai ir būtų remiama ES įmonių sėkmė.
- Kitas svarbus uždavinys – užtikrinti, kad perėjimą prie švarios energijos sistemos palankiai vertintų Europos gyventojai. Tai sudėtingas uždavinys, nes tarp valstybių narių yra didžiulių skirtumų, o į šį procesą reikia įtraukti visus mūsų visuomenės narius, taip pat ir pažeidžiamus asmenis.

3.2. EESRK pritaria šiai strategijai – tai rodo keletas ankstesnių šiems klausimams skirtų nuomonių ⁽¹⁾.

3.3. EESRK palankiai vertina šį dokumentų rinkinį ir jame išdėstytus pasiūlymus dėl reglamentavimo ir palankių sąlygų sudarymo priemonių, kuriomis siekiama paspartinti, transformuoti ir konsoliduoti ES ekonomikos perėjimą prieš švarios energijos. Komitetas ypač palankiai vertina tai, kad šildymo, vėsinimo ir transporto sritims dabar skiriama tiek pat dėmesio, kiek elektros gamybai.

3.4. Komisijos komunikate „Švari energija visiems europiečiams“ optimistiškai apibūdinta padėtis, kai kurios prielaidos dėl didesnės pramonės produkcijos ir galimų darbo vietų yra gana pozityvios. EESRK tai supranta ir yra įsitikinęs, kad norint išsaugoti įgytą pagreitį sudėtingu pereinamuoju laikotarpiu tokius pozityvius signalus kai kam tikrai reikia siųsti.

3.5. Tačiau Komitetas taip pat norėtų pabrėžti, kad energetinis pokytis yra didžiulis iššūkis Europai ir kad jam būdinga didelė rizika ir pavojus, ypač jei perėjimo procesas bus pernelyg spartus arba per lėtas ir nepakankamai kompleksiskai suplanuotas. Ypač neramu dėl didelių ekonominių ir politinių valstybių narių tarpusavio skirtumų. Naujuoju valdymo reglamentu ir siekiama juos sušvelninti. EESRK įsitikinęs, kad energetinis pokytis gali būti sėkmingas tik tada, jei bus pakankamai atsižvelgta ir į galimybes, ir į riziką.

4. Pagrindinis uždavinys – Europos energetikos sąjungos valdymas

4.1. Nors valstybės narės išpareigojo imtis nacionalinių veiksmų, kad iki 2020 m. būtų įvykdyti energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos srities tikslai, atitinkami orientaciniai rodikliai laikotarpiui iki 2030 m. nenustatyti.

4.2. Europos Vadovų Taryba nustatė tikslą pasiekti, kad iki 2030 m. bent 27 % ES suvartojamos energijos būtų atsinaujinančiųjų išteklių energija. Nors šis mažiausias tikslas yra privalomas ES lygmeniu, į privalomus nacionalinio lygmens tikslus jis nebus perskaiciuotas nedelsiant. EESRK ragina imtis ryžtingų priemonių ir skatinti tas valstybes nares, kurios užsibrėžė plačiausius tikslus.

4.3. Siūlomame **Reglamente dėl energetikos sąjungos valdymo** (žr. TEN/617) dabar išdėstyti reikalavimai dėl integruotų nacionalinių energetikos ir klimato planų (NEKP) – šie planai būtų rengiami vietoj atskirų energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos planų – ir darnaus šių planų rengimo bei priežiūros proceso. Valdymas, turint galvoje su tuo susijusius privalomus reikalavimus dėl valstybių narių veiksmų, yra jautri sritis, ypač energetikos sektoriuje, kuriame valstybių narių aplinkybės ir politinės pozicijos labai skiriasi.

⁽¹⁾ OL C 383, 2015 11 17, p. 84; OL C 264, 2016 7 20, p. 117; OL C 291, 2015 9 4, p. 8; OL C 82, 2016 3 3, p. 13; OL C 82, 2016 3 3, p. 22; OL C 487, 2016 12 28, p. 75; OL C 303, 2016 8 19, p. 1

4.4. EESRK labai nuogaštuoja dėl valdymo proceso pajėgumo užtikrinti vykdymą ir pasiekti konkrečių rezultatų. Pernelyg pasikliaunama konsultacijomis ir tarpusavio spaudimu, o ne aiškiais taisyklėmis. Reikėtų patikslinti, kaip Komisija gali pareikalauti valstybių narių „įmities reikiamų priemonių“, jeigu būtų nustatyta, kad galbūt trūksta užmojo ar atsirado įgyvendinimo spragų, ypač atsinaujinančiųjų išteklių ir energijos vartojimo efektyvumo srityse. Pirmiausia reikia tiksliau paaiškinti „finansavimo platformos“ kaip nuobaudos tokiu atveju, jeigu būtų tiekiamas nepakankamai atsinaujinančiųjų išteklių energijos, pobūdį ir veikimo būdą.

4.5. EESRK su ypač dideliu nusivylimu pažymi, kad šiame reglamente labai nekonkrečiai apibūdintos „viešos konsultacijos“. Jas apibūdinant neatsižvelgta į EESRK pasiūlymą dėl plataus Europos dialogo energetikos klausimais (angl. EED). Norint įgyti piliečių pasitikėjimą ir kad piliečiai būtų aktyvūs, toks dialogas turėtų vykti nepriklausomai nuo valdymo ir NEKP procesų. Pagrindinis jo tikslas turėtų būti informuoti vartotojus, padėti energijos tiekėjams bendradarbiauti, stiprinti jų pasitikėjimą, sukurti kanalą, kuriuo įvairios grupės galėtų reikšti susirūpinimą dėl energetinio saugumo, energijos prieinamumo ir tvarumo.

4.6. Laikantis subsidiarumo principo ir stengiantis visapusiškai išnaudoti energijos vartojimo efektyvumo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijų decentralizavimo ir lankstumo teikiamas galimybes, vis didesnę energetikos politikos ir sprendimų priėmimo dalį reikėtų perkelti iš valstybių narių centrinės valdžios į vietos ir regioninės valdžios lygmenį. ES, valstybės narės ir vietos bei regioninės valdžios institucijos, bendradarbiaudamos su organizuota pilietine visuomene, užtikrinančia aktyvų visuomenės ir bendruomenės dalyvavimą, turėtų tam sudaryti palankesnes sąlygas ir užtikrinti, kad šis procesas vyktų sparčiau, ir būtų koordinuotai įgyvendinamas taip, kaip naudingiausia vartotojams ir bendruomenėms.

5. Energijos vartojimo efektyvumas – tai didžiulės energijos taupymo galimybės

5.1. Energijos vartojimo efektyvumo didinimas visose srityse (energijos gamybos, gamybos ir transporto, elektros, šildymo, vėsinimo ir judumo) yra ypač svarbus Europos energetikos sistemos ateičiai. EESRK palankiai vertina tai, kad energijos vartojimo efektyvumui ES politikoje bus skiriama daugiau dėmesio, ir tai, kad naujos iniciatyvos dabar taip pat apima šildymą, vėsinimą ir transportą (taip pat žr. nuomonę TEN/618 dėl **Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos**), nors tai padaryta pavėluotai.

5.2. Vien tik didinant energijos vartojimo efektyvumą – kad ir kokių plataus užmojo veiksmų būtų imtasi – neįmanoma išspręsti energetikos problemų, susijusių su klimato kaita, tiekimo saugumu arba nepriteklumi. Tačiau tai gali būti galinga šių problemų švelninimo priemonė. Didesnis vartojimo efektyvumas gali padėti mažinti energijos suvartojimą, taigi, sumažinti energijos sąnaudų augimą arba pasukti jį priešinga linkme, net jei energijos kainos kyla.

5.3. Svarbu pažymėti, kad didesnis energijos vartojimo efektyvumas visada priklauso nuo investicijų. Dėl to didesnis vartojimo efektyvumas nebūtinai padeda sumažinti sąnaudų našą vartotojams arba pramonei, kaip kad ne kartą buvo pažymima komunikate. Žinoma, didesnis vartojimo efektyvumas visada padeda sumažinti energijos suvartojimą, todėl yra naudingas klimatui. Tačiau teigiamas poveikis sąnaudoms vis tik labai priklauso nuo investicijų ir sutaupytų energijos sąnaudų santykio. EESRK norėtų, kad tai būtų išnagrinėta realistiškiau ir kritiškiau.

5.4. EESRK palankiai vertina peržiūrėtą **Direktyvą dėl pastatų energinio naudingumo** (TEN/620). Pastatų šildymas ir vėsinimas ypač svarbus – jam tenka 40 % visos suvartojamos energijos. Energijos šioje srityje sutaupoma renovuojant esamus ir statant naujus pastatus. Abiem atvejais reikalingos nemažos investicijos. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad kasmet renovuojami ir (arba) naujai pastatomi pastatai sudaro tik 0,4–1,2 % visų pastatų, akivaizdu, kad šiuos procesus reikia spartinti.

5.5. Valstybės narės turi parengti planą, nustatydamos aiškius tarpinius tikslus ir priemones, kurios padėtų pasiekti ilgalaikį 2050 m. tikslą sumažinti savo nacionalinio pastatų fondo priklausomybę nuo iškastinio kuro, įskaitant konkretų tarpinį 2030 m. tikslą.

5.6. EESRK nusivylė pasirinkta siauresnių užmojų politikos galimybe, kurios laikantis energijos bus sutaupoma mažiau, negu būtų galima sutaupyti. Jis žino, kad valstybių narių politinės valios šioje srityje siekti geresnių rezultatų negalima garantuoti, nors pastatų energinis naudingumas iš tikrųjų yra didžiausių ir aiškių galimybių sritis.

5.7. EESRK teigiamai vertina tai, kad Komisija pasiūlė labai įvairių finansinių priemonių. Labai svarbu, kad būtų finansinių priemonių, padedančių remti renovaciją, ypač skatinti privačius ir savivaldybėms nepriklausančius socialinio būsto nuomotojus investuoti į senesnio turto renovaciją.

5.8. Naujų arba renovuotų pastatų savininkams arba nuomininkams ne tik sumažėja energijos suvartojimas, bet ir padidėja gyvenimo patogumas, gyvenimo kokybė. Deja, įprastais atvejais atsiranda ir grįžtamasis poveikis – didesni renovuotų gyvenamųjų pastatų nuomos mokesčiai gali lengvai atsverti sutaupytas energijos sąnaudas. Kita vertus, komunikate išreiškiamas gana optimistinis požiūris į išlaidų sutaupymą. EESRK rekomenduoja į šią problemą pažvelgti kritiškiau. Šiuo atveju reiktų taikyti ekonominius ir socialinius kriterijus, antraip vyresnės kartos asmenys patirs naujos formos nepriteklių.

5.9. EESRK palankiai vertina direktyvoje išdėstytą iniciatyvą nustatyti, kad didelėje dalyje naujų pastatų privalo būti įrengtos elektros įkrovimo prieigos elektromobiliams. Tačiau svarbu pažymėti, kad, atsižvelgiant į tai, jog ateityje elektros energijos paklausa bus didesnė, tai reikia planuoti ir derinti su elektros tiekėjais, nes iškilus papildomas poreikis iš anksto investuoti į didesnio galimumo netoli gyvenamųjų zonų įrengiamus elektros transformatorius.

5.10. EESRK įsitikinęs, kad efektyviau energiją vartojančios transporto sistemos, kuriamos naudojantis nuolat plėtojamomis technologijomis ir diegiant **sąveikiąsias intelektines transporto sistemas**, labai prisidės prie Europos pastangų taupyti energiją (TEN/621). Nauju **Ekologinio projektavimo darbo planu ir reglamentu** (NAT/702) sukurta bendrai Europos rinkai svarbi priemonė, padedanti kurti didelio efektyvumo produktus ir remti žiedinę ekonomiką.

6. Vartotojai – svarbus energetikos sąjungos veiksnys

6.1. EESRK džiaugiasi Komisijos noru, kad vartotojai taptų svarbiu energetikos sąjungos veiksmu. Šiuolaikinis gyvenimo būdas, transportas, būstas, ryšio priemonės ir bendras vartojimas priverčia visus piliečius suvartoti tam tikrą minimalų energijos kiekį. Vis dėlto energija neturi tapti prabangos preke. Tačiau dažnai minimas energijos nepriteklus – nors ir nėra aiškiai apibrėžtas – atspindi tendenciją, kai pažeidžiamiesiems piliečiams tampa vis sunkiau įsigyti būtiniausių kiekį reikalingos energijos paslaugų. EESRK ragina tokiai tendencijai priešintis ir atitinkamai koreguoti energetikos politiką.

6.2. Dėl technologinės pažangos elektros gamybai reikalingos sąnaudos per paskutiniuosius dešimt metų sumažėjo. Vartotojai dėl to naudos nepajuto, nes sumažėjimą labai dažnai atsveria mokesčiai, tinklo sąnaudos ir pan. Tai didelė problema, nes didina energijos nepriteklių.

6.3. EESRK nesutinka su teiginiu, kad „energijos vartojimo efektyvumas yra vienas geriausių būdų šalinti pamatines energijos nepritekliaus priežastis“. Sąvoka „energijos nepriteklus“ atsirado, kai energijos kainos pradėjo stipriai augti. Tai reiškia, kad didelės kainos yra šios konkrečios kategorijos nepritekliaus pamatinė priežastis ir kad norint padėti pažeidžiamiesiems asmenims, svarbiausia imtis visų priemonių kainoms sumažinti. Didesnis vartojimo efektyvumas, žinoma, taip pat padeda, tačiau tam neišvengiamai reikalingos nemažos investicijos, o vartotojai, ypač pažeidžiami, gali būti nepajėgūs tam (TEN/518).

6.4. EESRK su pasitenkinimu pastebi, kad Komisija jau kuria Energijos nepritekliaus observatoriją, kurią EESRK siūlė dar 2013 m. savo nuomonėje dėl energijos nepritekliaus (TEN/516). Svarbiausia šios observatorijos užduotis būtų apibrėžti Europos energijos nepritekliaus rodiklius. Šie rodikliai būtų svarbūs valstybėms narėms, norinčioms taikyti visiškai suderintą strategiją energijos nepritekliaus atžvilgiu, įskaitant geriau suprantamą įvairių priemonių, pavyzdžiui, socialinių tarifų, nepritekliaus švelninimo priemonių, vartotojų konsultavimo ir energijos vartojimo efektyvumo priemonių, vaidmenį ir veiksmingumą.

6.5. EESRK norėtų pabrėžti, kad be komunikate paminėtų dalykų (energetinio saugumo, energijos vartojimo efektyvumo ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo) švari energija taip pat būtų labai naudinga visų piliečių sveikatai.

6.6. Pagal dokumentų rinkinį piliečiams numatytos tik ribotos galimybės tiesiogiai paveikti sprendimus, nulemsiančius jų kasdienį gyvenimą ir pragyvenimo lygį. Neaišku, ar dialogo energijos klausimais (jis lemia prasmingą dalyvavimą) principai yra ir bus taikomi visoje Sąjungoje (taip pat žr. TEN/617). Tam, kad dialogas vyktų, reikia sukurti vienodas veiklos sąlygas, taip pat ir institucijų lygmeniu.

6.7. EESRK palankiai vertina tai, jog pripažįstamas vis aktyvesnis piliečių kaip gaminančių vartotojų dalyvavimas elektros rinkoje. Jiems reikalingos naujos rinkos priemonės, kurios būtų tinkamos decentralizuotoms elektros gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių struktūroms ir kurios leistų vartotojams ir piliečiams tapti svarbiu Europos energetikos politikos veiksmu.

6.8. EESRK ragina laikytis bendruomenių energijos koncepcijos. Tai toks verslo modelis, kai piliečiai visi kartu yra atsakingi už tos teritorijos, kurioje gyvena, atsinaujinančiųjų išteklių energijos arba energijos vartojimo efektyvumo projektus ir juose dalyvauja. Į naujų rinkinių įtrauktų teisės aktų nuostatomis turėtų būti leidžiama vykdyti tokio pobūdžio iniciatyvas, kai tik jos galimos, ir tokios iniciatyvos turėtų būti skatinamos.

7. Nauja atsinaujinančiųjų išteklių energijos rinka

7.1. EESRK iš esmės pritaria **Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos** (TEN/622) tikslui sumažinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos sąnaudas ir taip paskatinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos tiekėjų integraciją į rinką.

7.2. Tačiau EESRK taip pat nerimauja dėl to, kad labai nutolome nuo vienodų veiklos sąlygų, kuriomis atsinaujinančiųjų išteklių energijos sistema galėtų išlikti be specialios paramos. Dar reikia daug nuveikti, kad būtų pašalinti didžiuliai dabartinės elektros rinkos iškraipymai – juos lėmė subsidijos, bendrosios struktūrinės sąlygos, neaiški išorės sąnaudų apskaita.

7.3. EESRK palankiai vertina Europos aplinkos agentūros (EAA) neseniai parengtą ataskaitą „ES elektros sektoriaus pertvarkymas. Kaip išvengti priklausomybės nuo iškastinio kuro“ (angl. *Transforming the ES power sector: avoiding a carbon lock-in*). Iškastinis kuras vis dar naudojamas maždaug pusei Europoje gaminamos elektros energijos pagaminti. EAA tyrime dabartinės elektros rinkos tendencijos palyginamos su ES klimato srities tikslais, užsibrėžtais pasiekti iki 2030 m. ir vėlesniu laikotarpiu. Norint atsisakyti elektros energijos, kurią gaminant išmetama daug anglies dioksido, reikia didinti investicijas į alternatyvų kurą, taip pat diegti palankias politikos struktūras.

7.4. EESRK nerimauja dėl to, kad trūksta duomenų apie konkrečias priemones ir paramos būdus, dėl to tolesniam atsinaujinančiųjų išteklių energijos propagavimui gali kilti rizika.

7.5. EESRK norėtų pabrėžti, kad stipriai pasikeitus energijos rūšių deriniui, energetinį saugumą reikia įvertinti iš naujo. Šis klausimas dokumentų rinkinyje išnagrinėtas nepakankamai.

8. Ekonomikos ir darbo vietų kūrimo galimybės

8.1. Energijos pokytis yra didelis iššūkis Europai, kartu lemiantis galimybes kurti naujas darbo vietas, ekonomikai augti ir užtikrinti visų piliečių gerovę. Atsižvelgiant į riziką ir pavojų, kurie gali iškilti tokiu pereinamuoju laikotarpiu, nepaprastai svarbu parengti gerai subalansuotą politiką, kuri numatytų tinkamas priemones, apsaugančias nuo žalos mūsų visuomenei, pavyzdžiui, darbuotojams (nuo nedarbo ir darbo vietų kokybės blogėjimo), vartotojams ir MVĮ. Tai galima pasiekti tik į visus šio perėjimo etapus įtraukus suinteresuotuosius subjektus, o vienas iš jų yra EESRK – vertingas ir tinkamas partneris.

8.2. Pasaulinė lyderystė švarių technologijų srityje taip pat reiškia, kad šios technologijos eksportuojamos, o tai yra naudinga ir ekonominiu, ir aplinkosauginiu požiūriais (NAT/690).

8.3. Moksliniai tyrimai ir inovacijos yra ypač svarbūs remiant Europos pasaulinį konkurencingumą ir lyderystę pažangiųjų energijos technologijų ir energijos vartojimo efektyvumo sprendimų srityse. Speciali **Spartesnio švarios energetikos inovacijų kūrimo ir diegimo** (TEN/619) strategija turėtų padėti griežčiau nustatyti prioritetus ir konkrečius veiksmus, siekiant užtikrinti, kad inovacijos, kuriomis siekiama laipsniškai atsisakyti daug anglies dioksido išmetančių technologijų, būtų įgyvendinamos plačiau ir teikiamos rinkai sparčiau. EESRK kritiškai vertina tai, kad tik ribotai remiamasi pagrindiniais moksliniais tyrimais ir galimu tyrimų indėliu. Trumpai paminėtas Strateginis energetikos technologijų planas, deja, tik pramoniniu požiūriu.

8.4. Dokumentų rinkinyje vis minima pramonė, darbo vietos ir ekonomikos augimas kaip inovacijų apibrėžtis, tačiau inovacijos apima daug daugiau. Svarbūs ne vien su pramone susiję aspektai, bet ir žmonių ir gamtos gerovė.

8.5. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą sukurti „švarios energijos pramonės forumą“, kuris pagal principą „iš apačios į viršų“ galėtų tapti platesnio dialogo su pilietine visuomene ir kitais suinteresuotaisiais subjektais dalimi. Komitetas pabrėžia subalansuotos paramos mokslinių tyrimų ir inovacijų grandžiai svarbą visose – fundamentinių, taikomųjų tyrimų ir naujų produktų inovacijų – srityse.

8.6. Atsižvelgdamas į didžiulį uždavinį pertvarkyti ekonomiką tuose regionuose, kuriuose jos pagrindą vis dar sudaro anglies pramonė, EESRK yra įsitikinęs, kad ši klausimą reikia išnagrinėti kur kas nuodugniau nei tai padaryta dabartiniame dokumentų rinkinyje.

8.7. Valstybėse narėse gali labai smarkiai skirtis naujų investicijų į atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir energijos vartojimo efektyvumą kapitalo sąnaudos. EESRK mano, kad reikia tvirtų fiskalinių ir institucinių priemonių, kurios pašalintų arba sumažintų tokias diskriminuojančias sąlygas vartotojams ir investuotojams.

8.8. Pietrytinės Europos valstybės turi ir didžiulį atsinaujinančiųjų išteklių energijos potencialą, ir kvalifikuotos darbo jėgos, nors tai kol kas išnaudojama labai menkai. EESRK ragina svariai padidinti paramą suinteresuotiesiems subjektams, kurie siekia energetikos sąjungos tikslų regione. Taip vartotojai ir vietos investuotojai įgytų didžiules plėtros galimybes, kaip numatyta pagal šio dokumentų rinkinio tikslus.

2017 m. balandžio 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nuomonė „Pasiūlymas dėl naujojo Europos konsensuso dėl vystymosi „Mūsų pasaulis, mūsų orumas, mūsų ateitis““

(COM(2016) 740 final)

(2017/C 246/11)

Pranešėjas: **Ionuț SIBIAN**Bendrapranešėjis: **Mihai MANOLIU**

Konsultavimasis	Komisija, 2017 1 27
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2017 4 26
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2017 4 4
Priimta plenarinėje sesijoje	2017 4 26
Plenarinė sesija Nr.	525
Balsavimo rezultatai	166/1/3
(už/prieš/susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą dėl naujojo Europos konsensuso dėl vystymosi „Mūsų pasaulis, mūsų orumas, mūsų ateitis“. Šiame pasiūlyme atsižvelgiama į EESRK nuomonėje REX/461 „Darbotvarkė iki 2030 m. Europos Sąjungos išpareigojimas siekti darnaus vystymosi tikslų visame pasaulyje“ pateiktas rekomendacijas, kuriose pabrėžiama, kad „ES institucijos ir valstybės narės turi skubiai susitarti dėl tolesnių veiksmų aukščiausiu politiniu lygmeniu sudarant tarpinstitucinį susitarimą tarp Komisijos, Tarybos ir Parlamento, kuriuo būtų nustatytas tvirtas tolesnių politinių veiksmų pagrindas. Kad ES taptų darnaus vystymosi sąjunga, šis susitarimas dėl DVT įgyvendinimo turėtų sudaryti bendrosios Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo strategijos pagrindą“. Nuomonėje taip pat pabrėžiama, kad Komisija „turi visiškai integruoti Darbotvarkę iki 2030 m. į Europos konsensuą dėl vystymosi ir ją taikyti“.

1.2. EESRK pripažįsta 2006 m. Europos konsensuso dėl vystymosi vaidmens svarbą Europos Sąjungos ir valstybių narių vystomojo bendradarbiavimo politikai⁽¹⁾. Jo pridėtinė vertė iš esmės buvo pateikta bendra ES ir valstybių narių vizija ir įgyvendinimo ES lygmeniu planas, kurie vėliau buvo įtraukti į keletą gairių, politikos dokumentų ir veiksmų planų, parengtų taikyti ir ES lygmeniu, ir valstybėse narėse. Tikimasi, kad naujasis konsensusas toliau atliks panašų vaidmenį.

1.3. EESRK palankiai vertina konsensuse aiškiai išreikšiamą išpareigojimą siekti bendro tikslo panaikinti skurdą įgyvendinant vystomojo bendradarbiavimo politiką, paremtą žmogaus teisėmis ir lyčių lygybe, taip pat užtikrinant, kad įgyvendinant Darbotvarkę iki 2030 m. būtų atsižvelgiama į kiekvieną asmenį, nepaisant jo gyvenamosios vietos, etninės kilmės, lyties, amžiaus, negalios, religijos ar šitikinimų, lytinės orientacijos, migranto statuso ar kitų aplinkybių.

1.4. Kadangi konsensuse remiamasi Darbotvarkė iki 2030 m., o pagrindinė jo užduotis toliau yra skurdo naikinimas, jame pagrįstai pripažįstama vystomojo bendradarbiavimo reikšmė ir skatinama didinti šios visavertės Europos Sąjungos politikos srities žinomumą. Nors vystymosi politika turi būti laikoma vienu pagrindinių ES išorės veiksmų prioritetų, konsensusas turėtų būti vertinamas kaip garantija, kad šie veiksmai bus įgyvendinami vienodomis sąlygomis su kitomis Sąjungos veiklos sritimis, kurios negali būti laikomos šalutinėmis (saugumas, prekyba, teisingumas ir vidaus reikalai ir kt.).

⁽¹⁾ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. 2005 m. Europos konsensuso dėl vystymosi vertinimas ir iniciatyva „Pasiūlymas dėl naujo Europos konsensuso dėl vystymosi“.

1.5. Konsensuso persvarstymas vyksta labai sudėtingu laikotarpiu, kai kyla vis didesnė grėsmė ne tik Europos vertybėms ir principams (išvardytiems Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnyje), bet ir pačios Europos Sąjungos išlikimui. Įvairios krizės neigiamai veikia Vyriausybės pajėgumus ir valių skirti išteklių, būtinų Darbotvarkei iki 2030 m. įgyvendinti. Todėl dabar svarbiausia siekti, kad visos valstybės narės ir Europos Sąjungos institucijos visapusiškai susitelktų Darbotvarkei iki 2030 m. įgyvendinti ir laikytųsi Europos konsensuso dėl vystymosi, visų pirma atsižvelgiant į jų finansinius išpareigojimus.

1.6. Konsensusu turėtų būti bandoma apibrėžti Komisijos ir valstybių narių vaidmenis, atsižvelgiant į jų lyginamuosius pranašumus vystymosi srityje. Šių veiksmų tapo būtina imtis dar ir todėl, kad po „Brexit“ ir keičiantis ES vidaus politikos klimatui reikia tikėtis bendrų ES ir valstybių narių vystymuisi skiriamų lėšų sumažėjimo. 2013 m. Europos Parlamento Vystymosi komiteto užsakymu atliktame tyrime⁽²⁾ veiksmingo valstybių narių ir Europos Komisijos koordinavimo nebuvimo paramos vystymuisi srityje ekonominės išlaidos įvertintos maždaug 800 mln. EUR. Šią sumą kasmet būtų galima sutaupyti, jei paramą teikiančios šalys sutelktų pastangas teikti pagalbą mažesniam skaičiui šalių ir veiklos rūšių. Tyrime taip pat apskaičiuota, kad taikant geresnius tarpvalstybinio lėšų paskirstymo modelius kasmet būtų galima papildomai sutaupyti 8,4 mlrd. EUR.

1.7. Europos Sąjunga ir valstybės narės neturėtų paramos vystymuisi naudoti kaip svarto siekdamos įpareigoti partnerius bendradarbiauti įgyvendinant ekonominius ir užsienio politikos, valstybės saugumo ir migracijos kontrolės tikslus. Priešingai, vystomojo bendradarbiavimo pagrindiniai tikslai ir toliau turi likti skurdo naikinimas, lygios galimybės, visų piliečių orumas ir aplinkos tvarumo užtikrinimas.

1.8. EESRK atkreipia ypatingą dėmesį į žemės ūkio reikšmę vystymosi politikai. Vietos maisto gamybos sąlygų stiprinimas, moterų padėties gerinimas kaimo vietovėse ir ūkininkų būrimasis į asociacijas bei jų bendradarbiavimas yra svarbūs veiksniai naikinant skurdą ir siekiant darnaus vystymosi tikslų skurdžiausiose pasaulio šalyse.

1.9. Konsensuse pripažįstamas socialinių partnerių ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmuo tiek propaguojant Darbotvarkę iki 2030 m., tiek prisidedant prie jos įgyvendinimo. ES turėtų stengtis ne tik teikti didelę polinę paramą, kad jiems būtų užtikrintos palankios sąlygos savo vaidmeniui visapusiškai atlikti, bet ir pripažinti, paremti ir saugoti sunkiomis sąlygomis dirbančias žmogaus teisių gynimo organizacijas, stebėjimo ir priežiūros organizacijas ir profesines sąjungas. Be to, ES turėtų stengtis sukurti geriau pritaikytus finansinius mechanizmus, kurie padėtų įvairesnio pobūdžio pilietinės visuomenės organizacijoms, kad mažesnėms ir gausesnėms vietos organizacijoms būtų suteikta prieiga prie ES programų. Šiuo klausimu EESRK savo nuomonėje REX/461 „Darbotvarkei iki 2030 m. Europos Sąjungos išpareigojimas siekti darnaus vystymosi tikslų visame pasaulyje“ pateikė keletą svarbių rekomendacijų.

1.10. Socialinis dialogas turi būti pripažintas vystymosi programos įgyvendinimo priemone. Socialiniam dialogui būtina sudaryti palankesnes sąlygas ir sukurti veiksmingą institucinę struktūrą. Pirmiausia turi būti užtikrinta asociacijų laisvė ir teisė į kolektyvines derybas. ES turėtų bendradarbiauti su nepriklausomomis darbdavių ir darbuotojų organizacijomis (socialiniais partneriais), siekdama skatinti tinkamų darbo santykių praktiką ir veikiančias darbo administracijas.

1.11. Nors ES patikos fondai potencialiai yra teigiama priemonė, nėra pakankamai tyrimų, kuriais būtų įrodyta, kad šie fondai leidžia patenkinti besivystančių šalių išsivystymo ir prisitaikymo poreikius. Nors pusė Europos Sąjungos valstybių narių didina privačiam sektoriui skiriamas OPV įmokas, prekybos sektoriaus investicijos valstybės lėšomis vis tiek lieka labai neskaidrios ir be priežiūros⁽³⁾. Socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos turėtų būti remiamos ir joms turėtų būti leidžiama kontroliuoti vystymuisi skiriamas lėšas, įskaitant ir tas, kurios skiriamos privačiam sektoriui. Socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos turėtų būti iš tikrųjų įtrauktos į vystymosi programų rengimo, įgyvendinimo, priežiūros ir vertinimo procesus, kad šios programos atitiktų realius kuo didesnio skaičiaus žmonių poreikius.

⁽²⁾ 2013 m. Europos Parlamento tyrimas „Nepriklausomo Europai išlaidos vystymosi politikos srityje. Europos Sąjungos paramą teikiančių šalių koordinavimo stiprinimas“ (angl. *The COST of Non-Europe in Development Policy: Increasing Coordination between ES Donors*).

⁽³⁾ Konfederacijos „Concord“ ataskaita „Rapport AidWatch“ (2016 m.).

1.12. Labai svarbu kurti darbo vietas besivystančiose šalyse ir privatusis sektorius yra raginamas šioje srityje atlikti svarbų vaidmenį. EESRK nuomonėje REX/386 dėl privačiojo sektoriaus dalyvavimo vystymosi po 2015 m. programoje pabrėžiama, kad „privatusis sektorius, jei laikomasi tarptautiniu mastu pripažintų vystomojo bendradarbiavimo principų ir deramos darbo vietos kuriamos laikantis TDO deramo darbo darbotvarkės, gali atlikti labai svarbų vaidmenį mažinant skurdą pasaulyje“. Tačiau darbo vietų kūrimas neturėtų būti savaiminis tikslas, nebent užtikrinama, kad laikomasi nustatytų standartų darbo ir aplinkos srityse, taip pat deramo darbo sąlygų, ypač moterims ir jaunimui, kaip numatyta Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) programoje dėl deramo darbo, TDO darbo standartuose ir kituose tarptautiniuose dokumentuose (pavyzdžiui, Jungtinių Tautų verslo ir žmogaus teisių pagrindiniuose principuose ir EBPO rekomendacijose daugiašalėms įmonėms).

1.13. EESRK mano, kad įtrauktis ir tvarumo pagrindą sudaro deramos ir stabilios darbo vietos (ypač moterims ir jaunimui), nes jos kuria pakankamas pajamas ir formuoja tvarios vertės grandines visam spektrui konsoliduotų viešųjų paslaugų. Reikėtų skatinti kurti naujus gamybos ir vartojimo modelius pereinant prie žiedinės ekonomikos. Pažeidžiamos kategorijos bus geriau apsaugotos, joms bus suteikiama galimybė naudotis finansinėmis paslaugomis, o sąžiningame, teisingame ir tvariame įmonių sektoriuje bus kuriami nauji ekonomikos modeliai (socialinės įmonės, teikiančios vietos paslaugas) ir naujos MVĮ, kurios bus tinkamai reglamentuojamos.

2. Aplinkybės

2.1. Vystymosi politika yra pagrindinė ES išorės veiksmų sritis, apibrėžta Europos Sąjungos sutarties (ES sutarties) 21 straipsnio 2 dalies d punkte, ir kuriama, kad „skatintų besivystančių šalių ekonominių, socialinių ir aplinkos apsaugos tvarų vystymąsi, pirmiausia siekdamą panaikinti skurdą“, kaip tai numatyta ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 208 straipsnyje.

2.2. Pasiūlymo dėl naujojo Europos konsensuso dėl vystymosi paskirtis – nustatyti visiems bendrą vystomojo bendradarbiavimo politikos metodiką, kurią taikytų ir ES, ir jos valstybės narės.

2.3. Šis konsensusas taip pat yra visam pasauliui skirtas stiprus bendras pareiškimas, kuriame pabrėžiamas ES ryžtas išlikti patikima, išsipareigojusia ir atsakinga sąjunga, kuri būtų pavyzdys visam pasauliui. Konsensuse nustatyti sąjungos principai ir prioritetai, susiję su didelėmis viso pasaulio problemomis, taip pat pateikiamos priemonės, kaip ES galėtų vykdyti išsipareigojimus, nustatytus Darbotvarkėje iki 2030 m. ir Paryžiaus susitarime.

2.4. EESRK mano, kad Europos konsensuso dėl vystymosi persvarstymas vykdomas laiku ir yra nepaprastai svarbus atsižvelgiant į naują vyraujančią politinį kontekstą, nes šiuo konsensusu siekiama nukreipti ES ir jos valstybių narių išsipareigojimus į Darnaus vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimą, taip pat prisidėti įgyvendinant Sąjungos išorės veiksmų prioritetus, nustatytus Europos Sąjungos bendrojoje strategijoje dėl užsienio politikos ir saugumo.

2.5. Besitęsianti ekonomikos krizė, „Brexit“, politiniai pokyčiai Jungtinėse Amerikos Valstijose, didėjantis sąmyšis Rytuose, konfliktas Sirijoje ir jo humanitariniai padariniai, augantis populizmas ir ksenofobija valstybėse narėse, klimato kaitos ekonominis poveikis – visos šios problemos kartu sukuria didžiausią iššūkį per daugiau kaip penkiasdešimties metų Sąjungos istoriją.

2.6. Kaip pabrėžiama naujoje visuotinėje Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategijoje „Bendra vizija, bendri veiksmai: stipresnė Europa“ (2016 m.), dėl naujo vidaus ir pasaulio politikos konteksto ėmė trūkti stabilumo ir saugumo. Tai reiškia, kad didėjant egzistencinei grėsmei dabar ES turi būti stipresnė ir vieningesnė nei bet kada anksčiau.

2.7. ES bendrai išsipareigojo skirti 0,7 % bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP) oficialiai paramai vystymuisi (OPV), kaip numatyta Darbotvarkės iki 2030 m. tvarkaraštyje. Jeigu ES ir jos valstybės narės nori įgyvendinti plataus užmojo konsensuso planus, jos turi pasiekti savo paramos vystymuisi tikslus. Šiuo metu, atsižvelgiant į Europos politinį kontekstą, kyla rimtų dvejonų, ar dabartinės ir būsimos Vyriausybės nori išlaikyti šį finansinį išsipareigojimą. Pasikeitus politinei situacijai ES valstybėse narėse gali iškilti grėsmė nacionalinių Vyriausybių išsipareigojimams dėl vystomojo bendradarbiavimo, nes populistiniai politiniai judėjimai deda dideles pastangas mažinti solidarumą pasaulyje ir išlaidas oficialiai paramai vystymuisi.

2.8. Jungtinė Karalystė skirdavo daugiausia lėšų paramai vystymuisi visoje ES (2015 m. skyrė daugiau kaip 14 mlrd. EUR), todėl „Brexit“ turės tiesioginį poveikį ES pozicijai ir jos pajėgumams šioje konkrečioje politikos srityje, nes sumažės išteklių, kurie buvo numatyti darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti. Manoma, kad be finansinės paramos dėl „Brexit“ Europos Sąjunga praras maždaug 15 % savo biudžeto pagalbai. Svarbiausia yra tai, kad ES valstybės narės liktų solidarios ir laikytųsi savo tikslų pagalbos srityje.

2.9. ES turėtų rūpintis, kad oficiali parama vystymuisi toliau būtų telkiama kovai su skurdu besivystančiose šalyse, kontroliuoti, kad lėšos šių šalių labai būtų naudojamos veiksmingai ir užtikrinti Europos politikos suderinamumą vystymosi labui. Europos NVO platformos „Concord“ ataskaitoje „AidWatch 2016“ nurodyta, kad jau 2015 m. 17 % pagalbai skirtų ES lėšų neatitiko tikrųjų besivystančioms šalims skirtų išteklių, nes susidarė išlaidų valstybių donorių viduje pabėgėliams, studentams, skoloms sumažinti, taip pat mokėjimams, susijusiems su parama ir palūkanomis. Kai kurios ES valstybės narės padidino deklaruojamas sumas paramai, daugiausia dėl lėšų, skiriamų šalyje esantiems pabėgėliams, kurie tokiu būdu tapo pagrindiniais šių lėšų gavėjais.

2.10. Pagal savo pobūdį ir atsižvelgiant į susikūrimo priežastis, ES yra įsipareigojusi skatinti ir ginti daugiašališkumą, taisyklėmis paremtą pasaulio tvarką, taiką pasaulyje ir žmogaus teises. Laikui bėgant Sąjunga tapo būtina, atsakinga ir tam tikras vertybes gerbiančia pasauline partnere, kuri gilina į esmines konfliktų ir skurdo priežastis, skatina visuotines žmogaus teises, rodo pavyzdį ir naudojami savo įtaka keisdama pasaulį į gerąją pusę.

2.11. Europos Sąjungos, kaip pagrindinės pasaulinio masto veikėjos, ir jos valstybių narių įsipareigojimas vystomojo bendradarbiavimo srityje nuo šiol yra sudedamoji Sąjungos tapatybės ir jos išorės įvaizdžio dalis.

2.12. ES yra atviriausia rinka pasaulyje, kuri besivystančioms šalims, ratifikuojančioms ir įgyvendinančioms svarbiausias tarptautines konvencijas dėl žmogaus teisių ir darbo teisės, taip pat dėl aplinkos apsaugos ir gero valdymo, suteikia daug nuolaidų mokant maito mokesčius.

2.13. Be finansinių srautų, besivystančioms šalims ES yra viena pagrindinių politinių partnerių, nes skatina teigiamus politinius ir socialinius pokyčius ir padeda šioms šalims kuo teisingiau ir visapusiškiau dalyvauti pasaulio politiniuose ir ekonominiuose procesuose.

2.14. ES atliko svarbų vaidmenį rengiant ir įgyvendinant Tūkstantmečio vystymosi tikslus (TVT) (2005–2015 m.) ir tapo pagrindine varomąja jėga tvirtinant darnaus vystymosi tikslus (DVT) (2016–2030 m.), svariai prisidedama į naują pasaulinę vystymosi programą įtraukiant ES vertybes, pavyzdžiui, žmogaus teises, demokratiją, teisinę valstybę ir socialinį teisingumą.

2.15. Europos Sąjunga atlieka pagrindinį vaidmenį pasaulyje siekiant pažangos klimato kaitos srityje, ji taip pat atliko svarbų vaidmenį kuriant didelę išsivysčiusių ir besivystančių šalių koaliciją, padėjusią 2015 m. gruodžio mėn. priimti Paryžiaus susitarimą. Paryžiaus susitarimui remti ES įsipareigojo skirti 20 % savo biudžeto su klimato kaita susijusiems veiksams, t. y. klimato kaitai švelninti ir prie jos prisitaikyti.

2.16. 2016 m. vasario mėn. atliktoje ES „Eurobarometro“ apklausoje dėl tarptautinio bendradarbiavimo ir vystymosi nurodoma, kad beveik devyni iš dešimties ES piliečių remia vystymąsi (89 %, t. y. 4 procentiniais punktais daugiau nei 2014 m.). Naujosiose valstybėse narėse šie skaičiai yra šiek tiek mažesni negu senosiose valstybėse narėse. Šie duomenys rodo, kad vis daugėja piliečių, manančių, kad kova su skurdu besivystančiose šalyse turėtų būti vienas pagrindinių ES (penkiais procentiniais punktais daugiau, t. y. 69 %) ir nacionalinių Vyriausybių (penkiais procentiniais punktais daugiau, t. y. 50 %) prioritetų. Beveik septyni apklaustieji iš dešimties pritaria, kad reikia stiprinti ES teikiamą paramą vystymuisi (68 %), t. y. vienu procentiniu punktu daugiau negu ankstesniais metais. Beveik trys ketvirtadaliai apklausos dalyvių pritaria, kad parama vystymuisi yra veiksminga priemonė kovojant su neteisėta migracija (73 %), o 80 % ES piliečių mano, kad vystymuisi turi būti suinteresuota pati Europos Sąjunga. 52 % respondentų nuomone, ES turėtų laikytis savo pažado didinti pagalbą besivystančioms šalims.

3. Pastabos

3.1. Tarpusavio ryšys yra pagrindinis Vystymosi darbotvarkės iki 2030 m. rėmstis, kuriuo remiantis rengiamos išsamios nacionalinės darnaus vystymosi strategijos, proporcingai apimsiančios ekonominius, socialinius ir aplinkos apsaugos klausimus siekiant teigiamų pokyčių tarpusavyje susijusiose srityse ir atsižvelgiant į kompleksinius aspektus: lyčių lygybę, jaunimą, judumą, migraciją, investicijas ir tvarią energiją. Darbotvarkėje iki 2030 m. nustatyti prioritetai apima šiuos aspektus: žmonės, planeta, klestėjimas, taika ir partnerystė.

3.2. Nors nuo 1990 m. iki 2015 m. ypač dideliame skurde gyvenančių žmonių skaičius sumažėjo daugiau negu perpus, daugiau nei 800 mln. žmonių vis dar verčiasi su mažiau nei 1,25 JAV dolerio per dieną, o 80 % jų gyvena Užsachario Afrikoje ir Pietų Azijoje. Konsensuse pabrėžiama, kad būtina naikinti skurdą labai skurdžiose, nestabiliose ir konfliktų paveiktose šalyse, taip pat reikia didinti atsparumą, ypač pažeidžiamų gyventojų, patiriančių aplinkos ir ekonominius sukrėtimus, gaivalines ir žmogaus sukeltas nelaimes ir pasaulines grėsmes sveikatai.

3.3. Iki 2030 m. skurdžiai gyvenantys žmonės bus susitelkę nestabiliose ir konfliktų, kurie dar labiau didina skurdą, paveiktose šalyse. Atsižvelgiant į šias aplinkybes ir norint padėti skurdžiai gyvenantiems žmonėms reikia imtis kitokių priemonių. Nepaisant to, kad didesniai žmonių skaičiui pavyksta ištrūkti iš ypač didelio skurdo, nelygybė yra įsigalėjusi ir tarp šalių, ir jų viduje. Šalia skurdo, konfliktų ir klimato kaitos, nelygybė tapo pagrindiniu nestabilumo veiksniumi didžiojoje pasaulio dalyje.

3.4. Vystomojo bendradarbiavimo politika turės spręsti šiuos svarbiausius klausimus: naikinti diskriminaciją ir nelygybę, siekti, kad niekas nebūtų pamirštas, naikinti skurdą, spręsti, kas sudaro darnaus vystymosi pagrindą. Be to, tai padės siekti pažangos žmogaus orumo požiūriu: panaikinti badą, visiems suteikti švietimo ir mokymosi galimybių, naudotis sveikatos priežiūros sistemomis, turėti deramą darbą, pereiti nuo neoficialios ekonomikos prie oficialios ekonomikos, užtikrinti pakankamą ir tinkamą socialinę apsaugą, sveiką aplinką. Šie tikslai gali būti įgyvendinami pasitelkiant nacionaliniu lygmeniu veiksmingą, konsoliduotą politiką grindžiamą valdymą, užtikrinantį apsaugą pažeidžiamiems asmenims.

3.5. Bendrais ilgalaikiais veiksmais bus padedama iš skurdo neišbrendančioms tautoms, bus skatinamas ekonomikos augimas, sumažės nelygybė, o galimybės pavirs rezultatais. Reikėtų siekti, kad apčiuopiami pasiekimai ekonomikos srityje būtų lydimi valstybės išlaidų persikirstymo politikos, kad būtų teikiamos kokybiškesnės paslaugos, ypač švietimo ir sveikatos priežiūros bei sveikatinimo srityse.

3.6. Be to, taip bus kuriamos veiksmingos, tvarios ir teisingos socialinės apsaugos paslaugos, susijusios su pajamų teikiančiu darbu, remiantis solidarumo principu. Kalbant apie svarbiausias paslaugas, galima numatyti minimalių pajamų garantiją (kaip naują priemonę), būtiną norint sudaryti sąlygas atsparumui, kad neberekėtų grįžti į ypač didelį skurdą. Reikėtų stiprinti socialines struktūras vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu. Reikėtų stiprinti socialines struktūras vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu.

3.7. Nors konsensuse tai nėra labai aiškiai išreikšta, numatyta išlaikyti Pokyčių darbotvarkėje prisiimtą įsipareigojimą toliau remti socialinę įtrauktį ir žmogaus socialinę raidą, tam skiriant bent 20 % ES paramos.

3.8. Vienas svarbiausių klausimų – moterų ir mergaičių teisių apsauga ir užtikrinimas, didelį dėmesį skiriant lytinei ir reprodukinei sveikatai ir su tuo susijusioms teisėms, užimančioms svarbią vietą žmogaus socialinėje raidoje. Taip pat reikėtų stiprinti pažeidžiamų tautų atsparumą nukentėjus nuo ekonominių ir aplinkos problemų, ypač nuo gaivalinių ir žmogaus sukeltų nelaimių. Būtina sukurti nuoseklią ir integruotą sistemą humanitarinei pagalbai teikti siekiant padėti perkeltiesiems asmenims (ypatingą dėmesį skiriant nepilnamečiams ir kitiems pažeidžiamiems asmenims) gerinant sąlygas mokytis ir susirasti kokybišką darbą.

3.9. Kad išgyventų, žmogus turi turėti galimybę valgyti pakankamai įvairaus, maistingo, sveiko ir prieinamo maisto. Būtina remti vargingas bendruomenes siekiant sudaryti joms geresnes sąlygas gauti žemės išteklių, vandens, įskaitant geriamąjį vandenį, naudotis sveikatinimo paslaugomis, taip pat švarios energijos šaltiniais – visa tai jos turi gauti nuolatos, už teisingą ir sąžiningą kainą ir darant kuo mažiau žalos aplinkai. Užtikrinus šias sąlygas sumažės netinkamos ir nepakankamos vaikų mitybos, sulėtėjusio augimo ir vystymosi atvejų ir pagerės jų psichinė sveikata. Be to, suteikus galimybes naudotis geresnėmis paslaugomis (technologinė pažanga ir skaitmeninės inovacijos) bus galima pagerinti kaimo vietovėse ir miestuose sparčiai daugėjančių gyventojų gyvenimo kokybę, prisidedant prie jų sveikatos gerinimo, gerovės ir orumo didinimo ir tenkinant jų poreikius.

3.10. Atsparumas ir tvarumas yra pagrindiniai elementai, būtini siekiant priimti realius sprendimus dabartinėmis pasaulinėmis aplinkybėmis, kurios yra sudėtingos, dinamiškos ir nuspėjamos. Pažeidžiamumas dar labiau išryškina skaudžias skurdo pasekmes, o dėl didžiulio nestabilumo, susijusio su nuolatinėmis struktūrinėmis krizėmis, vis kyla ekstremaliųjų humanitarinių situacijų, stabdančių tam tikrų bendruomenių vystymąsi. Nesibaigiantiems konfliktams reikia daugiau išteklių, negu turime, trukdo laikytis pagrindinių žmogaus teisių, todėl vis daugiau žmonių tampa pabėgėliais ir perkeltaisiais asmenimis. Dėl nuolat išskylančių sunkumų pažanga vangiai skinasi kelių visuomenės sveikatos srityje.

3.11. Tvarus ir įperkamas energijos tiekimas (energijos išgavimas iš atsinaujinančiųjų išteklių, energijos nepritekliaus mažinimas) yra ribotas, o tai stabdo ekonomikos augimą ir tinkamą bei veiksmingą pramonės plėtrą, atitinkančią sąlygas, poreikius ir vietos galimybes (laikantis aplinkos apsaugos reikalavimų). Galimybės naudotis gamtos ištekliais yra ribotos, nes jų išgavimo būdai nėra tvarūs ir sekina išteklius.

3.12. Darnus žemės ūkis, racionalios maisto sistemos ir tvari žuvininkystė sukuria produktus, kuriais galima veiksmingai tenkinti gyventojų poreikius, užtikrinant eksponentinį augimą ir darant mažesnį spaudimą aplinkai. Vandens trūkumas ir (netvari) vandens paklausa daro poveikį klimato kaitai.

3.13. Konsensuse numatyta ypatingą dėmesį skirti demografiniam privalumui, t. y. jaunimui besivystančiose šalyse, išnaudojant visą 1,3 mlrd. asmenų potencialą, sudarantį integracinio augimo ir darnaus vystymosi variklį, kuriant naujas kokybiškas darbo vietas ir suteikiant jaunimui daugiau teisių, daugiau galimybių dalyvauti ekonomikos, visuomenės veikloje ir priimant sprendimus, taip pat jam dalyvaujant viešajame valdyme vietos lygmeniu.

3.14. Reikia skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos, kad būtų veiksmingai naudojami turimi išteklių ir remiami plataus masto procesai, susiję su tinkamu ir darniu vystymusi. Privačiajame sektoriuje yra realus naujų veiklos vykdytojų potencialas: jie gali pasiūlyti partnerystę ir inovatyvius sprendimus, veiksmingas, įgyvendinamas ir etiškas finansines priemones, kurios gali tapti pažangos modeliais. Bendradarbiavimas, informacinės ir ryšių technologijos (atsparūs ir veiksmingi tinklai ir infrastruktūros) yra esminiai sėkmės veiksniai, jeigu išteklių ir investicijos nukreipiami į DVT įgyvendinimą siekiant pažangos susidūrus su pasauliniais iššūkiais.

3.15. Skurdo panaikinimas ir darnus vystymasis turi būti lydimi ekologinio tvarumo ir stabilaus klimato, nes tai sukuria galimybes pažeidžiamoms visuomenės grupėms. Dėl išbalansuotų ekonominių procesų gali kilti pavojus taikai ir stabilumui, o tai gali sukelti plataus masto migraciją. Aplinkos apsaugos problemos turi būti sprendžiamos imantis prevencijos veiksmų, ypač ryžtingiau taikant principą „teršėjas moka“. Atsakingas privatusis sektorius gali atlikti esminį vaidmenį skatinant veiksmingai naudoti išteklius ir tvariai vartoti bei gaminti, nes tai yra svarbūs elementai atsiejant ekonomikos augimą ir aplinkos būklės blogėjimą, siekiant pereiti prie žiedinės ekonomikos.

3.16. Privačiojo sektoriaus vaidmuo įgyvendinant Darbotvarkę iki 2030 m. turėtų būti įvertintas atsižvelgiant į jo pajėgumus prisidėti įgyvendinant vystymosi tikslus paramą gaunančiose šalyse ir turėtų remtis veiksmingo vystomojo bendradarbiavimo partnerystės principais. Jeigu naujosios finansinės priemonės, įtraukiančios privačius subjektus, gali būti veiksminga ekonomikos vystymosi, užimtumo skatinimo ir viešojo sektoriaus pajamų priemonė, svarbu, kad šioms finansinėms priemonėms būtų taikomos vienodos skaidrumo ir vertinimo sąlygos kaip ir viešosioms lėšoms. ES ir jos valstybės narės turėtų finansuoti skaidrų ir nepriklausomą vertinimą, kad dalyvaujant vietos suinteresuotiesiems subjektams būtų galima įvertinti kainos ir išlaidų efektyvumo santykį, taip pat prekybos ir privačiojo sektoriaus finansavimo veiklos poveikį vystymosi sričiai. ES ir jos valstybės narės turėtų susitarti dėl nuoseklaus naratyvo dėl privačiojo sektoriaus vaidmens vystymosi srityje, kad būtų užtikrinta, jog nė vienas regionas ir nė viena šalis, kuriems reikalinga pagalba, neliktų nuošalyje. Tokie inovatyvūs vystymosi finansavimo mechanizmai kaip viešojo ir privataus sektorių partnerystės (PPP) turėtų būti įvertinti vystymosi ir ekonominio veiksmingumo principų požiūriu, kad būtų išvengta sąlygotosios pagalbos ir užtikrinta tokia reglamentavimo aplinka, kuri sudarytų galimybes Vyriausybėms organizuoti viešąsias paslaugas.

3.17. Europos Sąjunga, siekdama atsakingos ekonomikos, turi skatinti naudoti galingas tarptautines priemones, kad visoje tiekimo grandinėje veikla būtų vykdoma atsakingai. Didėjant susidomėjimui privačiuoju sektoriumi kaip vystymąsi skatinančiu subjektu, esamoms atsakingo įmonių elgesio priemonėms turėtų būti teikiama dar didesnė svarba. Tarptautiniu mastu pripažintų gairių ir principų, susijusių su įmonių elgesiu ir jų atskaitomybe, priemonių laikymasis ir įgyvendinimas turėtų tapti viena svarbiausių sąlygų skirti privačiajam sektoriui paramą vystomojo bendradarbiavimo srityje. Reikalavimų laikymasis turėtų būti susietas su tinkamumo kriterijais, o tinkama stebėsenos sistema turėtų leisti dar kartą įvertinti finansinės paramos skyrimą pažeidimų atveju.

3.18. Reikia tvirtai palaikyti atsakingą prekybos veiklą, žmogaus ir darbo teisių bei deramų darbo sąlygų įtraukimą (vadovaujantis Tarptautinės darbo organizacijos konvencija ir kitomis tarptautiniu mastu pripažintomis gairėmis ir principais, susijusiais su įmonių elgesiu), įmonių socialinę atsakomybę (užtikrinant darbo standartus ir deramas darbo sąlygas), finansinį patikimumą, kovą su korupcija ir aplinkos apsaugos normas. Visa tai įgyvendinus išnyktų piktnaudžiavimas ir korupcija, o tada būtų galima pereiti nuo neoficialios ekonomikos prie oficialios ekonomikos.

3.19. EESRK mano, kad svarbiausia sąlyga siekiant darnaus vystymosi yra siekis panaikinti diskriminaciją teisės į kokybišką mokslą visą gyvenimą srityje ir užtikrinimas, kad kiekvienas pilietis galėtų įgyti reikiamų žinių ir įgūdžių. Geresnis, oresnis ir atsakingesnis gyvenimas pagal kiekvieno galimybes leis išaugti geresniems ir atsakingesniems suaugusiesiems, o socialine gerove ir ekonomikos klestėjimu paremtoje visuomenėje bus galima užtikrinti daugiau teisių.

3.20. Kitas labai svarbus darnaus vystymosi veiksnys yra veiksmingos miesto infrastruktūros (tvirtų tarpusavyje sujungtų ir patikimų transporto tinklų ir kitos atsparios infrastruktūros) kūrimas, statymas, veikimas ir naudojimas. Miestai turėtų tapti augimo ir inovacijų centrais, kuriuose būtų skatinama įtrauktis, o aplink juos turėtų telktis kaimo bendruomenės, tinkamai aprūpintos pagrindinėmis paslaugomis. Šie tikslai yra svarbūs kuriant teritorijų plėtros planus, siekiant teisingai valdyti finansų rinkas ir užtikrinti judumą mieste.

3.21. Nelygybė, teisinės valstybės principų nesilaikymas, atskirtis ir žmogaus teisių pažeidimai, žmogaus poreikių nepaisymas yra pagrindinės skurdo, pažeidžiamumo, konfliktų priežastys, dėl kurių žmonės yra priversti išvykti. Demokratinis valdymas galima užtikrinti, kad būtų įgyvendinamos pilietinės, politinės, ekonominės, socialinės ir kultūrinės (kultūrų įvairovė) bei religinės teisės. Politinis dialogas yra priemonė imtis veiksmų: įgyvendinus teisinės sistemos reformą, suteikus visiems piliečiams teisę kreiptis į teismą, įgalinus nepriklausomą, atvirą, atsakingą ir veiksmingą teisingumą, sumažėtų pažeidžiamas socialines grupes slegianti našta. Būtina įtvirtinti teisinę valstybę, kovoti su smurtu ir nusikalstamumu miestuose, kiek įmanoma stiprinti gyventojų saugumą, stiprinti valstybės pajėgumus, atsakomybę, skaidrumą ir vykdyti konfliktų prevenciją. Taip kuriamas pasitikėjimas tarp Vyriausybės ir gyventojų.

3.22. Darnus vystymasis galimas visuomenėje, kurioje skatinama integracija, o demokratinės institucijos skatina universalias vertybes – gerą valdymą visais lygmenimis, teisinės valstybės principus, skaidrų sprendimų priėmimo procesą, kovos su korupcija iniciatyvas, taip pat gerbia žmogaus teises, kuria laisvą, teisingą ir atvirą visuomenę ir skaidrią pilietinę visuomenę, kuri yra svarbus įtraukties ir atsparumo vidaus ar išorės nelaimėms veiksnys.

3.23. Atsižvelgdamas į būsimą ES tarptautinių kultūrinių ryšių strategiją (JOIN 2016/29 ir dar rengiama nuomonė REX/480), EESRK pabrėžia, kad svarbu deramą dėmesį skirti kultūrai kaip ketvirtajam Darbotvarkės iki 2030 m. ramsčiui, todėl rekomenduoja ją įtraukti į naujojo Europos konsensuso dėl vystymosi prioritetus.

3.24. Savo 2007 m. nuomonėje SOC/268 dėl imigracijos ir vystomojo bendradarbiavimo EESRK pabrėžia, kad „migracija naudinga ir kilmės šalims, ir priimančiosioms šalims“. Vis dėlto tenka pažymėti, kad dėl netinkamo migracijos politikos valdymo gali būti atsisakoma laikytis žmogaus teisių, suteikti galimybes mokytis ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis. Migrantai gali tapti prekybos žmonėmis ir priverstinio darbo aukomis. Būtina greitai reaguoti ir imtis skubių bei ryžtingų priemonių ir kilmės šalyje, ir tranzito šalyje, ir galutinėje šalyje. Reikia sukurti struktūruotą ir suderintą koordinavimo sistemą siekiant, kad padariniai būtų kiek įmanoma teigiami ir būtų galima sumažinti neteisėtos migracijos mastą. Koordinuoti veiksmai turėtų būti suderinti su humanitarine pagalba. Sprendimas – įgyvendinti darnaus vystymosi politiką, nuolat aktyviai dirbti šalyse, iš kurių išvykstama. Politinis dialogas yra Europos Sąjungos išorės politikos sudedamoji dalis ir svirtas, kuriuo naudojantis galima riboti migracijos srautus.

3.25. Pagal 2016 m. vasario mėn. „Eurobarometro“ surengtą apklausą dėl tarptautinio bendradarbiavimo ir vystymosi daugiau nei trečdalis (36 %) ES piliečių yra bent girdėję kalbant apie darnaus vystymosi tikslus, tačiau tik vienas iš dešimties (10 %) apklaustųjų žino, kas tai yra. Šiaurės ir Vidurio Europos šalių piliečiai yra dažniau girdėję apie darnaus vystymosi tikslus arba turi apie juos informacijos. Akivaizdu, kad Europos Sąjunga turi dėti daugiau pastangų siekiant šviesti ir informuoti ES piliečius apie vystomąjį bendradarbiavimą, ypač daug įdirbio reikia Pietų ir Rytų Europos valstybėse narėse. EESRK šią rekomendaciją pateikė ir savo nuomonėje REX/461 „Darbotvarkė iki 2030 m. Europos Sąjungos išipareigojimas siekti darnaus vystymosi tikslų visame pasaulyje“: „Europos Komisija turėtų organizuoti ir vykdyti informuotumo didinimo veiklą bei kampanijas, kad Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m. taptų Europos darbotvarkė. Europos Komisija turėtų periodiškai atlikti „Eurobarometro“ apklausas, kad įvertintų, kiek ES piliečiai yra informuoti apie darnaus vystymosi tikslus ir kaip jie juos suvokia. Pilietinės visuomenės organizacijoms šiame procese tenka itin svarbus vaidmuo“.

3.26. ES gali atlikti pagrindinį vaidmenį siekiant darnaus vystymosi tikslų, ji gali priimti šį įsipareigojimą pasitelkdama solidarumą, socialinę politiką, ekonomines ir prekybos partnerystes su visais suinteresuotaisiais subjektais, kurie laikosi tų pačių vertybių. Jos platus diplomatijos tinklas užtikrina veiksmų nuoseklumą ir logiškumą, stiprų jos patikimumą, teisėtumą, pridėtinę vertę ir teigiamus rezultatus. ES patirčių įvairovė, diferencijuoti požiūriai, pridėtinė vertė, vienybė įvairovėje – tai konkretūs Sąjungos išorės politikos veiksniai, kurie sukuria Sąjungai konkurencinį pranašumą.

2017 m. balandžio 26 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Georges DASSIS*

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIEKSEMBURGAS

LT